

Politikere i krise

*Krisekommunikasjon og mediedekning
i Ramin-Osmundsen-saken*

Marianne Bugge Nordberg

Masteroppgave i retorikk og språklig kommunikasjon
Institutt for lingvistiske og nordiske studier

UNIVERSITETET I OSLO

Våren 2010

Forord

Denne oppgaven utgjør siste del av masterstudiet i retorikk og språklig kommunikasjon. Arbeidet med masteroppgaven har vært interessant og lærerikt, men også krevende. Jeg har imidlertid fått god hjelp.

Først og fremst vil jeg takke professor Jan Svennevig for tålmodighet, oppmuntring og glimrende veiledning. Det har hatt stor betydning for resultatet.

En stor takk også til bestefar, Birger Huse, for korrektur og språklige råd. Og sist, men ikke minst, takk til venner og familie for støtten underveis.

Oslo, 17. mai 2010

Marianne Bugge Nordberg

Innhold

1. Innledning	5
1.1 Bakgrunn og problemstilling.....	5
1.2 Ramin-Osmundsen-saken – en gjennomgang	7
1.3 Materiale	9
1.4 Disposisjon	10
2. Teori og metode	12
2.1 Forskningskontekst.....	12
2.2 Politiske kriser	14
2.3 William L. Benoit – Krisekommunikasjon som imagegjenopprettelse	16
2.4 Timothy Coombs - Situational Crisis Communication Theory.....	21
2.5 Johansen og Frandsen – Den retoriske arena	22
2.6 Samtaleanalyse	26
2.6.1 Pressekonferansen som sjanger.....	28
2.7 Avistekstens stemmer	31
4. Pressekonferansen.....	35
4.1 Imagegjenopprettelse i politikernes redegjørelser.....	36
4.1.1 Krisetype og ansvar.....	36
4.1.2 Ramin-Osmundsens image	39
4.1.3 Oppsummering	42
4.1.4 Stoltenbergs image.....	43
4.1.5 Oppsummering	45
4.2 Journalistenes respons	46
4.2.1. Emneutvikling og journalistisk press	46
4.2.2 Informasjonssøkende spørsmål - Gikk hun frivillig?.....	50
4.2.3 Personlige spørsmål – svik og løgn	54
4.2.4 Anklagende spørsmål: Hvorfor fortalte du ikke tidligere?	57
4.2.5 Oppsummering	61
5. Dekningen av Ramin-Osmundsen-saken	63
5.1 Avisenes omtale	63
5.1.1 Dagbladets dekning.....	63
5.1.2 VGs dekning av saken	64
5.1.3 Aftenpostens dekning.....	65
5.2. Kommentar- og lederartikler	67

5.2.1 Ramin-Osmundsen kommenteres	68
5.2.2 Stoltenberg kommenteres.....	76
5.2.3 Oppsummering.....	85
5.3. Nyhetsdekningen.....	86
5.3.1 Frivillighet eller tvang?.....	86
5.3.2. «Sjokkert, rasende og lei seg»	89
4.3.3 Statsrådets påvirkning	91
5.3.4. Løgner og sydebukk.....	93
5.3.5. Innrømmelse og ansvar	95
5.3.6 Stoltenbergs håndtering	96
5.3.7. Oppsummering.....	99
6. Oppsummering og diskusjon	100
6.1 Krisekommunikasjon og mediedekning.....	100
6.1.1 Ramin-Osmundsens image	100
6.1.2 Stoltenbergs image.....	101
6.1.3 Nøytralitet og personfokusering	101
6.2. Den retoriske arena.....	102
Litteratur	106
Andre kilder.....	108
Transkripsjon av pressekonferansen	109

1. Innledning

1.1 Bakgrunn og problemstilling

Politiske kriser har de siste 40 årene økt både i omfang og intensitet. Når politikere utsettes for en krise, er det først og fremst deres omdømme eller image som står på spill – og en politiker er helt avhengig av et godt omdømme i sin yrkesutøvelse. Hvordan politikeren oppfattes, har stor betydning for hennes posisjon og innflytelse i politikken, og en trussel mot omdømmet innebærer følgelig et påtrengende problem som fordrer en bestemt type respons. Denne responsen har som mål å gjenopprette personens omdømme og kan ytre seg i form av ulike verbale strategier (Benoit: 1995). Hvordan krisekommunikasjonen utformes, påvirkes av en rekke faktorer knyttet til krisens karakter, intensitet og dynamikk (Johansen og Frandsen: 2007).

Politikernes kommunikasjon har en sentral betydning for hvordan krisen utvikler seg og oppfattes av publikum, men det er også andre involverte aktører hvis kommunikasjon er avgjørende. Slik kriser har fremstått de siste tiårene, er de uløselig knyttet til nyhetsmediene, som ikke bare rapporterer om dem, men også fortolker og i varierende grad styrer krisens utvikling (Allern og Pollack (red.) 2009:9). Pressens virkelighetskonstruksjon, som blant annet kommer til uttrykk gjennom valg av kilder, perspektiv, visualisering og dekningens omfang, har stor definisjonsmakt og innvirkning på publikums persepsjon. I hvilken grad politikerne når ut til folket med sin krisekommunikasjon er også et produkt av journalistiske valg. Mediene opptrer ikke som en nøytral formidler av politikernes uttalelser, men innholdet ”filtreres” ut fra journalistiske verdier og nyhetskriterier. Politikerne er altså prisgitt journalistenes informasjonsutvelgelse og presentasjon, noe som både gjør pressen til en viktig mottaker og avsender av krisekommunikasjonen.

Hensikten med denne oppgaven er å studere krisekommunikasjonen og samspillet mellom politikere og medier i en bestemt krise med utgangspunkt i kvalitativ tekstanalyse. Krisen det skal dreie seg om, er prosessen som førte til barne- og likestillingsminister Manuela Ramin-Osmundsens avgang i 2008. Saken begynte med spekulasjoner om statsrådets habilitet i utnevnelsen av Ida Hjort Kraby som barneombud, og utviklet seg til å handle om Ramin-Osmundsens troverdighet. Saken fikk stor oppmerksomhet i pressen, og arbeiderpartipolitikeren måtte svare på

anklager om hemmelighold og løgn. Også Jens Stoltenberg som regjeringssjef måtte tåle kritikk og forsvare sitt omdømme i forbindelse med statsrådets overtramp. Dramaet endte med en pressekonferanse 14. februar, der Stoltenberg annonserte Ramin-Osmundsens avgang. Det er denne pressekonferansen samt medienes fortolkning av den som blir temaet for denne oppgaven.

Min hovedproblemstilling er som følger: *Hvilke verbale strategier bruker henholdsvis Manuela Ramin-Osmundsen og Jens Stoltenberg for å gjenopprette sitt image, og hvordan refereres og fortolkes deres apologia i pressedekningen?*

Analysen er lagt opp med utgangspunkt i Winni Johansen og Finn Frandsens modell for krisekommunikasjon, *den retoriske arena*, som omfatter de mange stemmer som kommuniserer *til, med, mot, forbi* eller *om* hverandre under en krise. Mens avsender- og mottakerinstansen i mange kommunikasjonsmodeller beskrives som monolittiske størrelser, innebærer den multivokale tilgangen at mange avsendere og mottakere deltar i kommunikasjonsprosessene på ulike måter.

Den delen av krisen jeg vil undersøke, er et eksempel på en kommunikasjonskjede, det vil si en kombinasjon av minst to kommunikasjonsprosesser. Med utgangspunkt i krisekommunikasjonens mikronivå, teksten, vil jeg undersøke hvordan responsstrategiene kommer til uttrykk – først i politikernes innlegg på pressekonferansen, så i interaksjonen mellom journalister og politikere, og videre hvordan journalistene omformer innholdet til nyhetsartikler og kommentarartikler. Ved å følge denne kommunikasjonskjeden, eller diskurshistorien, kan en både si noe om strategienes effektivitet og synliggjøre ulike kriterier som ligger til grunn for den journalistiske virkelighetskonstruksjonen.

For å identifisere politikernes verbale strategier vil jeg benytte meg av den amerikanske retorikeren William Benois teori om krisekommunikasjon som imagegjenopprettelse. Videre vil jeg anvende kommunikasjonsforsker Timothy Coombs' metode for matching av krisetype og kriserespons. På denne måten kan jeg vurdere strategienes forventede effektivitet opp mot den faktiske effekten, slik den kommer til uttrykk i avistekstene. I tillegg vil jeg ta i bruk samtaleanalyse (CA) for å undersøke interaksjonen mellom politikere og journalister på pressekonferansen,

mens jeg vil støtte meg på metodiske verktøy fra stemmeanalyse i undersøkelsen av avistekstene.

1.2 Ramin-Osmundsen-saken – en gjennomgang

Torsdag 14. februar i 2008 ble det kjent at Manuela Ramin-Osmundsen gikk av som barne- og likestillingsminister. Bakgrunnen for avgangen var hennes rolle i forbindelse med utnevnelsen av nytt barneombud.

Det var ikke første gangen Ramin-Osmundsen var involvert i en krise. I 2006 gikk hun av som direktør i UDI etter en rekke medieoppslag i forbindelse med UDIs praksis i innvandringspolitikken. I strid med regjeringens instruks hadde UDI gitt oppholdstillatelse til 182 kurdere. Hendelsen skjedde mens Ramin-Osmundsen var nestleder under Trygve Nordli. Da avsløringen kom, hevdet Ramin-Osmundsen, som nå var blitt direktør, at hun ikke kjente til regjeringens instruks. Denne påstanden ble imidlertid funnet lite troverdig av kommisjonen som ble satt til å granske saken, og Ramin-Osmundsen trakk seg som UDI-direktør.

Året etter ble Manuela Ramin-Osmundsen utnevnt til barne- og likestillingsminister i Stoltenbergs regjering. Knappe fire måneder senere trakk hun seg fra stillingen.

Saken som skulle føre til statsrådets avgang, begynte 8. februar, da Ida Hjort Kraby fikk stillingen som barneombud.

Kraby var en av søkerne til stillingen som barneombud da fristen gikk ut 27. november i 2007. Like før jul trakk hun sin søknad, men ombestemte seg etter en middag 3. januar med blant andre Manuela Ramin-Osmundsen og Anne Lise Ryel. Dagen etter ba Kraby om å få komme inn på søkerlisten igjen.

Allerede samme dag som utnevnelsen av det nye barneombudet fant sted, fikk ansettelsen mye oppmerksomhet i mediene. Ettersom daværende barneombud Reidar Hjermann i strid med tidligere praksis ikke fikk fornyet sitt åremål, ble det stilt spørsmål ved motivene for ansettelsen av Kraby. Kunne det være politiske årsaker til at Hjermann ble byttet ut? Hadde han vært for frittalende og kritisk til den sittende regjeringen?

Den vinklingen som skulle føre til statsrådets avgang, kom imidlertid to dager

senere, da VG kunne avsløre at Ramin-Osmundsen og Kraby tilhørte det samme kvinnelige juristnettverket. De påfølgende dagene hadde både VG og Dagbladet en rekke oppslag om relasjonen mellom de to kvinnene. Mange av dem avslørte ulike private sammenkomster der både Ramin-Osmundsen og Kraby hadde deltatt. Det var særlig ett av møtene, middagen 3. januar, som ble gjenstand for spekulasjoner. Årsaken var at Kraby dagen etter sammenkomsten på nytt meldte seg som søker til stillingen som barneombud.

Avsløringene førte med seg sterk kritikk fra både opposisjonspolitikere og politiske kommentatorer. Det ble stilt spørsmål om statsrådets habilitet og hennes mulige påvirkning i ansettelsesprosessen.

Ramin-Osmundsen framholdt hele tiden at de to var bekjente og hadde møttes i både formelle og uformelle sammenhenger, men at det ikke var snakk om nært vennskap, og at forholdet på ingen måte hadde påvirket ansettelsesprosessen. Hun benektet også å ha snakket med Kraby under middagen 3. januar.

13. februar innkalte Jens Stoltenberg til pressekonferanse. Da hadde Justisdepartementets lovavdeling vurdert statsrådets habilitet, og statsministeren kunne meddele pressen at Ramin-Osmundsen ikke var inhabil da hun ansatte Kraby. Stoltenberg fortalte om flere samtaler med Ramin-Osmundsen, der hun hadde redegjort for sitt kjennskap til det nye barneombudet. Konklusjonen var at statsråden hadde regjeringssjefens fulle støtte, og at hun ville fortsette i stillingen som barne- og likestillingsminister.

Etter pressekonferansen fikk Ramin-Osmundsen en telefon fra Anne Lise Ryel, som minnet henne om en samtale de to hadde hatt i forbindelse med middagen 3. januar. Under samtalen skal Ramin-Osmundsen ha uttrykt skuffelse over at Kraby hadde trukket sin søknad, noe Ryel videreformidlet til Kraby. Ryel oppfordret statsråden til å fortelle statsministeren om samtalen, og understreket at hun ikke ville skjule sannheten dersom pressen stilte spørsmål.

Dagen etter gikk Ramin-Osmundsen til Jens Stoltenberg og fortalte om samtalen hun inntil da hadde holdt skjult. Samme dag trakk hun seg som statsråd, etter bare fire måneder som barne- og likestillingsminister.

Avgangen ble offentliggjort av statsminister Jens Stoltenberg på en pressekonferanse 14. februar, der også Manuela Ramin-Osmundsen deltok.

1.3 Materiale

Det empiriske materialet som danner utgangspunktet for den kvalitative studien, er den tidligere omtalte pressekonferansen, der Ramin-Osmundsens avgang blir annonsert, samt en rekke avistekster.

Analysens første del handler om pressekonferansen. Det er flere årsaker til at jeg har valgt å konsentrere meg om nettopp denne teksten. Ettersom hensikten er å undersøke journalistenes persepsjon av kommunikasjonen, er det vesentlig at jeg har tilgang til de samme kildeuttalelsene som artiklene er basert på. Verken Ramin-Osmundsen eller Stoltenberg var tilgjengelige for pressen i tiden etter pressekonferansen og fram til avisene gikk i trykken, noe som innebærer at politikernes refererte ytringer om avgangen stammer fra pressekonferansen. Dette er også et viktig poeng for å kunne vurdere samsvaret mellom henholdsvis politikernes og journalistenes virkelighetsfremstilling.

Pressekonferansen finner sted i krisens slutfase og klimaks, noe som innebærer at den inngår i en diskurshistorie som strekker seg et godt stykke bakover i tid. Både politikere, presse og andre aktørers tidligere innspill på den retoriske arena vil legge premisser for kommunikasjonen på pressekonferansen og påvirke vår forståelse av denne. Selv om mitt anliggende først og fremst er å undersøke kommunikasjonskjeden som springer ut fra selve pressekonferansen, bidrar den omkringliggende diskursen til å ramme inn kommunikasjonen og skape en helhetlig forståelse av krisen.

Teksten er hentet fra regjeringens hjemmeside, der video og lyd fra hele seansen ligger tilgjengelig. Ettersom tekstanalysen av politikernes innlegg primært har som mål å identifisere politikernes verbale responsstrategier, har jeg valgt å grovtranskribere disse tekstsekvensene. Interaksjonen mellom journalister og politikere er beskrevet mer detaljert da denne sekvensen blir gjenstand for samtaleanalyse (CA). Denne sekvensen er transkribert etter tradisjonelle CA-tradisjoner jamfør Hutchby og Wooffitt (1998).

Avisene jeg har valgt å undersøke, er VG, Dagbladet og Aftenposten. De to løssalgavisene er valgt fordi det er disse som i løpet av skandalen har skrevet mest om saken og som i størst grad har bidratt til å definere denne som en skandale

(Andenæs 2008). Aftenposten, som ved siden av Dagsavisen er den abonnementsavisen som har viet mest spalteplass til saken, er valgt som representant (ikke nødvendigvis representativ) for abonnementsavisene. Det er videre lagt vekt på at VG, Aftenposten og Dagbladet er landets tre klart største aviser, med opplagstall på henholdsvis 262 374 , 243 188 (Aftenposten morgen) og 105 255 i 2009.

Jeg vil gjennomgå alle nyhetsartikler samt kommentarer i avisenes dekning av Ramin-Osmundsen-saken dagen etter avgangen. Disse utgjør totalt 24 tekster, 18 nyhetsartikler og 6 kommentarartikler. Av hensyn til oppgavens omfang vil jeg ikke komme nærmere inn på det multimodale aspektet ved avistekstene, selv om en mer omfattende analyse av den multimodale fremstillingen vil kunne gi et mer helhetlig bilde av det semiotiske uttrykket.

1.4 Disposisjon

Oppgaven er delt inn i fem kapitler. I den første delen har jeg skissert en problemstilling, gjennomgått bakgrunnen for Ramin-Osmundsens avgang og redegjort for valg av materiale.

Den andre delen er viet teori og metode. Jeg plasserer oppgaven i forhold til eksisterende forskning og gir en oversikt over teorien og metoden jeg vil benytte i de ulike delene av analysen. De sentrale teoretikerne innenfor krisekommunikasjonsforskning er i denne sammenhengen William L. Benoit, Timothy Coombs, samt Winni Johansen og Finn Frandsen. Videre vil jeg presentere samtaleanalyse, som jeg vil bruke i undersøkelsen av interaksjonen mellom journalister og politikere. Her vil jeg primært støtte meg til teori og metode utviklet av Steven Clayman og John Heritage. Til slutt vil jeg beskrive stemmeanalyse, som har sitt teoretiske ståsted innenfor sosialemiotikken, og som blir relevant når jeg skal undersøke virkelighetsfremstillingen i avistekstene.

Oppgavens hoveddel, analysen, er fordelt på to kapitler. Johansens og Frandsens modell, *Den retoriske arena*, blir styrende for hvordan analysen er lagt opp. I kapittel 3 tar jeg for meg pressekonferansen. Jeg benytter det teoretiske rammeverket til Benoit for å identifisere politikernes responsstrategier samt Coombs modell for å vurdere strategienes forventede effektivitet. Videre undersøkes

interaksjonen mellom politikere og journalister ved hjelp av samtaleanalyse (CA). Kapittel fire handler om pressedekningen av Ramin-Osmundsens avgang. Her ser jeg på virkelighetsfremstilling i kommentar- og nyhetsartikler. Jeg undersøker hvorledes politikernes strategier kommer til uttrykk, og hvordan kommentatorene og journaliststemmene i nyhetsdekningen forholder seg til politikernes uttalelser.

I oppgavens siste del, kapittel 5, vil jeg oppsummere og drøfte resultatene av de kvalitative tekstanalysene. Jeg vil diskutere funnene både i forhold til journalistiske verdier og eksisterende forskning innen krisekommunikasjon.

2. Teori og metode

2.1 Forskningskontekst

Forskning i krisekommunikasjon har siden slutten av 1980-årene vokst frem og etablert seg som et viktig felt innenfor kommunikasjonsforskning, og både sosiologer, retorikere, lingvister og medievitere har bidratt til utviklingen. Store deler av teorien er utviklet med utgangspunkt i private virksomheters krisehåndtering, men det er også gjort en rekke studier av politiske kriser. Blant annet anvender William Benoit sin generelle teori om strategier for imagegjenopprettelse i casestudier av flere politiske kriser. Han har blant annet analysert Richard M. Nixons retoriske strategier i forbindelse med Watergate-skandalen (Benoit 1982), Reagans verbale strategier i forbindelse med den såkalte Iran-Contra-skandalen (Benoit, Gullifor & Panici 1991) og Bill Clintons kommunikasjon i forbindelse med Lewinsky-skandalen (Benoit 1999).

Det meste av forskningen på feltet her i landet, har hatt krisehåndtering i private bedrifter som studieobjekt, men det er også gjort enkelte analyser av politisk krisekommunikasjon, primært i form av master- og semesteroppgaver. Blant disse bør nevnes Elin Strand Hornnes' analyse av Gerd-Liv Valla og Ingunn Yssens apologia i forbindelse med LO-dramaet i 2007 (masteroppgave i medievitenskap 2008). Hornnes kombinerer det teoretiske rammeverket til William L. Benoit, W. Timothy Coombs og Keith Michael Hearit i en kvalitativ innholdsanalyse av Valla og Yssens forsvarsstrategier. Analysen viser blant annet hvordan de to kombinerte og endret sine strategier etter hvert som krisen utviklet seg – mens Yssen brukte de samme nøytrale responsstrategiene under hele forløpet, benyttet Valla både aggressive og mer imøtekommende strategier, med den konsekvens at hennes apologia framsto som mindre konsistent enn Yssens. Avhandlingen belyser og påpeker behovet for å studere det dynamiske aspektet ved krisekommunikasjon, og den såkalte kombinasjonstypologien som tas i bruk, bidrar også til videreutvikling av det teoretiske rammeverket.

Hornnes har også studert apologia i forbindelse med Ramin-Osmundsen-saken. I artikkelen *Når kvinner må si «unnskyld»* (2009) tar hun for seg forsvarstalene til tre kvinnelige politikere, Gerd-Liv Valla i LO-dramaet, Ramin-Osmundsen i

barneombudsaken og Åslaug Haga i flere ulike saker. Hornnes søker å belyse hvilke krav og forventninger som stilles til kvinners apologia og hvordan kvinnelige politikere forsvaret seg. Hun kommer fram til at Valla, Ramin-Osmundsen og Hagas roller som både kvinner og sentrale politikere satte sitt preg på deres retoriske forsvarsstrategier. I denne sammenhengen mener hun bruken av strategiene benektelse og differensiering utpeker seg, ettersom alle tre benyttet disse. Videre påpeker Hornnes de tre kvinnenenes manglende vilje til å legge seg flate og beklage i sine forsvarstaler. Årsaken til den manglende unnskyldningen kan ifølge Hornnes være knyttet til kvinners opplevelse av makt og maktløshet. Artikkelen inngår som et kapittel i boka *Skandalenes markeds plass* (Allern og Pollack (red.) 2009), der forskere innen medievitenskap, journalistikk og politisk kommunikasjon presenterer casestudier av politiske skandaler som i årene 2006-2008 fikk omfattende mediedekning. Forfatterne undersøker blant annet hvordan skandalene medieres gjennom journalistisk iscenesettelse, kildeinitiativ og tolkningsrammer.

I tillegg til Hornnes' artikkel er det så langt utført to andre studier av Ramin-Osmundsen-saken. Den ene har form av en rapport fra Institutt for journalistikk, der Ivar Andenæs beskriver pressedekningen av henholdsvis Ramin-Osmundsens og Åslaug Hagas avgang og sammenlikner de to sakene. Andenæs har blant annet undersøkt kildebruk og omfanget av omtalen i 15 norske aviser. Han finner at mediestormen rundt Ramin-Osmundsen var sterkere enn det som var tilfelle i Haga-saken. Totalt brukte avisene 163 sider på Ramin-Osmundsen og 118 sider på Haga. I begge sakene var det løssalgssavisene som ledet an, Dagbladet og VG sto til sammen for 35 prosent av den totale dekningen i Ramin-Osmundsen-saken og 40 prosent i Haga-saken. Kommentartikler utgjorde rundt en firedel av dekningen, og i tillegg ble kommentatorene mye brukt som kilder på TV og radio, noe som ifølge Andenæs bidro til å gi sakene ekstra temperatur. De kritiske kommentarene var i flertall i Ramin-Osmundsen-saken, og hun fikk også skarpere kritikk enn Haga (Andenæs 2008:127-131).

Videre har medieviter Gunn Sara Enli i artikkelen *–Statsråd, du lyver*, som er del av den tidligere omtalte boka *Skandalenes markeds plass* (2009), analysert kommentarjournalistikken i Ramin-Osmundsen-saken. For å identifisere hovedtrekkene ved dekningen har Enli studert kommentartikler i seks aviser i perioden fra 12. til 16. februar samt gjort kvalitative intervjuer med seks

kommentatorer som skrev signerte kommentarer om saken. Enli finner blant annet at kjønn og minoritetsbakgrunn kan ha bidratt til å redusere statsrådets troverdighet og gjøre henne mer utsatt for negativ oppmerksomhet. Hun påpeker videre en polarisering i måten kommentatorene evaluerte medienes rolle i saken. Mens de meningsbærende avisene Dagsavisen og Klassekampen var mest mediekritiske, forsvarte kommentatorene i Aftenposten og VG dekningen. Analysen viser også at VG og Dagsavisens kommentarjournalistikk var den mest moraliserende med tanke på omtalen av løgn og konsekvensene av denne, mens Stavanger Aftenblad forsvarte Ramin-Osmundsens opptreden. Artikkelen konkluderer med at dekningen bar preg av et spekter av ulike tilnærminger og stilarter, fra nøkternhet til spekulasjon, men at saken, på grunn av statsrådets manglende troverdighet og status som symbolstatsråd, allerede tidlig i prosessen ble fremstilt som en skandale.

Ramin-Osmundsen-saken har altså engasjert flere forskere, som både har studert mediedekningen og i noen grad statsrådets krisekommunikasjon. Det er imidlertid ingen som har studert kommunikasjonen i forbindelse med avgangen slik den kommer til uttrykk i enkelttekster. Johansen og Frandsen (2007) etterlyser en mer tekstnær tilnærming i studier av krisekommunikasjon og understreker behovet for i større grad å vektlegge samspillet mellom enkelttekster som utgjør såkalte kommunikasjonskjeder. Så vidt meg bekjent er det så langt ikke utført studier med et slikt perspektiv. Hensikten med denne oppgaven er å undersøke hvordan kriseresponsstrategiene politikerne benytter seg av, kommer til uttrykk og kombineres i en enkelt tekst, og også hvordan disse videreformidles og inngår i en diskurshistorie. Jeg håper en slik analyse, som i stor grad er inspirert av Johansen og Frandsens modell om den retoriske arena og som innebærer teori og metode innenfor både krisekommunikasjon, CA og diskursanalyse, kan bidra med nye innsikter om hvordan kommunikasjonen fungerer i Ramin-Osmundsen-saken spesielt, og også være et nyttig bidrag til krisekommunikasjonsforskningen generelt.

2.2 Politiske kriser

Den britiske sosiologen John B. Thompson definerer politiske kriser eller skandaler som kamper om symbolsk makt, der omdømme og tillit fungerer som innsats (2002: 253). Uttrykket symbolsk makt viser til en aktørs evne til å påvirke andre aktørers

oppfatninger og beslutninger, og politikere er helt avhengig av et godt omdømme (ethos) for å kunne utøve denne makten.

Å bygge opp et godt omdømme krever ifølge Thompson (2002) stor innsats over tid. Omdømmet kan imidlertid lett svekkes eller ødelegges helt, for eksempel i forbindelse med en krise. Og når omdømmet først er redusert, kan det være svært vanskelig å gjenoppbygge.

Kriser eller skandaler, slik de har fremstått de siste tiårene, er uløselig knyttet til nyhetsmediene, som ikke bare rapporterer om dem, men også fortolker og i varierende grad styrer krisens utvikling (Allern og Pollack (red.) 2009:9). Skandaler er ifølge Thompson konstituert av medierte former for kommunikasjon. (Thompson 1997:49 gjengitt i Allern og Pollack (red.) 2009:9).

Medierte skandaler oppstår innenfor ulike samfunnsområder og institusjoner. Det spesielle med politiske skandaler er at de i den moderne tid har økt både i antall og omfang, og at de berører personer med viktige og synlige samfunnsposisjoner. At skandalen karakteriseres som politisk innebærer at den omhandler politiske institusjoner, politiske prosesser og vedtak, eller politikere personlig (Allern og Pollack (red.) 2009:14).

Den medierte skandalen kjennetegnes ifølge Thompson (2002) av flere faktorer. Først og fremst må det inntreffe en handling som overskrider bestemte verdier og normer i samfunnet. Normbruddet må videre offentliggjøres gjennom mediene og vekke sjokkerte reaksjoner hos andre aktører. Noen av disse aktørene må også stå fram offentlig med sin anklage mot aktøren(e) som er ansvarlig for hendelsen, og som en konsekvens av dette må det foreligge en trussel mot den ansvarlige aktørens omdømme eller image.

Ramin-Osmundsen-saken plasserer seg klart innenfor denne definisjonen. Det er imidlertid ikke bare én krise som rammer statsråden, men to. Statsrådets håndtering av krisekommunikasjonen i forbindelse med den negative hendelsen fører med seg en *kommunikasjonskrise*, og krisen kan kategoriseres som en *dobbeltkrise*:

En dobbeltkrise er en krise, hvor den oprindelige krise overlejreres af en ”kommunikationskrise”, for så vidt virksomheden ikke magter at lede de kommunikationsprocesser, som skulle bidrage til håndteringen af den oprindelige krise (Johansen og Frandsen 2007:79)

Tor Midtbø (2007) skiller mellom såkalte *politikkskandaler* og *politikerskandaler*. Politikerskandaler er knyttet til personlige overtramp, i motsetning

til politikkskandaler, som i hovedsak er knyttet til offentlig politikk. Ramin-Osmundsens overtrap er å regne innenfor den førstnevnte kategorien, ettersom hovedanklagene som rettes mot henne, er knyttet til hennes personlige moral.

De siste årene har politikerskandalene i økende grad dominert mediebildet, noe som blant annet kan forklares med løssalgspressens vekst og økende slagkraft. De fleste skandaler er satt i gang av en løssalgssavis, mens abonnementsavisene vanligvis følger etter når det blir klart at saken kan få politiske konsekvenser. Et annet forhold av betydning er avpolitiseringen av både politikken og pressen – når ideologiene faller, trer personene tydeligere fram. Videre er den økende gjennomsløktigheten i samfunnet med på å legge til rette for politiske avsløringer, og den avslørende journalistikken har dessuten en høyere status i dag enn på 70-tallet (Andenæs 2008:6). Et svekket skille mellom hva som er offentlig og hva som er privat, har bidratt til utviklingen av en mer personfokusert politisk journalistikk der politikerskandaler har en sentral plass (Allern og Pollack (red.) 2009:15).

Mediene har som nevnt en konstituerende rolle i utviklingen av en skandale, og pressens virkelighetskonstruksjon, som blant annet kommer til uttrykk gjennom valg av kilder, perspektiv, visualisering og dekningens omfang, har stor betydning for hvordan skandalen defineres og oppfattes av publikum.

2.3 William L. Benoit – Krisekommunikasjon som imagegjenopprettelse

Den amerikanske kommunikasjonsforskeren William L. Benoit har gjennom sine studier av retorikken i ulike aktørers krisekommunikasjon utviklet en teori om strategier for imagegjenopprettelse. Teorien er presentert i verket *Accounts, Excuses, and Apologies: A Theory of Image Restoration Strategies* (1995), der Benoit gir en oversikt over hvordan en aktør vil forsvare seg verbalt når aktørens image eller omdømme er truet.

Teorien baserer seg på to forutsetninger. For det første antar man at kommunikasjonen er en *målrettet aktivitet*, og for det andre forutsettes det at *oppretholdelse av et godt image* er et viktig mål med kommunikasjonen (Benoit 1995: 63-67).

Et angrep på image kjennetegnes ifølge Benoit av flere forhold, som i stor grad samsvarer med Thompsons (2000) kriterier i beskrivelsen av skandaler. For at et image skal være truet eller angrepet, må en uønsket hendelse/handling ha funnet sted,

og et relevant publikum må anse aktøren som ansvarlig for hendelsen. Dessuten er det en forutsetning at aktøren er klar over publikums tilskrivelse av ansvar og fordømmelse av hendelsen. Hvorvidt aktøren virkelig er ansvarlig for hendelsen er irrelevant, det vesentlige er om publikum tror at aktøren er ansvarlig.

Ifølge Benoit kan et angrep på image føre til verbal respons i form av ulike gjenopprettelsesstrategier, som ved den forventede positive responsen, fører til gjenoppretelse av image. Hvilke verbale gjenopprettelsesstrategier, eller hvilken kombinasjon av disse, en aktør benytter seg av, avhenger både av handlingen og angrepets karakter. Benoit skiller mellom fem overordnede verbale gjenopprettelsesstrategier: *Benektelse, ansvarsunndragelse, reduksjon av angrepets omfang, korrigering og bønn om tilgivelse*. Disse er igjen delt inn i ulike undertyper, som vist i tabellen under:

<u>Verbale gjenopprettelsesstrategier</u>	<u>Beskrivelse/hensikt</u>
1. Benektelse	Benekte skyld
- Ren benektelse	Aktøren benekter hendelsen/handlingen eller ansvaret for denne.
- Forflytning av skyld (Syndebukk)	Aktøren skyver ansvaret over på andre.
2. Ansvarsunndragelse	Redusere skyld
- Provokasjon	Aktøren hevder å ha blitt provosert til å utføre handlingen.
- Unngåelighet	Aktøren begrunner handlingen med manglende informasjon eller kontroll.
- Uhell	Aktøren hevder at handlingen skjedde grunnet uheldige omstendigheter.
- Gode hensikter	Aktøren hevder at handlingen var gjort i beste mening.
3. Reduksjon av angrepets omfang	Redusere negative virkninger
- Avledning	Aktøren avleder den negative oppmerksomheten ved å fremheve sine egne gode egenskaper eller handlinger.
- Minimalisering	Aktøren nedtoner de negative konsekvensene av handlingen.
- Differensiering	Aktøren omdefinerer handlingen.

- Transcendens	Aktøren knytter handlingen til et sett høyere verdier.
- Angrep på anklageren	Aktøren går til angrep på anklageren og forsøker å svekke dennes ethos.
- Kompensasjon	Aktøren tilbyr kompensasjon for å mildne de negative effektene av handlingen.
4. Korrigering	Aktøren forsøker å løse problemet eller forhindre at handlingen gjentar seg.
5. Bønn om tilgivelse	Aktøren påtar seg fullt ansvar, unnskylder og ber om tilgivelse.

Tabell 1: Verbale gjenopprettelsesstrategier (Benoit 1995:95) (Min oversettelse, inspirert av Johansen og Frandsen 2007:207)

Den første strategien, *benektelse*, inndeles av Benoit i to undertyper, *ren benektelse* og *forflytning av skyld* (*syndebukk*). *Ren benektelse* innebærer at den anklagede aktøren benekter at hendelsen har skjedd, at aktøren utførte handlingen eller at aktøren er ansvarlig for hendelsen/handlingen. Hvis aktøren benytter strategien *forflytning av skyld*, skyves ansvaret for handlingen over på andre aktører, og den anklagede benekter dermed implisitt sin egen delaktighet i handlingen. Dersom benektelsesstrategiene fungerer etter hensikten, vil ikke aktøren lenger holdes ansvarlig for krisen. Benektelsesstrategien er ofte sterkt representert tidlig i kriseforløpet, mens andre strategier overtar etter hvert som krisen utvikler seg. Også i Ramin-Osmundsen-saken var *benektelse* den dominerende strategien i begynnelsen av krisen – statsråden benektet at hun var omgangsvenn med Kraby og at hun hadde påvirket ansettelsesprosessen.

Den andre, og noe mindre defensive, strategien *ansvarsunndragelse* går ut på at aktøren begrenser sitt ansvar knyttet til den støtende handlingen ved å redusere sin egen rolle i krisen. Strategien deles inn i fire undertyper, *provokasjon*, *uunngåelighet*, *uhell* og *gode hensikter*. Når den anklagede aktøren benytter seg av *provokasjon*, hevder hun at handlingen var en rimelig respons på en annen støtende handling og at det dermed er andre medansvarlige.

Aktøren kan også hevde at handlingen var *uunngåelig* fordi hun ikke hadde nok informasjon, eller fordi hun selv ikke hadde kontroll over situasjonen. Også i dette tilfellet reduseres den anklagedes rolle i krisen ved at ansvaret indirekte tillegges andre aktører.

Videre kan den anklagede karakterisere handlingen som et *uhell*, som hun ikke selv er ansvarlig for, eller bare delvis er ansvarlig for.

Aktøren kan også hevde at hun hadde *gode hensikter* og derved forsøke å redusere eget ansvar.

Den tredje overordnede strategien, *reduksjon av angrepets omfang*, har som mål å redusere de negative virkningene av handlingen og deles inn i seks undertyper: *Avledning, minimalisering, differensiering, transcendens, angrep på anklageren og kompensasjon*.

Strategien *avledning* går ut på at den anklagede avleder den negative oppmerksomheten ved å fremheve sine egne gode egenskaper, eller viser til tidligere positive handlinger.

Aktøren kan også *minimalisere* de negative konsekvensene ved å argumentere for at virkningen av handlingen ikke er like alvorlig som det ser ut til.

Hvis aktøren benytter *differensiering*, forsøker hun å omdefinere handlingen ved å argumentere for at handlingen ikke er like ille som tilsvarende handlinger gjort av andre.

Når den anklagede tar i bruk *transcendens*, forsøker hun å overføre handlingen til en annen kontekst. En kan for eksempel argumentere for at handlingen tjener høyere verdier i samfunnet.

Videre kan aktøren gå til *angrep på anklageren*. Ved å gå til motangrep og forsøke å svekke anklagerens beskyldninger og ethos, kan oppmerksomheten ledes bort fra en selv.

Aktøren kan også redusere anklagene ved å tilby *kompensasjon*, for eksempel i form av gaver eller erstatning til eventuelle ofre i en krise. På denne måten kan aktøren oppnå en mer vennlig innstilling hos publikum, ofre og andre anklagere.

Den fjerde overordnede strategien, *korrigering*, går ut på at aktøren forsøker å rette opp på problemet eller hindre at handlingen/hendelsen gjentar seg. *Korrigering* benyttes ofte i kombinasjon med den siste overordnede strategien, *bønn om tilgivelse*, som innebærer at aktøren påtar seg fullt ansvar for krisen, unnskylder seg og ber om tilgivelse.

Som vi ser av tabellen over, er Benoit's typologi organisert etter strategienes grad av ansvarserkjennelse: Fra de mest defensive strategiene *benektelse* og *forflytning av skyld* ser vi en utvikling mot mer imøtekommende strategier som *ansvarsunndragelse* og *reduksjon av angrepets omfang*, til full erkjennelse av ansvar

og *bønn om tilgivelse*. Som nevnt vil en aktør i begynnelsen av et kriseforløp ofte ta i bruk de mest defensive strategiene og siden bevege seg mot de mer imøtekommende strategiene, før man til slutt ender med å si unnskyld. En aktør benytter seg imidlertid også ofte av flere strategier samtidig for å imøtegå anklager i forbindelse med en krise. (Benoit 1995:157) Hvilke strategier som er mest effektive på et gitt tidspunkt, avhenger både av kontekst, krisetype og angrepets karakter. Benoit gir ingen systematisk gjennomgang av hvilke strategier som egner seg best i ulike krisesituasjoner, men påpeker noen generelle trekk ved strategienes effektivitet. (Benoit 1995: 157-164) Han fremhever at aktøren bør unngå å gi feil opplysninger, dersom aktøren er ansvarlig for en handling, bør hun innrømme dette. Hvis aktøren benekter et overtramp og det siden kommer frem at aktøren er ansvarlig, er dette svært ethosvekkende, og det kan være vanskelig å gjenopprette image. Dette er tilfellet i Ramin-Osmundsen-saken. Statsråden nekter for å ha gjort noe som kan ha påvirket ansettelsesprosessen. Så kommer det fram gjennom en rekke medieoppslag at Ramin-Osmundsen kjenner Hjordt Kraby bedre enn hun har gitt uttrykk for, og at de to har deltatt i samme selskap dagen før Kraby søkte stillingen. På pressekonferansen 14. februar kommer det også fram at Ramin-Osmundsen kan ha påvirket ansettelsen via en samtale med Anne Lise Ryel.

Benoit trekker også fram *korrigering* som en av de viktigste verbale strategiene for å nå målet om imagegjenopprettelse. Det er ifølge Benoit hensiktsmessig å benytte *korrigering* uavhengig om man er ansvarlig for krisen eller ikke.

Flere har påpekt svakheter og mangler ved Benoits teori, og den mest omfattende kritikken er fremsatt av Judith Burns og Michael Bruner i artikkelen "Revisiting the Theory of Image Restoration Strategies" (2000, gjengitt i Johansen og Frandsen 2007). Burns og Bruner mener Benoits teori legger opp til en statisk og lineær forestilling av retorikk, som ikke tar hensyn til de dynamiske aspektene ved kommunikasjonen. Johansen og Frandsen (2007:216) tilslutter seg Burns og Bruners kritikk og legger til det de omtaler som et "altoverskyggende problem" ved Benoits teori. Ifølge Johansen og Frandsen forestiller Benoit seg at imagegjenopprettelsesstrategiene realiseres på en umiddelbar eller ikke-mediert måte, noe som innebærer at han overser en rekke faktorer som er vesentlige for analysen av krisekommunikasjonen.

I den kommende analysen av pressekonferansen vil jeg identifisere politikernes verbale strategier med utgangspunkt i Benoits typologi. Jeg vil imidlertid

ikke støtte meg på ham alene, men også benytte Timothy Coombs' modell for å kontekstualisere krisekommunikasjonen.

2.4 Timothy Coombs - Situational Crisis Communication Theory

Timothy Coombs har utviklet en modell for krisekommunikasjon som har flere likhetstrekk med Benoit's teori. Også Coombs identifiserer ulike responsstrategier som aktører tar i bruk i en krisesituasjon. Strategiene samsvarer i stor grad med Benoit's beskrivelse av verbale gjenopprettelsesstrategier, men i motsetning til Benoit, som i liten grad vurderer strategienes effektivitet i ulike krisesituasjoner, forsøker Coombs å kontekstualisere responsstrategiene. Coombs vektlegger at krisesituasjonen har stor innflytelse på valg av responsstrategi og effektiviteten av denne. Hans modell baserer seg på at aktøren gjennom en vurdering av krisesituasjonen og hvilken grad av ansvar publikum tillegger den, kan finne en responsstrategi som egner seg i den aktuelle krisen (Coombs 1999: 122-125). For å beskytte sitt image på best mulig måte, bør altså aktøren velge den strategien som best matcher den trusselen mot omdømmet som en bestemt krise utgjør.

I en krisesituasjon må aktøren ifølge Coombs først vurdere graden av trussel mot omdømmet. Dette gjøres ved å identifisere hvilken type krise det dreier seg om. Coombs har delt inn de ulike krisetyperne¹ etter graden av kriseansvar som tillegges aktøren. Trusselen mot omdømmet i de ulike krisetyperne kan vurderes som enten lav, moderat eller høy.

Kriser som innebærer en lav trussel mot aktørens omdømme, er *rykter*, *naturkatastrofer* og *ondsinnethet* fra andre aktører (for eksempel sabotasje). I denne typen kriser fremstår aktøren som offer for omstendigheter som ikke kan kontrolleres.

Kriser som medfører en moderat trussel, er *ulykker som er uintensjonelle* (for eksempel tekniske feil), men som likevel kan forebygges.

Krisetyper som utgjør en høy trussel mot aktørens omdømme er *menneskelige feil som fører til uhell og ugjerninger* (for eksempel regel- og lovbrudd). Denne typen kriser kunne vært forhindret. (Coombs 1999: 125-127).

Aktøren må etter å ha identifisert krisetypen ta stilling til om det foreligger en

---

¹ Betegnelsen på de ulike krisetyperne er basert på oversettelser av Johansen og Frandsen (2007), samt Ihlen og Robstad (2004) gjengitt i Hornnes (2008).

krisehistorie. Dersom aktøren har opplevd lignende kriser tidligere, vil ofte trusselen mot omdømmet styrkes. Når aktøren har kartlagt graden av trusselen ut fra krisetype og eventuell krisehistorie, velger man den kriseresponsen som er mest effektiv. Coombs inndeler kriseresponsstrategiene i sju hovedkategorier som i stor grad samsvarer med Benoits typologi: *angrep på anklager, benektelse, bortforklaring, rettferdiggjørelse, innsmigring, forbedrende handling og unnskyldning* (Coombs 1999: 123, Johansen og Frandsen 2007: 237). Strategiene er listet opp ut fra graden av imøtegåelse og beveger seg fra de mest defensive strategiene, *angrep på anklager og benektelse*, til den mest imøtekommende strategien, *unnskyldning*.

Hovedregelen for valg av responsstrategi er at desto større ansvar aktøren er pålagt av publikum, jo mer imøtekommende bør strategiene være.

Dersom krisetypen innebærer en lav trussel mot aktørens omdømme, for eksempel ved rykter, kan man benytte seg av de mest defensive strategiene, som *benektelse* og *angrep på anklager*. Krisetyper som utgjør en høy trussel, som ugjerninger, krever at aktøren benytter svært imøtekommende strategier, slik som *forbedrende handling* og *unnskyldning*. Ved kriser som genererer en moderat trussel mot omdømmet, kan aktøren benytte en kombinasjon av *bortforklaring, rettferdiggjørelse, innsmigring* og *forbedrende handling*.

Jeg vil i den følgende analysen av pressekonferansen benytte Coombs' metode for matching av krisetype og kriserespons. Hensikten er å kunne vurdere strategienes forventede effektivitet.

2.5 Johansen og Frandsen – Den retoriske arena

Winni Johansen og Finn Frandsen (2007) har utviklet en ny modell for krisekommunikasjon, *den retoriske arena*. Modellen har sitt utgangspunkt i spillteori og kompleksitetsteori og er inspirert av både den retoriske forskningstradisjonen representert ved William Benoit og den kontekstorienterte forskningstradisjonen med Timothy Coombs som sentral bidragsyter. Mens Benoit og Coombs modeller er henholdsvis avsender- og mottakerorientert, søker Johansen og Frandsens modell å reflektere de dynamiske og komplekse prosessene som inngår i krisekommunikasjonen, der mange stemmer kommuniserer *til, med, mot, forbi* eller *om* hverandre. Mens avsender- og mottakerinstansen i mange kommunikasjonsmodeller beskrives som monolittiske størrelser, innebærer den

multivokale tilgangen at mange avsendere og mottakere deltar i kommunikasjonsprosessene på ulike måter, og den retoriske arena innfanger på denne måten dynamikken og kompleksiteten som overses i andre modeller.

Når en krise oppstår, åpner det seg en retorisk arena som de involverte aktørene handler og kommuniserer innenfor. Hver gang en aktørs handling eller ytring kan ses som et innlegg i kriseforløpet, befinner aktøren seg innenfor arenaen. Krisekommunikasjon skal dermed ikke kun forstås som en bestemt avsenders kommunikasjon, men som mange avsenderes og mange mottakers kommunikasjon.

Aktørene på den retoriske arena har ulike relasjoner til hverandre, som kan være langt fra likeverdige. Det kan være forskjeller i makt, økonomisk situasjon, sosial kapital og tilgang til mediene. (Johansen og Frandsen 2007: 275-277).

Noe av det mest interessante ved den retoriske arena er, ifølge Frandsen og Johansen, når kommunikasjonsprosessene danner kjeder, det vil si en kombinasjon av minst to prosesser. Et eksempel på en slik kombinasjon er når: 1. En politiker holder en pressekonferanse. 2. Journalistene opptrer som mottakere og omformulerer informasjonen til nyhetsartikler og innslag. 3. Publikum mottar nyhetsstoffet.

I Coombs' og Benoits modeller fremstår kriseresponsstrategiene som brede kommunikative funksjoner. Teoriene går i liten grad inn på hvordan den enkelte strategi formes av konteksten eller av det mediet, den sjanger eller den retoriske taktikk som er valgt, og hvordan strategier kombineres med hverandre, enten i en enkelt tekst eller over tid i en rekke tekster. Johansen og Frandsen søker å innfange disse aspektene ved krisekommunikasjonen i en såkalt sosio-diskursiv modell som bringer tekst og kontekst sammen. Modellen omfatter tre instanser, selve krisekommunikasjonen, avsender- og mottakerinstansen, og fire parametere som medierer kommunikasjonen, kontekst-, medie-, sjanger- og tekst-parameteret. Den mest sentrale instansen i modellen er selve krisekommunikasjonen, som defineres på følgende måte:

Krisekommunikation er en kompleks og dynamisk konfiguration af kommunikationsprocesser – før, under og efter en begivenhed, en situation eller et forløb, der af organisationen og/eller en eller flere af dens stakeholdere fortolkes som en krise – hvor forskellige aktører, kontekster og diskurser (manifesteret i bestemte genrer og tekster) står i relation til hinanden. (Johansen og Frandsen 2007:281)

De to andre instansene, avsendere og mottakere, tildeles fire kompetanser som de handler etter. For det første har aktørene (alle avsendere og mottakere) en eller flere *interesser* som definerer dem som aktører, og som har innflytelse på hvordan de tenker og handler. Den andre kompetansen er *fortolkning*. Avsenderne og mottakernes fortolkninger kan variere på grunn av forskjeller i interesser. Fortolkningene munner blant annet ut i tilleggelse av kriseansvar. Den tredje kompetansen aktørene har, er *strategi*, det vil si aktørenes evne til å planlegge deres kommunikasjon på en slik måte at den bringer dem i retning av deres strategiske mål og at de tar hensyn til andre aktørers strategi i sine beslutninger. Den fjerde kompetansen er *kommunikativ adferd*, som omfatter kommunikasjon i ord, bilder og handling.

Krisekommunikasjonen i den enkelte kommunikasjonsprosess er ifølge Johansen og Frandsen aldri umiddelbar, men vil alltid være *mediert*. Mediering er her forstått som den prosess hvor en bestemt kommunikasjon formes av fire parametere: 1. kontekst, 2. medie, 3. sjanger og 4. tekst.

Det første parameteret, konteksten, omfatter alle de ytre og indre faktorer som påvirker kommunikasjonen. Frandsen og Johansen deler den ytre konteksten inn i tre typer; den *samfunnsmessige eller nasjonalkulturelle kontekst*, som omfatter de generelle kulturelle rammene for kommunikasjonen, den *organisatoriske eller institusjonelle kontekst*, som omfatter de rammene som en bestemt type organisasjon eller institusjon setter for kommunikasjonen og den *situasjonelle kontekst*, som omfatter en rekke trekk ved den umiddelbare kommunikasjonssituasjonen, slike som krisetype, aktører, tid og sted. Den indre konteksten beskrives av Frandsen og Johansen som en psykologisk konstruksjon. Denne består av en rekke antagelser som inngår i hvert enkelt menneskes viten om verden, og som omfatter både informasjon om den konkrete situasjonen, den kulturelle konteksten og bestemte forventninger til for eksempel kulturelle, sosiale, religiøse og politiske antagelser. Alle mennesker aktiverer bestemte kognitive skjemaer i møtet med ulike situasjoner og forsøker å skape mening i kommunikasjonen og i den verden vi er omgitt av.

De ulike aktørene inngår i ulike sosiale praksiser – aktørene tenker, handler og kommuniserer etter bestemte mål i de sosiale praksisene de inngår i. For eksempel vil politikere, som i denne sammenhengen er viktige aktører, handle ut fra den sosiale

praksisen det er å drive politikk, dvs. å forvalte den makten de er gitt av folket med utgangspunkt i partiet og/eller regjeringens interesser og verdier for å oppnå politiske resultater og økt oppslutning i befolkningen.

Det andre parameteret i tekstmodellen er mediet, som spiller en viktig rolle for krisekommunikasjonens tilretteleggelse, og som deles inn i tre kategorier: Trykte medier (papiraviser), Elektroniske medier (TV) og Nye medier (Internett). De ulike mediene har ulike muligheter for å innfri bestemte behov, holdninger eller handlemåter hos forbrukeren og for å tas i bruk i bestemte situasjoner.

Det tredje parameteret er sjangeren. Pressemeldinger og pressekonferanser er blant de mest brukte sjangrene innenfor ekstern krisekommunikasjon, mens møter, e-post og intranett er mest brukt i intern krisekommunikasjon.

Det fjerde parameteret er teksten, som er et resultat av avsenderens valg og bruk av retoriske taktikker og semiotiske ressurser, og som både konteksten, mediet og sjangeren har stor innflytelse på. I stedet for å behandle kriseresponsstrategiene som brede kommunikative funksjoner, tar Johansen og Frandsen til orde for at en kan oppnå nye innsikter ved å undersøke hvordan disse funksjonene kommer til uttrykk i teksten, krisekommunikasjonens mikronivå. De påpeker behovet for å undersøke kombinasjonen av strategier, eller den taktiske koherensen, i krisekommunikasjonen. Man vet noe om hvordan det kan oppstå en moralsk læringskurve over tid i et kriseforløp, men man vet fortsatt lite om hvordan strategiene kan settes sammen i den enkelte tekst. (Johansen og Frandsen 2007: 302)

I tillegg til å undersøke bruken av kriseresponsstrategier er det mange andre retoriske taktikker som er relevante innenfor den tekstuelle dimensjonen, for eksempel metaforer og fortellinger. Robert L. Heath (2004) oppfatter fortellingen som en typisk respons på en krise og foreslår at man anlegger en narrativ tilgang til krisekommunikasjon. Han foreslår at hver enkelt aktør i den retoriske arena skaper mening ved å sette krisen inn i en fortelling på bakgrunn av behovet for orden eller kontroll. Den narrative tilgangen kan også brukes på medienes dekning av en krise, der det utpekes skurker og helter i jakten på en god historie (Johansen og Frandsen 2007: 303).

Analysen av krisekommunikasjonen vil basere seg på det teoretiske rammeverket hentet fra den retoriske arena. Med utgangspunkt i krisekommunikasjonens mikronivå, teksten, vil jeg undersøke hvordan kriseresponsstrategiene kommer til uttrykk – først i politikernes innlegg på pressekonferansen, så i interaksjonen mellom journalister og politikere, og videre hvordan journalistene omformer innholdet til nyhetsartikler og kommentarartikler. Ved å følge denne kommunikasjonskjeden, eller diskurshistorien, kan en vise hvordan krisekommunikasjonen formidles til og mottas av journalistene. Journalistenes respons og medieringen av krisekommunikasjonen gir grunnlag for å kunne si noe om strategienes effektivitet. Samtidig kan en slik analyse synliggjøre ulike kriterier som ligger til grunn for den journalistiske virkelighetskonstruksjonen.

Jeg velger å bruke Benoits inndeling av strategiene, men vil anvende Coombs' metode for matching av krisetype og kriserespons for på denne måten å kunne vurdere strategienes forventede effektivitet opp mot den faktiske effekten, slik den kommer til uttrykk i avistekstene.

Johansen og Frandsen vektlegger både kontekst- og tekstanalyse i sin modell, og det blir dermed naturlig å anlegge et diskursanalytisk² perspektiv på analysen.

2.6 Samtaleanalyse

Diskurskjeden som er tema for denne oppgaven, omfatter både skriftlige og muntlige tekster, og for å imøtekomme Johansen og Frandsens (2007) oppfordring om å undersøke enkelttekstene som inngår i kommunikasjonen, vil jeg også studere interaksjonen mellom politikere og journalister. Metoden jeg vil benytte i denne sammenhengen, er samtaleanalyse.

Sosiologen Harvey Sacks regnes som en av grunnleggerne av samtaleanalyse eller Conversation Analysis (CA), som vokste fram på midten av 1960-tallet. Hensikten med forskningen på samtaler var å identifisere de grunnleggende

---

² Diskurs defineres på en rekke ulike måter. I denne sammenhengen er det Norman Faircloughs forståelse av begrepet som legges til grunn. Fairclough (1992) mener at en diskurs konstruerer sosiale identiteter og relasjoner, og at det eksisterer et dialektisk forhold mellom diskurs og samfunn. Diskurs kan, ifølge Fairclough, forstås som tekst i kontekst, og en diskursanalyse fordrer en forståelse av den konteksten tekster omgis av.

mekanismene for sosial samhandling, og teorien går ut på at de komplekse samfunnsstrukturene er basert på elementære interaksjonsmønstre som finnes i samtalen (Lee 1987 gjengitt i Svennevig et al. 2007:55). Målet med CA er å finne fram til de reglene og kategoriene i interaksjonen som er relevante for *deltakerne selv*.

Innenfor lingvistikken, der man i større grad enn i sosiologien har fokusert på det språklige materialet i samtaler, har man tatt utgangspunkt i ulike kommunikasjonsteorier og tilpasset disse til språkbruk i samtale. Hensikten har blant annet vært å identifisere de kommunikative funksjonene til bestemte språklige uttrykk, å studere de ulike språklige realiseringene av en kommunikativ funksjon og å undersøke etableringen av koherens. Ettersom samtalen er kontekstavhengig, er det umulig å formulere allmenngyldige regler for interaksjonen. CA søker snarere å identifisere ulike mønstre i samtaler og prinsipper som deltakerne retter seg etter (Svennevig et al. 2007: 55-56).

CA har tradisjonelt konsentrert seg om hverdagssamtalen, men fra 1970-årene har også analyse av institusjonelle samtaler fått en sentral plass i forskningen. Hensikten er å oppnå nye innsikter om hvordan deltakerne i ulike institusjonelle kontekster handler, der man fokuserer på handlinger som på ulike måter formes av deltakernes orientering mot sosiale institusjoner, enten som representanter for institusjonen eller som klienter/brukere av denne (Drew & Heritage 1992: 4-5). De ulike ytringene, og de sosiale handlingene som er knyttet til disse, anses som dobbelt kontekstuelle i interaksjonen. Ytringer og handlinger både formes av konteksten og bidrar til å utvikle denne. Denne dynamiske kontekstforståelsen fordrer at konteksten må behandles som lokalt produsert, gradvis utviklet og hele tiden foranderlig.

Hverdagssamtalen er den primære og dominerende formen for interaksjon i den sosiale verden, og det er som nevnt denne som er mest studert innenfor CA. Analysen av institusjonelle samtaler gjøres derfor ofte i et komparativt perspektiv, der en undersøker hvordan ulike former for institusjonell interaksjon viser systematiske variasjoner og restriksjoner på aktivitetene sammenlignet med hverdagsinteraksjon (Drew & Heritage 1992: 19).

Paul Drew og John Heritage (1992) foreslår tre trekk som karakteriserer institusjonelle samtaler og skiller disse fra hverdagssamtaler:

1. Institusjonell interaksjon innebærer en orientering hos minst en av deltakerne

mot et mål, en oppgave og/eller en identitet som konvensjonelt sett er assosiert med den institusjonen det gjelder.

2. Institusjonell interaksjon innebærer ofte spesifikke begrensninger på hva en eller flere av deltakerne vil oppfatte som akseptable bidrag i aktiviteten.
3. Institusjonell samtale kan assosieres med bestemte rammeverk og prosedyrer som er særegne for de spesifikke institusjonelle kontekstene.

Interaksjonens institusjonelle karakter viser seg først og fremst i samtalens form, som best kommer til syne i måten turtakingen er organisert på. Turtakingen i institusjonelle samtaler skiller seg ofte fra hverdagsinteraksjon i måten dens formelle karakter strukturerer samtalen på.

2.6.1 Pressekonferansen som sjanger

I *The News Interview* (2002a) redegjør Steven Clayman og John Heritage for nyhetsintervjuets historiske utvikling og plass i det moderne samfunn med utgangspunkt i CA. Forfatterne beskriver de grunnleggende normene og konvensjonene som gjelder for den institusjonelle interaksjonen mellom journalister og deres intervjuobjekter, og undersøker hvordan deltakerne forholder seg til egne faglige normer og forfølger egne agendaer. Nyhetsintervjuet er nær beslektet med pressekonferansen, som er tema for denne oppgaven, og i min analyse av interaksjonen mellom politikere og journalister vil jeg i stor grad benytte meg av det teoretiske rammeverket Clayman og Heritage (2002a) har utviklet i sine studier av nyhetsintervjuet.

Som sjanger deler pressekonferansen grunnleggende trekk med nyhetsintervjuet. Men det er også vesentlige forskjeller mellom de to sjangrene. Både nyhetsintervjuet og pressekonferansen innebærer en bestemt konstellasjon av deltakere, tema og interaksjonsform. Intervjueren i nyhetsintervjuet er kjent som en profesjonell, seriøs journalist. I pressekonferansen deltar flere journalister, både kommentatorer og nyhetsjournalister fra ulike medier er representert. Intervjuobjektet i nyhetsintervjuet har en tilknytning til en aktuell nyhetshendelse, enten som deltaker i hendelsen eller som kommentator. I pressekonferansen har intervjuobjektet ofte en tilsvarende funksjon, men her er ikke nyheten nødvendigvis kjent på forhånd. Pressekonferansen innebærer ofte offentliggjøring av ny informasjon, enten om en allerede omtalt

nyhetshendelse eller om et nytt tema. Felles for både pressekonferansen og nyhetsintervjuet er at publikum ikke spiller noen aktiv rolle i interaksjonen. Interaksjonen er ofte konsentrert om temaer tilknyttet aktuelle nyhetshendelser (Clayman og Heritage 2002a:7).

I nyhetsintervjuet kommuniserer deltakerne etter et fast mønster, der journalisten spør og intervjuobjektet svarer. Den samme spørsmål-svar-strukturen gjelder for pressekonferansen. I nyhetsintervjuet er det journalisten som i stor grad styrer samtalen. Hun åpner intervjuet, og bestemmer tema. Videre er det journalisten som fordeler taletid deltakerne imellom ved å stille spørsmål. Journalistens spørsmål setter også agendaen for intervjuobjektets svar (Clayman og Heritage 2002a: 99). I pressekonferansen er maktfordelingen en annen. Her er det intervjuobjektet som innleder og velger tema for interaksjonen. Videre er det intervjuobjektet som åpner for spørsmål og fordeler taletid, ofte i samarbeid med en ordstyrer. Det er også intervjuobjektet som bestemmer den tidsmessige rammen for samtalen. Journalisten har likevel en sterk maktposisjon ettersom det er hun som stiller spørsmål og i så måte kan styre intervjuobjektets svar. Journalisten har imidlertid begrenset mulighet til å kontrollere utviklingen av samtalen, da hun i utgangspunktet bare får ett spørsmål og ikke nødvendigvis gis anledning til oppfølging.

Når det gjelder deltakerne på selve pressekonferansen, må både journalister og politikere ta hensyn til publikum, ettersom deler av pressekonferansen sendes både på tv og radio. Samtidig må man ta hensyn til hvordan uttalelsene kan brukes med tanke på skriftlig publisering. Pressekonferansen vil være en viktig kilde i nettavisene, og i papiravisene dagen etter. Her er journalistene ute etter nye vinklinger, noe som politikerne kanskje vil unngå. Dette er også viktige momenter i utviklingen av samtalen.

Konvensjonelt sett forstås spørsmålsstilling som en nøytral handling, og journalisten vil i stor grad strebe etter å formulere sine ytringer som spørsmål. Men spørsmål er strengt tatt aldri nøytrale, ettersom de uunngåelig vil uttrykke holdninger (Harris 1986 sitert i Clayman og Heritage 2002a:188). Journalisten må formulere spørsmål som både tar hensyn til objektivitetsidealet, og som ivaretar den kritiske journalistikken.

Clayman og Heritage skiller mellom tre hovedtyper interrogative spørsmål i nyhetsintervjuet – ”Hv”-spørsmål (Hvorfor, hvordan, hva, når), ”ja/nei”-spørsmål og polare alternativ-spørsmål. Andre hovedtyper spørsmål som nevnes er:

1. ”Deklarativ+vedheng”, der vedhenget kvalifiserer deklarativet.
2. Deklarative ”B-hendelser”, der deklarativet refererer til hendelser som mottakeren har unik kunnskap om, og hvor spørsmålet søker bekreftelse.
3. Stigende intonasjon, der den stigende intonasjon markerer at et ord eller et deklarativ er ment som et spørsmål. (2002a:100-104)

Spørsmål som krever ja/nei- eller bekreftende/avkreftende svar fører til svært begrensede svarmuligheter. Denne typen spørsmål gir intervjuobjektet liten frihet og styrer responsen relativt mye (Svennevig et al. 2007:69). Dersom politikerne velger å ikke svare relevant på spørsmålet, legitimerer det journalistens rett til å stille spørsmålet på nytt og på denne måten presse intervjuobjektet:

”(...) the significance of yes/no and alternative questions is not that IEs are necessarily forced to say yes or no right away. Rather it is that these questions lay down a marker, making a ”yes/no” response accountably avoided if it is not forthcoming. This in turn establishes the IR’s right to re-ask the question (...) This kind of interviewer pressure may be heard as particularly relevant and appropriate when there is the suspicion of wrongdoing, and where there is an issue about the public accountability of the interviewee’s actions.” (Clayman og Heritage 2002a:199-200, forklaring: IE = intervjuobjekt, IR = intervjuer).

Journalistiske spørsmål har ifølge Clayman og Heritage tre grunnleggende dimensjoner. For det første etablerer de bestemte agendaer for intervjuobjektets svar. For det andre fremsetter de ofte presupposisjoner og /eller påstander om temaet for interaksjonen. Og for det tredje kan de bære med seg preferanser, det vil si at spørsmålet er konstruert på en måte som inviterer til eller favoriserer en bestemt type svar fremfor en annen. Når journalister favoriserer en bestemt type svar i sine spørsmålskonstruksjoner kan det sies å true den journalistiske nøytraliteten (Clayman og Heritage, 2002b:766). Intervjuobjekter kan formulere sine svar på måter som aksepterer eller avviser en eller flere av de tre dimensjonene. (Clayman og Heritage 2002a:192)

Intervjuobjekter kan utøve ulike typer motstand i sin respons. Clayman og Heritage (2002a) skiller mellom den negative motstandsdimensjonen, som innebærer at intervjuobjektet svarer ufullstendig eller ikke besvarer spørsmålet, og den positive motstandsdimensjonen, som medfører en dreining bort fra det emnet journalisten har lagt opp til. Motstanden kan komme til uttrykk gjennom åpenlys unnvikelse, der intervjuobjektet innrømmer unnvikelsen, og ved å benytte skjult unnvikelse, der intervjuobjektet unngår eksplisitt å erkjenne at hun foretar en emnedreining.

Analysen av interaksjonen mellom journalister og politikere på pressekonferansen vil hovedsakelig fokusere på hvilke anklager som fremsettes av journalistene, hvordan dette gjøres og hvordan politikerne imøtegår disse, både ved hjelp av verbale responsstrategier og andre språklige ressurser. Jeg vil også komme inn på hvordan journalistene balanserer konkurrerende pressefaglige normer i sin spørsmålskonstruksjon, og hvordan deltakerne forhandler om mening. Undersøkelsen av interaksjonen blir også første steg i en resepsjonsanalyse, der hensikten blant annet er å belyse hvordan politikernes strategier fungerer. Hvilke temaer som tas opp og gjentas av journalistene, kan signalisere hvilket kriseansvar de pålegger politikerne og i så måte indikere hvorvidt krisekommunikasjonen er vellykket.

Verktøyene jeg vil bruke i analysen, er basert på den modellen Clayman og Heritage (2002a) har utviklet i sine analyser av nyhetsintervjuet.

2.7 Avistekstens stemmer

I analysen av avistekstene vil jeg fokusere på hvordan politikernes krisekommunikasjon medieres. Jeg vil undersøke i hvilken grad politikerne kommer til orde med sine uttalelser, og hvordan journalistene velger å referere og vurdere politikernes kommunikasjon. Målet med analysen er å synliggjøre effekten av politikernes strategier slik den kommer til uttrykk i mediene. Samtidig ønsker jeg å belyse hvordan meningsskapingen skjer i avistekstene. Den virkelighetsfremstillingen som kommer til uttrykk i tekstene, er både et produkt av politikernes krisekommunikasjon og et resultat av journalistiske valg og pressefaglige normer.

Medienes makt til å skape virkelighetsbilder gjør journalistene til viktige aktører i samfunnet. Leserne kan i liten grad kontrollere graden av objektivitet i det som fremstilles. De er ikke til stede der det skjer, og de vet ikke bakgrunnen for hvilke

kilder som er valgt, og hvilke som er utelatt. Publikum må i stor grad stole på at journalistene forholder seg til faglige og etiske normer og streber mot objektivitetsidealet i journalistikken. I Norge har pressen gjennom det meste av etterkrigstiden bekjent seg til ”den objektive journalistikk”, som fordrer at nyhetsjournalistikken skal være dominert av fakta og av korrekt gjengivelse av kildenes meninger. En tekst kan imidlertid aldri avspeile virkeligheten. Tekster er konstruksjoner, eller menneskeskapte bilder av virkeligheten, og vi kan derfor ikke snakke om en absolutt objektivitet i journalistikken (Brurås 2002:40). På denne måten vil også bruken av kilder i mediene være en viktig del av den journalistiske virkelighetskonstruksjonen.

I artikkelen “Avistekstens mange stemmer” (2006) viser Raddum og Veum hvordan stemmeanalyse kan være med på å øke forståelsen for hvordan avistekster skaper en oppfatning av virkeligheten. Sosiosemiotikken er det teoretiske ståstedet for en slik analyse. Teorien fokuserer på språkets kommunikative funksjon og vektlegger hvordan språket brukes retorisk for å skape sosiale relasjoner. Utgangspunktet er at ingen ytringer er selvstendige og bygger på Mikhail Bakhtins påstand om at all tekst er dialogisk eller intertekstuell. Ifølge Bakhtin (1998) bærer alle tekster med seg spor fra andre tekster, og fungerer både som respons på tidligere tekster og som grunnlag for responderende tekster som ennå ikke er produsert. De er på denne måten flerstemmige.

Raddum og Veum (2006) argumenterer for at avistekster inneholder et mangfold av stemmer, som kan knyttes til både empiriske og tekstlige deltakere. Den funksjonen en deltaker har i en prosess er ifølge Veum knyttet til makt. Gjennom tekstene vil noen deltakere få makt til å gi meningsinnhold til verden. Hvilke stemmer som kommer til uttrykk, og hvilke som ikke kommer til uttrykk, kan si noe om maktfordelingen og rollefordelingen mellom de tekstlige aktørene. Stemmene i teksten kan vurdere hendelser i verden ulikt. Stemmene registrerer også forholdet mellom de ulike deltakerne. En stemmeanalyse kan derfor si noe om hvordan virkeligheten fremstilles og formidles til den empiriske leseren gjennom ulike deltakere i teksten. Ved å undersøke hvordan stemmer representeres, medieres, forties eller iscenesettes, hvordan de uttrykker holdninger og verdisystemer og hvordan de forhandler posisjoner og relasjoner, kan vi få innsikt i hvilke funksjoner kildenes refererte ytringer har i mediene (Raddum og Veum 2006:136).

Raddum og Veum skiller mellom stemmer og deltakere i en tekst. I en tekst kan det opptre deltakere som ikke har en egen stemme. Samtidig kan det finnes stemmer i en tekst som ikke direkte kan knyttes til menneskelige aktører, for eksempel skriftlige kilder. Ved å undersøke hvilke funksjoner deltakerne har i ulike prosesser³ kan vi skille mellom deltakere og stemmer. Deltakerne har ulike funksjoner i ulike prosesser. De kan for eksempel fremtre som aktør/målobjekt i materielle prosesser, talende/mottaker i verbale prosesser og sansende/fenomen i mentale prosesser. Den funksjonen en deltaker har i en prosess, kan også si noe om deltakerens maktposisjon. I materielle prosesser har oftest de handlende aktørene i transitive verbprosesser (eks: Manuela lurte Jens) mest makt, mens målobjektene har minst makt (Raddum og Veum 2006:143). I eksempelet over er altså Manuela handlende aktør med mest makt, mens Jens opptrer som målobjekt og har dermed minst makt.

Min analyse av avistekstene vil på langt nær være en fullstendig analyse av tekstens mange stemmer. Jeg velger å undersøke hvordan enkelte aktørers stemme representeres i tekstene. En mer omfattende stemmeanalyse ville gitt et mer helhetlig bilde av hvordan meningsskaping skjer i avistekster, og kanskje også økt forståelsen for hvordan politikernes stemmer relateres til andre tekstlige aktører. Av hensyn til oppgavens omfang velger jeg snarere å låne enkelte verktøy fra stemmeanalyse, slik den er beskrevet av Raddum og Veum (2006), for å undersøke hvordan krisekommunikasjonen medieres.

I analysen av avistekstene vil jeg først og fremst konsentrere meg om hvordan kommentatorstemmen og avisstemmen i henholdsvis kommentarartikler og nyhetsartikler fremsetter påstander om virkeligheten for på denne måten å kunne vurdere i hvilken grad politikerne lykkes med sine kriseresponsstrategier. Selv om man i Bakhtinsk ånd vil kunne snakke om flere avsenderstemmer, velger jeg for enkelhets skyld å omtale disse som avisstemmen. Avisstemmen, som er den autorale stemmen i teksten, består av stemmene til journalistene i tillegg til en rekke institusjonelle og sosiale vedheng knyttet til produksjonen (Raddum og Veum 2006:143). Hvordan fremstilles politikernes handlinger av avisstemmene? Har politikerne lykkes i sitt forsøk på å parere angrepene mot deres image, eller fremsettes

---

³ Hallidays systemisk-funksjonelle grammatikk skiller mellom ulike prosesser, eller verbhandlinger, som deltakere eller objekter inngår i. Han skiller blant annet mellom materielle prosesser, som er handlinger og hendelser, verbale prosesser, som er knyttet til ytringer og mentale prosesser, som tanker og følelser. (Raddum og Veum: 2006:142)

anklagene mot dem med like sterk kraft som under pressekonferansen?

Jeg vil også undersøke i hvilken grad politikerne kommer til orde med sine strategier, og hvilke roller politikerne tildeles i den journalistiske fortellingen. Hele veien vil jeg forsøke å ha et dobbelt perspektiv på analysen – der både journalistene og politikernes roller undersøkes.

4. Pressekonferansen

Bakgrunnen for pressekonferansen er en ny utvikling i krisen. Da Stoltenberg dagen før ga likestillingsministeren sin fulle støtte etter at Justisdepartementets lovavdeling hadde frikjent henne, lå alt til rette for at saken kunne få sin avklaring uten dramatiske konsekvenser for statsråden. Utviklingen tok imidlertid en brå vending da Ramin-Osmundsen 14. februar fortalte statsministeren om en samtale med Anne Lise Ryel som hun inntil da hadde holdt skjult. Samtalen, som åpenbart kan ha påvirket ansettelsesprosessen, var ikke med i statsrådens redegjørelse til Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité. Dessuten hadde ministeren unnlatt å fortelle hele sannheten til regjeringssjefen. De nye opplysningene innebærer dermed et påtrengende problem som skapte en ny retorisk situasjon⁴ og endret krisens karakter. Pressekonferansen, der avgangen ble annonsert, kom som respons på de nye opplysningene få timer etter statsrådets ”tilståelse”.

Deltakerne på pressekonferansen er Jens Stoltenberg, Manuela Ramin-Osmundsen, en ordstyrer samt en rekke journalister og politiske kommentatorer. Interaksjonen innledes av Stoltenberg, som også har innkalt til konferansen. Han presenterer nyheten om avgangen og bakgrunnen for denne før han gir ordet videre til Ramin-Osmundsen. Etter hennes redegjørelse åpner ordstyrer for spørsmål fra salen.

Pressekonferansen kan plasseres i krisens siste fase ettersom beslutningen om avgang setter punktum for spekulasjonene og spenningen knyttet til sakens utfall. Når det blir besluttet at Ramin-Osmundsen skal fratre sin stilling, er det i seg selv en strategi for å ta livet av krisen. Avgangen signaliserer at politikerne og/eller regjeringen erkjenner at et overtramp har funnet sted og at hun og/eller regjeringen tar ansvar for overtrampet. Avgangen må også ses som en endelig respons på pressens spekulasjoner og politiske kommentatorers krav om avgangen. Saken har fått sin utgang, og interessen fra mediene vil avta:

Skandaler er kjennetegnet ved intens spenning og stor uvisshet (Nord:2001:18). Som i en god kriminalroman går alle i spent forventning om hvordan historien vil ende. Det overordnede

---

⁴ Begrepet ble introdusert av Lloyd F. Bitzer i artikkelen *The Rhetorical Situation* (1968). Bitzer vektlegger at retoriske situasjoner innebærer et påtrengende problem som påkaller retorisk handling.

spørsmålet er hvorvidt politikeren må gå av eller ikke (Nilsson 2004:38). Usikkerheten fører til spekulasjoner, som i sin tur bevarer interessen for skandalen. (Midtbø:2007:16).

Selv om krisen i stor grad får sin avklaring med avgangen, vil behovet for imagegjenopprettelse fortsatt være stort, både for politikeren som fratrer og for regjeringen og/eller partiet politikeren tilhører. Ved å undersøke politikernes verbale strategier i forbindelse med annonseringen av avgangen, kan en si noe om hvordan politikerne imøtekommer kritikk fra pressen og opposisjonen og i hvilken grad de lykkes med å gjenopprette sitt image.

4.1 Imagegjenopprettelse i politikernes redegjørelser

4.1.1 Krisetype og ansvar

Ved å følge Coombs' fremgangsmåte er det mulig å vurdere hvorvidt Ramin-Osmundsen og Jens Stoltenbergs valg av strategier er hensiktsmessige i forhold til den krisesituasjonen politikerne befant seg i 14. februar 2008.

Først må en ifølge Coombs identifisere krisetypen. Ramin-Osmundsen anklages for å ha skjult sannheten og for å ha påvirket ansettelsen av Ida Hjort Kraby, noe som kan tolkes som to *ugjerninger*. Anklagen om at statsråden har påvirket ansettelsen kan imidlertid fortolkes innenfor to ulike rammer, avhengig av hvorvidt en anser handlingen som intendert eller ikke. Dersom Ramin-Osmundsen med hensikt har forsøkt å påvirke ansettelsesprosessen, kvalifiserer handlingen til krisetypen *ugjerning*. Men dersom handlingen tolkes som uintentert, kan det argumenteres for at krisetypen bør identifiseres som en *menneskelig feil som fører til uhell*.

Anklagen om at hun har tilbakeholdt informasjon, plasserer seg imidlertid klart innenfor krisetypen *ugjerning* ettersom det er liten tvil om at handlingen er bevisst. Det er anklagen om hemmelighold som fremstår som mest alvorlig, og det er i størst grad denne som definerer krisesituasjonen. Krisetypen er dermed å regne som en *ugjerning*, som av Coombs regnes som den krisetypen som genererer høyest trussel mot aktørens omdømme. Ugjerninger krever at aktøren benytter svært imøtekommende strategier, slik som *forbedrende handling* og *unnskyldning*. De mest imøtekommende og tilsvarende strategiene innenfor Benoits typologi er *korrigering* og *bønn om tilgivelse*.

Videre må en ta hensyn til om det eksisterer en krisehistorie. Ramin-Osmundsen har vært anklaget for løgn tidligere i forbindelse med den tidligere omtalte UDI-saken. Dette kan sies å bidra til å øke trusselen ytterligere og dermed også behovet for imøtekommende strategier.

Krisen Ramin-Osmundsen befinner seg i, rammer også Stoltenberg og regjeringen. Det er en av Stoltenbergs utnevnte statsråder og et regjeringsmedlem som begår ugjerningen, og det er mulig å rette det samme kriseansvaret mot regjeringssjefen. Samtidig er det flere aspekter ved situasjonen som tilsier at publikum ikke pålegger Stoltenberg og regjeringen det samme ansvaret, og som gjør det mulig å argumentere for at det er en annen krisetype regjeringen befinner seg i. Krisen som rammer Ramin-Osmundsen, er å regne for det Tor Midtbø (2007) omtaler som en *politikerskandale*. Politikerskandaler er knyttet til personlige overtramp, i motsetning til *politikkskandaler*, som i hovedsak er knyttet til offentlig politikk. Ramin-Osmundsens overtramp er imidlertid knyttet til forhold ved hennes embetsførsel, og skandalen kan også karakteriseres som en *institusjonell* skandale.

De siste årene har politikerskandalene i økende grad dominert mediebildet, noe som blant annet kan forklares med utviklingen av en mer personfokustert politisk journalistikk. (Allern og Pollack 2009:15). Mediene har en konstituerende rolle i utviklingen av en skandale, og pressens virkelighetskonstruksjon har stor betydning for hvordan skandalen defineres og oppfattes av publikum.

Pressedekningen av Ramin-Osmundsen-saken har fram til presseonferansen 14. februar i stor grad fokusert på statsrådets opptreden, og hennes troverdighet og personlige moral har vært sentrale temaer. Stoltenberg og regjeringen er bare unntaksvis brukt som kilder i nyhetsoppslagene, og fram til pressekonferansen 13. februar, der Stoltenberg støtter Ramin-Osmundsen, har han tilsynelatende stått på sidelinjen mens krisen har utviklet seg i mediene. Stoltenbergs fravær i store deler av kriseforløpet og fremstillingen av Ramin-Osmundsen som selvstendig aktør kan sies å skape en distanse mellom ham og statsråden og bidrar til at krisen isoleres fra statsministeren og regjeringen.

En av de mest sentrale anklagene som rettes mot statsråden på pressekonferansen 14. februar, er at hun har holdt sannheten skjult for statsministeren, noe som bidrar til å skape en ytterligere distanse mellom de to. Som jeg vil komme tilbake til, fremstår Ramin-Osmundsen nærmest som en motstander av regjeringen, mens Stoltenberg kan oppfattes som et offer for en utro tjener. En slik rollefordeling,

som både presse, politikere og andre aktører har bidratt til, innebærer at Stoltenberg ikke pålegges det samme kriseansvaret som Ramin-Osmundsen, og situasjonen tilsier at krisen Stoltenberg befinner seg i, er av en annen karakter enn den som rammer statsråden.

Coombs legger i utgangspunktet ikke opp til at én og samme krise kan deles inn i ulike typer avhengig av hvilket ansvar som pålegges de ulike aktørene. Hans teori er utviklet med utgangspunkt i kriser som rammer private virksomheter, der enkeltpersonene ofte er mindre synlige i mediene enn det som er tilfellet i politikken. Det er dermed nærliggende å anta at ansvaret som pålegges bedrifter i krisesituasjoner, i større grad enn ved politikerkriser rettes mot virksomheten som helhet. I politikerkriser med sterkt personfokus, der kriseansvaret i stor grad rettes mot enkeltpersoner, mener jeg imidlertid det kan være hensiktsmessig å dele krisen inn i ulike typer. På denne måten kan en i større grad forutse hvilke responsstrategier som er mest effektive for de ulike aktørene i en bestemt situasjon.

Dersom en legger det sterke personfokuset og den omtalte rollefordelingen til grunn, er det mulig å argumentere for at Ramin-Osmundsen fremstår som en selvstendig aktør som i stor grad handler uavhengig av regjeringen. I så måte kan hun sies å fremstå som en ”sabotør” innenfor egen organisasjon, og krisen regjeringen befinner seg i, kan karakteriseres som resultat av *ondsinnethet*.

Hvis vi velger å dele krisen inn i to ulike krisetyper, står Stoltenberg og Ramin-Osmundsen overfor et ulikt trusselbilde som krever forskjellige responsstrategier. Mens krisetypen ugjerning fordrer at Ramin-Osmundsen benytter svært imøtekommende strategier, regnes *ondsinnethet* som en krisetype som genererer svak attribusjon av kriseansvar, og Stoltenberg bør derfor ta i bruk mer defensive strategier. Ifølge Coombs egner responsstrategiene *bortforklaring* og *rettferdiggjørelse* seg ved krisetypen *ondsinnethet*. Disse samsvarer med Benois overordnede strategier *ansvarsunndragelse* og *reduksjon av angrepets omfang*. Stoltenberg kan også benytte seg av strategien *benektelse*.

En må imidlertid ta hensyn til at krisetypen *ondsinnethet* i utgangspunktet er beregnet på situasjoner der den negative handlingen/hendelsen utføres av *eksterne* aktører. I denne sammenhengen utføres ”sabotasjen” av et regjeringsmedlem, og krisetypen kan dermed omtales som *ondsinnethet fra interne aktører*. Denne formen

for ondsinnethet vil trolig generere noe sterkere attribusjon av kriseansvar enn *ondsinnethet fra eksterne aktører* og dermed fordre mer imøtekommende strategier.

4.1.2 Ramin-Osmundsens image

Både Ramin-Osmundsen og Stoltenberg har fram til pressekonferansen gjennomgående benyttet seg av benektelsesstrategier. Da spørsmålet om inhabilitet for første gang ble tatt opp i pressen, avviste Ramin-Osmundsen sitt vennskap med Kraby. Da det etter hvert viste seg at disse kjente hverandre bedre enn hun hadde gitt inntrykk av, fortsetter hun å nekte for at de to er mer enn bekjente. På spørsmål om hvorvidt statsråden har påvirket ansettelsesprosessen, svarer hun konsekvent nei, noe Stoltenberg og regjeringen støtter henne i.

På pressekonferansen 14. februar endrer imidlertid politikerne sine verbale strategier ettersom krisen og anklagene de står overfor, har utviklet seg i en ny retning.

Manuela Ramin-Osmundsen kan sies å måtte forsvare seg mot tre hovedanklager:

1. Hun har påvirket ansettelsesprosessen.
2. Hun burde ha fortalt sannheten tidligere.
3. Hun har løyet.

Den førstnevnte anklagen er sentral under hele kriseforløpet. Det er mistanken om at Ramin-Osmundsen har påvirket ansettelsen av nytt barneombud som utløser krisen og som driver denne framover med stadig nye ”avsløringer” i pressen. Fram til pressekonferansen har Ramin-Osmundsen hovedsakelig benyttet seg av benektelsesstrategier når det gjelder denne anklagen. Nå innrømmer Ramin-Osmundsen at overtrampet kan ha funnet sted, men ved hjelp av en rekke modifikasjoner forsøker hun å begrense eget ansvar:

3. januar hadde jeg en samtale med Anne Lise Ryel. Anne Lise Ryel er bekjent av Ida Hjort Kraby og meg selv.
På hennes spørsmål om tilsetting av nytt barneombud, var jeg uforsiktig og fortalte at Kraby hadde trukket seg.

Jeg sa videre at dette var synd og at hun hadde vært en sterk kandidat. Denne samtalen var ikke ment som en oppfordring til at Kraby skulle melde sin interesse for stillingen igjen. Jeg ser imidlertid at den samtalen kan likevel ha vært en medvirkende faktor til at hun likevel gjorde det. (linje 30-38, min utheving).

Ramin-Osmundsen begynner innlegget med å redegjøre for de nye opplysningene i saken. Hun erkjenner at hun *kan* ha påvirket ansettelsesprosessen, men understreker at dette ikke har vært hennes hensikt. Statsråden benytter seg her av den overordnede verbale gjenopprettelsesstrategien *ansvarsunndragelse*, som går ut på å redusere ens egen rolle i saken. Ramin-Osmundsen gjør dette i form av undertypen *uhell*, der man antyder at årsaken til overtrampet er uheldige omstendigheter som man bare delvis er skyld i, og undertypen *gode hensikter*, der man hevder at overtrampet skjedde i beste mening. I linje 32 kan begge de to nevnte undertypene sies å være representert: ”På hennes spørsmål om tilsetting av nytt barneombud, var jeg uforsiktig og fortalte at Kraby hadde trukket seg.” (min utheving). Når Ramin-Osmundsen fremhever at hun var “uforsiktig”, signaliserer dette at hun ikke tenkte seg om og at overtrampet i så måte var et utslag av uaktsomhet, som innebærer delvis skyld. Samtidig innebærer denne formuleringen at ministeren ikke handlet med overlegg. Når Ramin-Osmundsen velger å presisere at overtrampet skjedde da hun svarte på spørsmål fra Ryel, er også dette med på å redusere hennes rolle i saken, ettersom Ryel stiller spørsmålet og har initiativet i samtalen. Ramin-Osmundsen sier videre at ”samtalen var ikke ment som en oppfordring” (min utheving), og understreker med dette at hun hadde *gode hensikter*.

Senere i sitt innlegg karakteriserer Ramin-Osmundsens sine ambisjoner som statsråd:

Jeg gledet meg til å jobbe med mange spennende og viktige oppgaver i Barne- og likestillingsdepartementet.
Jeg har møtt stort engasjement og entusiasme hos de ansatte i departementet og er svært glad for den tiden jeg har vært der. (linje 44-47)

Sekvensen kan sies å imøtegå den første anklagen i form av *gode hensikter*-strategien, da karakteristikken fremhever *intensjonen* om å gjøre en god jobb.

Mens den første anklagen som nevnt har vært sentral under hele kriseforløpet, kan den andre hovedanklagen (hun burde ha fortalt sannheten tidligere) først fremsettes når Ramin-Osmundsen innrømmer overtrampet. Ettersom overtrampet

først blir kjent på pressekonferansen, er det dermed en *potensiell* anklage Ramin-Osmundsen står overfor og foregriper i sitt innlegg. Ramin-Osmundsen benytter seg dermed av forebyggende krisekommunikasjon når hun forsvarer seg mot den potensielle anklagen.

Statsråden imøtegår anklagen ved å erkjenne sitt ansvar:

Jeg tok kontakt med statsministeren i dag morges og informerte ham om den samtalen. Denne informasjonen skulle jeg ha gitt til statsministeren på et tidligere tidspunkt. Jeg har derfor, i dag morges, bedt om å fratre min stilling som statsråd. (39-42, min utheving)

Strategien Ramin-Osmundsen her benytter, kan ses som *bønn om tilgivelse*. Hun oppfyller imidlertid bare delvis kravene til denne ettersom hun kun erkjenner at hun har handlet feil. Hun ber ikke direkte om unnskyldning, og legger seg på ingen måte flat.

Bønn om tilgivelse-strategien kombineres ofte med *korrigering*, det vil si at man forsøker å løse problemet. Ramin Osmundsen gjør dette ved å si at hun har valgt å fratre: ”Jeg har derfor, i dag morges, bedt om å fratre min stilling som statsråd.” (linje 42)

Både statsministeren (linje 24) og Ramin-Osmundsen (linje 41-42) oppgir først og fremst den andre anklagen, at hun burde ha fortalt sannheten tidligere, som årsaken til at hun trekker seg. Det er altså ikke selve overtrampet som feller henne, men den kommunikasjonskrisen som kommer i kjølvannet av selve krisen, at hun ikke har innrømmet den negative handlingen.

Mot slutten av innlegget presenterer imidlertid Ramin-Osmundsen en annen årsakssammenheng:

De siste dagene skal jeg ikke legge skjul på at jeg har vært under sterkt press. Jeg har forsøkt å tilbakevise påstander om nærhet og tett vennskap. Jeg holder fast ved at jeg gikk inn i en ansettelsesprosess med ønske om å finne den aller beste kandidaten. Likevel er det skapt tvil om dette. Det må jeg ta ansvar for og derfor også konsekvensene og går av som barne- og likestillingsminister. (linje 50-55, min utheving)

Her fremstilles avgangen som en konsekvens av at det er skapt tvil om statsrådets gode hensikter i ansettelsesprosessen. Dette kan ses som en implisitt *benektelse* av overtrampet ved hjelp av strategien *forflytning av skyld* – statsråden trekker seg tilsynelatende ikke fordi hun selv har gjort noe galt, men fordi andre betviler hennes

hensikter i håndteringen av saken.

Når Ramin-Osmundsen sier at hun har vært under et sterkt press (linje 50), og at hun opplever å ikke bli trodd (linje 54), kan det sies å være et implisitt angrep på pressen. Denne strategien omtales av Benoit som *angrep på anklageren*, og innebærer at en går til motangrep for å bortlede oppmerksomheten fra en selv. At statsråden har vært utsatt for sterkt press, kan også sies å fungere som en forklaring på hvorfor hun ikke har fortalt om samtalen med Ryel tidligere, og i så måte imøtegå den andre anklagen.

Ramin-Osmundsens troverdighet har vært et sentralt tema under hele kriseforløpet. Flere kommentatorer, blant annet Marie Simonsen i Dagbladet, har satt spørsmålsteget ved statsrådets påstander om at hun ikke har påvirket ansettelsen:

Ramin-Osmundsens unnvikenhet har svekket hennes troverdighet slik at det nå stilles spørsmål selv ved hennes direkte svar. Skal vi tro at hun ikke snakket med Kraby under middagen 3. januar og spurte om hvorfor hun hadde trukket søknaden, og at det var tilfeldig at Kraby sendte den inn på nytt neste dag? (Dagbladet 14.02.2008:3)

Når Ramin-Osmundsen, etter å ha benektet dette, erkjenner at hun kan ha påvirket Krabys beslutning, åpner dette for fremsettelsen av den siste anklagen. Også denne er dermed en potensiell anklage som kan sies å oppstå som en konsekvens av den retoriske situasjonen, og som krever retorisk respons.

Anklagen om løgn imøtegår imidlertid ikke i statsrådets innlegg. Hun unnlater å si noe om hvorvidt hun har gitt uriktige opplysninger til pressen og statsministeren og kommer heller ikke inn på hvorvidt hun bevisst har holdt tilbake informasjon.

4.1.3 Oppsummering

Ramin-Osmundsen tar flere verbale gjenoppbyggelsesstrategier i bruk i sitt innlegg for å imøtegå de to første anklagene. Hun innrømmer at hun kan ha påvirket ansettelsen, men reduserer sin egen rolle i saken ved å benytte strategien *ansvarsunndragelse*. Anklagen om at hun burde ha fortalt sannheten tidligere, imøtegår delvis ved hjelp av strategien *bønn om tilgivelse*. Hun erkjenner at hun burde ha gitt opplysningene til Stoltenberg på et tidligere tidspunkt, men ber ikke direkte om unnskyldning. Videre fremstilles avgangen først som en konsekvens av statsrådets handling og fungerer

dermed som en *korrigering*. Senere i innlegget fremstilles imidlertid avgangen som en konsekvens av at det er skapt tvil om statsrådets gode hensikter i ansettelsesprosessen. Dette fungerer som en implisitt *benektelse* av overtrampet ved hjelp av strategien *forflytning av skyld*. Ramin-Osmundsen oppgir altså to motstridende årsaker til avgangen, og implisitt både *benekter* og *erkjenner* hun overtrampet i en og samme tekst. Kombinasjonen av strategier er uheldig, og krisekommunikasjonen fremstår dermed ikke som taktisk koherent.

Krisetypen kan som tidligere nevnt karakteriseres som *ugjerning*, som ifølge Coombs krever at aktøren benytter svært imøtekommende strategier, som *korrigering* og *bønn om tilgivelse*. Ramin-Osmundsen benytter riktignok begge disse strategiene, men hun tar også i bruk mer defensive strategier, som *forflytning av skyld* og *benektelse*, som matcher krisetypen dårlig. Krisekommunikasjonen kan dermed oppfattes som inkonsekvent, og det er nærliggende å tro at statsråden ikke oppnår ønsket effekt av strategiene.

4.1.4 Stoltenbergs image

Ettersom angrepet på Ramin-Osmundsen også truer regjeringens og statsministerens image, er et viktig mål med kommunikasjonen å styrke Stoltenberg og regjeringens omdømme. Det er Stoltenberg selv som i stor grad tar på seg denne oppgaven under pressekonferansen 14. januar. Ramin-Osmundsens verbale gjenopprettelsesstrategier påvirker for øvrig også regjeringens omdømme ettersom hennes image som statsråd uløselig er knyttet til regjeringen.

Stoltenberg kan sies å stå overfor to hovedanklager fra pressen og opposisjonen, som kan formuleres slik:

1. Stoltenberg har ikke gjort nok for å avdekke overtrampet.
2. Skandalen svekker regjeringen.

Den første anklagen, som må sies å være potensiell ettersom overtrampet ennå ikke er kjent, er rettet mot Stoltenbergs håndtering av selve krisen. Den andre anklagen er ikke direkte knyttet til statsministerens handlinger, men er mer å regne som et angrep på Stoltenbergs ethos. Påstanden er i noen grad fremsatt både av opposisjonen og

pressen i dagene før avgangen, men når overtrampet blir kjent og pressens spekulasjoner viser seg å stemme, vil angrepet trolig øke i styrke og dermed invitere til forebyggende kriserespons.

I sin innledning til pressekonferansen annonserer Stoltenberg det overordnede temaet for anledningen – at Ramin-Osmundsen trekker seg som statsråd:

S: bakgrunnen for pressekonferansen er følgende, det er at Manuela Ramin-Osmundsen i dag har bedt om å fratre som barne- og likestillingsminister. Det er en anmodning som jeg har imøtekommet, og jeg mener det er en riktig og nødvendig beslutning. (linje 2-5, forklaring: S = Jens Stoltenberg)

Som nevnt tidligere, må beslutningen om avgangen i seg selv ses som en strategisk handling for å unngå ytterligere negativ oppmerksomhet i pressen. Avgangen kan også være med på å gjenoppbygge Stoltenberg og regjeringens image ettersom den signaliserer at overtrampet ikke samsvarer med regjeringens moralske prinsipper, og at det tas avstand fra denne type handlinger. På denne måten skyves ansvaret over på Ramin-Osmundsen alene, hun må selv ta konsekvensen av overtrampet.

Når Stoltenberg sier at det er Ramin-Osmundsen som selv ønsker å gå, understreker han samtidig at han selv mener beslutningen er ”riktig og nødvendig”(linje 5). På denne måten signaliserer statsministeren at han selv og regjeringen ikke kan stå inne for overtrampet. Han imøtegår dermed implisitt anklagen om at regjeringen er svekket ved hjelp av strategien *forflytning av skyld*, innenfor Benoits overordnede strategi *benektelse*.

Vi legger også merke til hvordan Stoltenberg er opptatt av å understreke at han selv har gjort alt som står i hans makt for å legge alle kortene på bordet:

jeg mener det er en riktig og nødvendig beslutning. Bakgrunnen for det er at jeg, etter at det ble diskusjon om utnevnelsen av nytt barneombud, har vært opptatt av at alle opplysninger skulle fram. Og at det var viktig for tilliten og troverdigheten av utnevnelsen. (linje5-7)

På denne måten benekter han anklagen om at han ikke har gjort nok for å avdekke overtrampet og i så måte bidratt til å skjule sannheten for offentligheten.

Dersom en politiker blir tatt i å lyve, er det svært troverdighetssvekkende:

Hvis man har begået en fejl og er ansvarlig, skal man erkende det. Hvis man nægter, og sandheden alligevel kommer frem, vil man miste troværdighed, og det kan være svært at rette op på omdømmet igjen. (Johansen og Frandsen 2007:210)

Ifølge Midtbø (2007) er faren størst for avgang når en politiker har dementert en påstand som senere viser seg å være sann. Det er dette som er tilfellet for Ramin-Osmundsen, og det synes dermed viktig for Stoltenberg å understreke at han selv ikke har vært med på å holde offentligheten for narr: “Og jeg er opptatt av at vi har håndtert denne saken hele tiden slik at det er ingen som kunne si at ikke jeg har bidratt til at all informasjon kommer fram.” (linje 20-21).

Stoltenbergs gjentatte påstander om at han selv har vært en pådriver for å få fram sannheten, kan sies å være et forsvar mot potensielle anklager fra journalister, opposisjonen og velgere om at statsministeren har bidratt til hemmelighold. Denne argumentasjonen kan kategoriseres som strategien *forflytning av skyld* innenfor den overordnede strategien *benektelse*. Stoltenberg nekter ikke for at overtrampet har funnet sted, men understreker at han selv og regjeringen ikke har noe som helst skyld i krisen.

4.1.5 Oppsummering

Statsministeren imøtegår i sitt innlegg anklagen om at han ikke har gjort nok for å avdekke overtrampet ved hjelp av strategien *benektelse*. Den samme strategien benyttes implisitt for å svare på påstanden om at regjeringen er svekket.

Dersom vi velger å plassere situasjonen Stoltenberg befinner seg i innenfor krisetypen *ondsinnethet*, er defensive responsstrategier ifølge Coombs best egnet. Strategien *benektelse* matcher i så måte krisetypen, og krisekommunikasjonen fremstår som vellykket.

Det er som tidligere nevnt ikke uproblematisk å plassere krisen innenfor kategorien *ondsinnethet*. Ettersom Ramin-Osmundsen er en del av regjeringen, kan det argumenteres for at Stoltenberg må pålegges det samme kriseansvaret som statsråden. I så tilfelle er krisetypen *ugjærning*, som fordrer svært imøtekommende strategier fra statsministeren. Når jeg likevel har valgt å dele inn i to ulike krisetyper,

er det fordi statsråden i stor grad fremstår som en selvstendig aktør, og fordi krisen er knyttet til hennes personlige overtrap. Det dreier seg imidlertid om *ondsinnethet fra interne aktører*, noe som innebærer at trusselbildet Stoltenberg står overfor, trolig vil generere sterkere attribusjon av ansvar enn det som vanligvis er tilfellet ved krisetypen *ondsinnethet*, der den negative handlingen utføres av eksterne aktører.

Problemene med å bestemme krisetype gjør det vanskelig å forutsi om Stoltenbergs strategier er effektive. Journalistenes respons på krisekommunikasjonen avhenger av hvilket ansvar statsministeren tillegges for krisen. Dersom krisen isoleres til Ramin-Osmundsen som selvstendig aktør, noe personfokuset i den tidligere pressedekningen taler for, vil Stoltenbergs benektelse av anklagene trolig fungere etter hensikten. Dersom journalistene vektlegger Stoltenbergs ansvar som regjeringssjef og krisen ses som et produkt av dårlig ledelse, vil Stoltenbergs valg av strategier trolig bli dårligere mottatt.

Den følgende analysen av interaksjonen mellom journalister og politikere vil hovedsakelig fokusere på hvilke anklager som fremsettes av journalistene, måten dette gjøres på i spørsmålskonstruksjonen, og hvordan politikerne responderer på disse. Dersom det er de samme anklagene som gjentas, kan det indikere at politikernes strategier ikke fungerer etter hensikten.

4.2 Journalistenes respons

4.2.1. *Emneutvikling og journalistisk press*

Etter politikernes innlegg åpner ordstyrer for spørsmål fra salen. Noe av det første en legger merke til ved interaksjonen, er at en rekke spørsmål gjentas av journalistene (se vedlagt transkripsjon). Forklaringen på dette kan ligge i måten spørsmålene er konstruert på. Ved å stille innskrenkende eller restriktive spørsmål, begrenses politikernes svarmuligheter.

Tabellen under viser fordelingen av typer spørsmål på pressekonferansen:

Type spørsmål				Antall
Interrogative				32
type	Ja/nei	Alternativer	”hv”-spørsmål	
antall	21	2	9	
Påstander om B-hendelser				4
Sum				36

Tabell 2. Fordeling av typen spørsmål på pressekonferansen.

En gjennomgang av materialet viser at 21 av 36 spørsmål er ja/nei- spørsmål, to er alternativspørsmål og fire av spørsmålene er påstander om B-hendelser. Det betyr at 27 spørsmål krever ja/nei- eller bekreftende/avkreftende svar, og dermed fører til svært begrensede svarmuligheter.

Som nevnt er det i stor grad journalistene som styrer utviklingen av emner i pressekonferanser ettersom det er disse som styrer agendaen for politikernes svar. Det later til å være tre emner journalistene er spesielt opptatt av. De tilbakevendende agendaene formuleres ved ulik spørsmålskonstruksjon, men kan deles inn i følgende kategorier:

1. Gikk Ramin-Osmundsen frivillig?
2. Føler Stoltenberg seg sveket?
3. Hvorfor fortalte ikke Ramin-Osmundsen om samtalen tidligere?

Det er disse tre temaene som tas opp som de første spørsmålene, og det er disse som går igjen oftest på pressekonferansen. Tabellen under viser en oversikt over emneutviklingen.

Nr/ linje	Gikk hun frivillig?	Føler du (S) deg sveket, løy hun?	Hvorfor fortalte du (O) ikke tidligere?	Hva er signal- effekten?	Andre spørsmål	Direkte svar på spørsmål
1/61	X					nei
2/73		X				nei
3/80		X				nei
4/89			X			nei
5/94					X	nei
6/106		X				nei
7/114		X				ja
8/126			X			nei
9/138				X		nei
10/160			X			nei
11/170			X			nei
12/178			X			ja
13/183					X	ja
14/195					X	ja
15/210					X	ja
16/235					X	nei
17/236					X	nei
18/263				X		nei
19/276					X	nei

20/281					X	ja
21/288					X	ja
22/297				X		nei
23/307		X				nei
24/316					X	ja
25/347	X					nei
26/355	X					nei
27/361			X			nei
28/366			X			nei
29/370			X			nei
30/375					X	ja
31/378					X	ja
32/383	X					ja
33/390	X					ja
34/393					X	nei
35/401					X	ja
36/404					X	ja
sum	5	5	8	3	15	13/36

Tabell 3. Oversikt over emneutviklingen i pressekonferansen. I kolonnen lengst til venstre er spørsmålene stilt opp kronologisk, videre kommer de ulike spørsmålskategoriene.

De tre nevnte kategoriene representerer ulike agendaer. Den første inneholder spørsmål som søker informasjon om hvilke roller de ulike aktørene faktisk hadde i beslutningsprosessen. Den andre kategorien søker å belyse Stoltenbergs personlige

opplevelse av hendelsene. Mens den siste kategorien kan sies å romme mer anklagende spørsmål som kanskje snarere søker å stille Ramin-Osmundsen til ansvar for hennes handlinger, enn å frembringe ny informasjon om hendelsene.

Ved å undersøke utviklingen av disse tre kategoriene gjennom pressekonferansen, kan en identifisere hvilke strategier journalistene benytter seg av for å presse intervjuobjektet i de ulike kategoriene og si noe om hvilke strategier politikerne tar i bruk for å besvare spørsmålene.

4.2.2 Informasjonssøkende spørsmål - Gikk hun frivillig?

Det første spørsmålet som stilles på pressekonferansen, er et ja/nei-spørsmål uten innledning som representerer kategorien ”Gikk Ramin-Osmundsen frivillig?”:

60 J: Statsminister Stoltenberg hvis Ramin-Osmundsen i dag etter de siste
61 opplysninger ikke sjøl hadde trukket den konklusjonen hun gjorde (ville du ha
62 sagt henne opp?)
63 S: jeg mener at e den beslutningen som er tatt er en klok og riktig beslutning, h
64 e: og det er det jeg har å si om den e saken
65 e: jeg mener samtidig e at det at det kom ny informasjon i morges, h er viktig
66 av to grunner .h
67 både fordi den samtalen e kan ha hatt betydning .h for
68 saksbehandlingen=håndteringen av ansettelsen .h (.) og det kan ha hatt
69 betydning på en annen måte enn det som vi tidligere er blitt e: e fortalt om .h
70 men også fordi uavhengig av hvordan man vurderer selve samtalen .h så er det
71 hvertfall informasjon=opplysninger som jeg burde hatt e i går og det har også
72 Ramin-Osmundsen understreket. (.)
(Forklaring: J = journalist, S = Stoltenberg)

Spørsmålets agenda ser ut til å være å få klarhet i hvorvidt Ramin-Osmundsen selv valgte å gå av eller ikke. Spørsmålet presupponerer imidlertid at Ramin-Osmundsen selv valgte å trekke seg, og i så måte aksepterer journalisten tilsynelatende politikernes redegjørelse. Likevel vil et relevant svar på spørsmålet kunne moderere påstanden om at ministeren går frivillig. Det er umulig for statsministeren å gi et foretrukket svar (ja/nei) uten å undergrave sin egen eller Ramin-Osmundsens rolle i beslutningsprosessen – hvis Stoltenberg svarer ja, reduseres betydningen av Ramin-Osmundsens beslutning om å ta konsekvensene av egne handlinger, hvis Stoltenberg svarer nei, svekker han sin egen autoritet som beslutningstaker. Selv om spørsmålets agenda primært er å frembringe ny informasjon, kan det altså sies å føre med seg to implisitte anklager som gjensidig utelukker hverandre. Den ene anklagen Stoltenberg

risikerer å få rettet mot seg, er at han ikke tar nok avstand fra Ramin-Osmundsens handlinger, og denne vil gjøre seg gjeldende dersom Stoltenberg svarer nei på spørsmålet. Den andre anklagen, som kan fremsettes dersom han svarer ja, er at Stoltenberg henger ut Ramin-Osmundsen som syndebukk. Stoltenbergs ethos kan på denne måten bli svekket ved at han fremstår som lite velvillig og kynisk.

Svaret til Stoltenberg i linje 63 må sies å være innenfor spørsmålets emnemessige parametere, men han svarer ikke direkte på spørsmålet. Dette erkjenner han imidlertid selv (64), når han konstaterer at han ikke vil uttale seg ytterligere om saken. Ved å utøve åpenlys unnvikelse synliggjør Stoltenberg mangelen, men samtidig unngår han skaden ved å bli anklaget for unnvikelse. (Clayman og Heritage 2002a:258). Stoltenberg avviser ikke bare spørsmålet, men også spørsmålets tema. Det kan bidra til at liknende spørsmål uteblir, og statsministeren unngår ytterligere press.

Samtidig som Stoltenberg avviser å svare relevant på spørsmålet, imøtegår han til en viss grad de to tidligere omtalte implisitte anklagene. Når han sier at beslutningen om avgangen er ”klok og riktig” (linje 63), uttrykker han både at han selv tar avstand fra overtrampet, og han krediterer Ramin-Osmundsen for en fornuftig avgjørelse. Både den mulige anklagen om at han ikke tar sterk nok avstand fra Ramin-Osmundsens handlinger og den hypotetiske anklagen om at han henger henne ut, imøtegår på denne måten implisitt gjennom strategien *benektelse*.

Ikke før mot slutten av pressekonferansen tas den samme agendaen opp av journalisten (se tabell), og i så måte kan avvisningen av spørsmålet sies å være effektiv. Først i linje 347 ser vi spørsmålet igjen, også denne gangen først i form av et ja/nei-spørsmål og så i form av et ”hv”-spørsmål:

347 J: e jeg har spørsmål til jens stoltenberg hadde manuela ramin-osmunden
348 bestemt seg for å trekke seg før hun hadde denne samtalen med deg i dag
349 morges
350 S: .h vi hadde en samtale i morges e: da fortalte manuela ramin-osmundsen
351 meg om e: disse samtalene eller denne samtalen som e: som e hun har forklart
352 e jeg anerkjenner at e: at hun på eget initiativ gjorde det,
353 men samtidig så understreket jeg e: alvoret i at denne informasjonen ikke kom
354 tidligere og at det var absolutt relevante opplysninger e og jeg formidlet det
355 alvoret, og jeg oppfatter at det alvoret eh oppfattet ramin-osmundsen til fulle.
356 J: =e: ramin-osmundsen, når akkurat var det du bestemte deg for å trekke deg
357 (1.5)

358 O: jeg tok kontakt med statsministeren i dag tidlig, og vi hadde et e .h langt
359 møte og jeg sa at e: jeg e: den, på grunn av den feilvurderingen, så e ba jeg
360 om å trekke meg.

Som nevnt tidligere, har spørsmålene innenfor denne kategorien som mål å frembringe informasjon om de ulike aktørenes roller i beslutningsprosessen. Ettersom Stoltenberg tidligere har avvist å si noe mer om dette temaet, må journalisten gå nye (om)veier for å oppnå svar fra politikerne. Her fokuserer journalisten på tidsperspektivet. Ved å få politikerne til å tidfeste når Ramin-Osmundsen tok beslutningen, kan det si noe om Stoltenbergs påvirkning på avgjørelsen.

Det første spørsmålet er svært konkret og tilsynelatende umulig å svare inadekvat på, uten å avvise spørsmålet. Stoltenberg unnviker imidlertid å svare på spørsmålet, denne gangen ved å benytte skjult unnvikelse. Også denne gangen er svaret innenfor spørsmålets tematiske parametere. Stoltenberg gjentar formuleringen fra sitt tidligere innlegg, der han beskriver deler av hendelsene på møtet, men han sier ikke noe konkret om når beslutningen om avgangen ble tatt.

Også her later det til at Stoltenberg forsøker å imøtegå de to mulige anklagene mot hans lederstil. Når statsministeren sier at han anerkjenner Ramin-Osmundsens initiativ samtidig som han overfor henne understreket alvoret i situasjonen (linje 352-353), viser han velvilje overfor Ramin-Osmundsen samtidig som han fremstår som en ansvarlig leder.

Fordelen ved å benytte skjult unnvikelse, er muligheten for at journalisten og publikum godtar svaret som adekvat. (Clayman og Heritage 2002a:269) Det ser imidlertid ikke ut til at Stoltenberg lykkes med dette, ettersom journalisten umiddelbart etter responsen stiller et oppfølgingsspørsmål. Denne gangen henvender han seg til Ramin-Osmundsen og stiller henne et spørsmål med tilsvarende agenda. Også hun unnviker spørsmålet på samme måte som Stoltenberg, og journalisten kommer derfor ikke nærmere en avklaring.

Ettersom både Stoltenberg og Ramin-Osmundsen gjentar sine tidligere formuleringer, kan det bidra til å ”avsløre” de skjulte unnvikelsene. Spørsmålene innenfor denne kategorien søker som nevnt ny informasjon, og med denne typen nærmest ordrette gjentakelser, er det lett for journalistene å legge merke til

unnnvikelsene. Konsekvensen av å unnnvike spørsmål mens en gir inntrykk av å svare på dem, kan være at en blir sett på som upålitelig og manipulerende (Clayman og Heritage 2002a:269). Politikernes skjulte unnnvikelser kan også signalisere at politikerne har noe å skjule, og på denne måten svekke politikernes troverdighet. Samtidig kan svarene generere gjentatte spørsmål og ytterligere press fra journalistene.

I linje 383 tas spørsmålet opp på nytt. Her presenterer journalisten et alternativspørsmål, som også fordrer et konkret svar:

383 J: =kan jeg bare få lov tå ta og rydde opp i en sak som det er litt forvirring
384 om (.) når manuela ramin-osmundsen kom til deg i dag, startet hun da
385 samtalen med å si (.) statsminister jeg ber om å få gå av på grunn av, .h
386 eller sa hun det etter dette lange møtet? (2.0)
387 S: .h i det lange møtet=eller i det møtet (.) så formidlet jeg alvoret e: i at
388 denne informasjonen ikke var e gjort kjent tidligere e og gjennom den
389 samtalen så kom vi fram til at >dette var en nødvendig og riktig
390 beslutning.<
391 J: =etter råd fra deg? (1.5)
392 S: det er e vi e det er det jeg sier.

I sitt spørsmål tar journalisten igjen opp tidsperspektivet. Denne gangen benytter journalisten en innledning som kan ses som en kommentar til den tidligere behandlingen av temaet. Ved å presisere at det hersker forvirring om hendelsesforløpet, indikerer han at politikernes tidligere svar på spørsmålene ikke er gode nok, noe som bidrar ytterligere til å begrense Stoltenbergs svarmuligheter. Journalisten sier ikke direkte at politikerne har svart unnnvikende, og han unngår på denne måten en sterkt ansiktstruende handling samtidig som han inviterer til samarbeid.

Statsministeren svarer også i dette tilfellet med å gjenta tidligere formuleringer, men denne gangen sier statsministeren eksplisitt at den endelige beslutningen ble tatt i fellesskap under politikernes møte. Selv om Stoltenberg ikke direkte bekrefter noen av alternativene spørsmålet fremsetter, svarer han altså for første gang relevant på spørsmålet.

Journalisten ber i sitt oppfølgingsspørsmål om en ytterligere presisering som i enda større grad kan bidra til å kartlegge statsministerens rolle i beslutningsprosessen. Også her gir Stoltenberg en foretrukket respons. Svaret kommer riktignok etter en

kort utsettelse, der statsministeren er i ferd med å innlede sitt svar med pronomenet ”vi”, og i så måte signaliserer at han ikke vil beskrive sin egen rolle i beslutningsprosessen. Han kommer imidlertid med en reparasjon og gir et bekreftende svar på spørsmålet. Måten responsen er formulert på, kan for øvrig tolkes som en rettferdiggjørelse av Stoltenbergs tidligere svar, ettersom han i sin bekreftelse hevder at dette er noe han allerede har sagt.

Av tabellen ser vi at spørsmål innenfor denne kategorien ikke gjentas videre, noe som kan indikere at journalistene er fornøyd med svaret de til slutt har fått av Stoltenberg. Journalistene lykkes i alle fall delvis med sine strategier for å innhente ny informasjon.

Ved hjelp av sine unnvikelsesstrategier unngår Stoltenberg å svare direkte på spørsmålet om hvorvidt Ramin-Osmundsen gikk frivillig eller ikke. Når han velger å ikke svare relevant på journalistenes spørsmål, holder han seg i de fleste tilfeller innenfor spørsmålets emnemessige parametre. Han benytter da anledningen til implisitt å imøtegå de to mulige anklagene mot hans lederstil ved hjelp av strategien *benektelse*. Ved å vektlegge Ramin-Osmundsens delaktighet i beslutningen samtidig som han understreker sin egen holdning til overtrampet, oppnår han både å fremstå som diplomatisk og velvillig, og som en sterk leder.

Når Stoltenberg stadig gjentar de samme formuleringene i sine svar, er det med på å synliggjøre hans skjulte unnvikelse av spørsmålene. Konsekvensen av dette kan være at en blir sett på som upålitelig og manipulerende.

4.2.3 Personlige spørsmål – svik og løgn

Journalistene er ikke bare ute etter å søke ny informasjon om bakgrunnen for statsrådavgangen, de forsøker også å få Stoltenberg til å tre ut av sin institusjonelle rolle og beskrive sine personlige følelser. Denne type personfokusering er blitt mer og mer vanlig i mediene, også innenfor politisk journalistikk.

Det andre spørsmålet som tas opp på pressekonferansen, handler om Stoltenbergs personlige oppfatning av Ramin-Osmundsens handlinger:

73 J: føler du deg sveket? (.)

74 S: .h jeg er opptatt av at all informasjon kommer på bordet (.) jeg var opptatt av
 75 at all informasjon skulle komme på bordet senest i går da vi oversendte e: svar
 76 til stortingets kontrollkomite .h
 77 det var ikke tilfellet og derfor er det nødvendig med >den beslutningen som nå
 78 er tatt.<
 79 P: kyrre nakkim nrk
 80 J: spørsmål til stoltenberg (.) føler du deg sveket e: all den tid du ikke har fått
 81 den informasjonen tidligere?
 82 S: jeg er e jeg mener at den informasjonen burde ha kommet tidligere (.) e
 83 manuela ramin-osmundsen understreker selv at hun innser at det burde hun ha gjort
 84 og utover det har ikke jeg noe behov for å karakterisere e situasjonen bortsett
 85 fra at det er riktig og nødvendig e: at e at den beslutningen om at hun nå fratrer
 86 blir tatt.

Spørsmålet i linje 73 er konstruert som et ja/nei-spørsmål uten innledning, og begrenser dermed Stoltenbergs svarmuligheter. Når Stoltenberg ikke svarer relevant på spørsmålet, men nok en gang utøver skjult unnvikelse ved å gjenta sine foregående formuleringer, gir det journalistene anledning til å stille spørsmålet på nytt. Den neste journalisten som får ordet, gjentar spørsmålet, men legger til en kontekstualiserende påstand (80). Påstanden ”all den tid du ikke har fått den informasjonen tidligere” kan sies å presupponere at Stoltenberg er blitt lurt, og derved favorisere svaret ja.

Heller ikke nå svarer Stoltenberg direkte på spørsmålet. Han gjentar nok en gang sine tidligere fraser, men denne gangen avviser han åpenlyst å svare mer konkret på spørsmålet ved å konstatere at han ikke har behov for å karakterisere situasjonen. Dette kan også sies å rettferdiggjøre avvisningen av spørsmålet, ettersom han indikerer at et svar ville være upassende, noe som også kan implisere at selve spørsmålet er upassende. (Clayman og Heritage 2002a:266)

En legger også merke til bruken av skjult agens når Stoltenberg gjentar fraser fra sin innledning til pressekonferansen. Når han bruker fraser som ”det er viktig at beslutningen blir tatt” (passiv) og ”den informasjonen burde kommet frem” (kondisjonalis), er det en måte å usynliggjøre aktørene på som kan sies å fraskrive enkeltpersonene ansvar for de ulike handlingene. Denne typen formell språkbruk signaliserer også at Stoltenberg opptrer i sin institusjonsrolle. Dette er med på å legitimere at hans personlige følelser er upassende å kommentere.

I linje 106 ser vi at journalisten benytter en ny strategi for å få Stoltenberg til å beskrive sin personlige oppfatning av situasjonen. Her tar journalisten i bruk et splittelsesspørsmål (eng. split, Clayman og Heritage 2002a:226). Denne typen

spørsmålskonstruksjon regnes som mer fiendtlig enn de foregående ettersom intervjuobjektet her fremstilles som en del av en konflikt, enten med andre politiske meningsfeller, eller med seg selv, i form av en selvmotsigelse. (Clayman og Heritage 2002a:226). I denne sammenheng er det sistnevnte tilfellet:

106 J: ja det er dagbladet no (.) .h i går gikk statsministeren sterkt til rette med lars
107 sponheim og andre som sa at ramin-osmundsen framstod som en løgner(.) hvordan
108 ser du på det i dag (.)
109 S: .h Jeg har hele tiden vært opptatt av at all informasjon skal komme fram e: derfor
110 mener jeg at den informasjonen jeg fikk e i dag morges burde kommet fram senest i
111 går (.) e det gjorde den ikke e
112 og det er det som gjør at e den beslutningen som er tatt nå er tatt utover det så
113 kommer jeg ikke med noen karakteristikk
114 J: =men oppfatter du da at Ramin-Osmundsen løy da ho sa at alle korta var på bordet
115 i går
116 S: .h det oppfatter jeg ikke men jeg oppfatter at det var informasjon som e
117 burde ha kommet fram tidligere e og det har den ikke og som jeg sier så er det
118 to grunner til at det er viktig, .h
119 det ene er at det er informasjon som handler om en samtale som kan ha
120 påvirket ansettelsesprosessen på en måte .h som ikke er slik vi tidligere e: har
121 beskrevet det .h
122 det er punkt en og punkt to er at uavhengig av om den samtalen har eller ikke
123 har påvirket ansettelsesprosessen (.) så er det uansett informasjon som jeg
124 burde hatt
125 e: og derfor e blir det som det blir

Splittelsespørsmålet i linje 106 forsøker å konstruere en selvmotsigelse hos statsministeren. Spørsmålets innledning kommer med en kontekstualiserende påstand om statsministerens holdning til Ramin-Osmundsens handlinger dagen før pressekonferansen. Selve spørsmålet etablerer en kontrast til påstanden. Dette kan sies å presupponere at statsministeren har endret mening siden dagen før. Med denne typen anklagende spørsmål oppnår journalisten både å kritisere statsministerens uttalelser dagen før, og samtidig å forsøke å presse Stoltenberg til å godta karakteristikken av Ramin-Osmundsen som løgner.

I sitt svar gjentar Stoltenberg også denne gangen nærmest ordrett de samme frasene som gjelder bakgrunnen for beslutningen. Han avviser også nå spørsmålet eksplisitt ved å si at han ikke vil komme med karakteristikk (113).

Journalisten kommer umiddelbart etter Stoltenbergs avvisning av spørsmålet med en oppfølging der han konkretiserer spørsmålets agenda ytterligere ved hjelp av et ja/nei-spørsmål (114). Påstanden om at Ramin-Osmundsen sa at alle kortene var på

bordet i går, kan sies å favorisere ”ja” som svar på spørsmålet ettersom dette presupponerer at hun snakket usant.

Nå svarer statsministeren relevant på spørsmålet ved å avkrefte at han oppfatter Ramin-Osmundsen som løgner. Han fortsetter imidlertid med å gjenta sine generelle formuleringer, og journalisten oppnår ikke å få en konkret beskrivelse av Stoltenbergs personlige oppfatninger.

Selv om Stoltenberg åpent har avvist å komme med personlige karakteristikker, gjentas spørsmålet om svik mot slutten av pressekonferansen.

307 J: føler du deg sveket

308 S: jeg føler at dette er informasjon som burde vært forelagt tidligere det har jo

309 manuela ramin-osmundsen selv understreket (.) tatt kontakt med meg for å gi

310 meg denne informasjonen e: og (.) nettopp fordi jeg har vært opptatt av at i

311 det minste at jeg skal gjøre det som er mulig for at det er e åpenhet =full

312 informasjon e: så e så er dette alvorlig og jeg formidlet det alvorlet til henne

313 og det har hun klart oppfattet.

Spørsmålet er identisk med det første spørsmålet som er nevnt innenfor denne kategorien, og statsministerens svar er også omtrent det samme som tidligere. Det er imidlertid verdt å merke seg at Stoltenberg innleder sitt svar med å gjenta verbet ”føler” som er sentralt i spørsmålet. Dette kan gi et inntrykk av at han svarer på spørsmålet og på denne måten kamuflere unnvikelsen. (Clayman og Heritage 2002a:275)

Journalistene oppnår aldri å få Stoltenberg til å beskrive sine personlige følelser i forbindelse med avgangen. Deres konkrete spørsmål avvises av statsministeren. Ved å gjenta spørsmålene, signaliserer journalistene at de ikke godtar statsministerens avvisning. Samtidig kan Stoltenberg sies å lykkes med å rettferdiggjøre sin avvisning ved å indikere at spørsmålet er upassende i forhold til hans institusjonelle rolle.

4.2.4 Anklagende spørsmål: Hvorfor fortalte du ikke tidligere?

Det siste temaet som går igjen på pressekonferansen, er spørsmål som ber om en begrunnelse for Ramin-Osmundsens handlinger. Spørsmål som omhandler i hvilken

grad hun holdt tilbake informasjon med overlegg, regnes også inn under denne kategorien, ettersom responsen på disse er med på å belyse handlingenes karakter.

Spørsmålene innenfor dette emnet søker dels å frembringe ny informasjon om hvorvidt Ramin-Osmundsen snakket usant da hun unnlot å fortelle om Ryel-samtalen, og dels fordrer spørsmålene en agenda som går ut på å stille Ramin-Osmundsen til ansvar for det hun har gjort.

I linje 89 stiller journalisten et ansvarsspørsmål (eng. "accountability" question, Clayman og Heritage 2002a:221). Disse er ofte konstruert etter formen: Hvorfor gjorde du X? (eng. Why did you X, Clayman og Heritage 2002a:221) Dette er en type spørsmål som ikke nødvendigvis har som mål å skaffe ny informasjon, men snarere å anklage intervjuobjektet for en handling.

89 J: til ramin-osmundsen (.) hvorfor fortalte du ikke dette tidligere?

90 O: det (.) når jeg ser e for meg i ettertid så ser jeg at jeg har vært under et sterkt

91 press og jeg skulle absolutt ha bragt den informasjonen e videre på et tidligere

92 tidspunkt og det har jeg .h e fortalt. (2.3)

Nektelsen i spørsmålet er med på å understreke kritikken av politikerens handlinger. Anklagen kan sies å invitere til en forsvarende respons fra Ramin-Osmundsen. I sitt svar kommer ikke Ramin-Osmundsen med noen konkret begrunnelse for sine handlinger, men påstanden om at hun har vært under sterkt press kan være et forsøk på å rettferdiggjøre det hun omtaler som en feil *vurdering*. Samtidig understreker politikerens at hun har *handlet* feil, noe hun allerede har erkjent en rekke ganger i løpet av pressekonferansen.

Vi kjenner igjen Ramin-Osmundsens formuleringer fra hennes tidligere redegjørelse, og hun benytter de samme gjenopprettelsesstrategiene for å svare på anklagen om at hun burde ha fortalt sannheten tidligere. Påstanden om press kan som nevnt ses som et implisitt angrep på pressen, som representerer strategien *angrep på anklageren* underordnet Benoits kategori *reduksjon av angrepets omfang*.

Når statsråden erkjenner at hun har handlet feil, kan det ses som en *bønn om tilgivelse-strategi*. Men på samme måte som i sin redegjørelse, innrømmer Ramin-Osmundsen bare at hun har handlet feil. Hun ber ikke direkte om unnskyldning og viser dermed ingen anger.

Journalistene ser ikke ut til å være fornøyd med Ramin-Osmundsens svar og fortsetter å presse henne på dette punktet:

126 J: ja ramin-osmundsen jeg må få lov til å spørre deg en gang til (.) du har altså
127 hatt flere alvorlige samtaler med statsministeren de siste dagene og senest i
128 går .h kan du fortelle oss hva som gjorde at du da ikke nevnte en samtale som
129 du må skjønne var avgjørende for statsministerens vurdering
130 O: .h det er vanskelig å gi et klart svar på (.) jeg konstaterer at jeg ikke gjorde
131 det og det var absolutt en feil vurdering
132 .h og det er derfor jeg tok kontakt med statsministeren i dag morges.

Her innleder journalisten med å be om tillatelse til å gjenta spørsmålet. Dette kan oppfattes som en høflighetsstrategi, men det er også med på å understreke at Ramin-Osmundsen ikke har gitt et tilfredsstillende svar på spørsmålet. Denne gangen kommer journalisten med et innledning som kontekstualiserer spørsmålet. Her understrekes det at Ramin-Osmundsen har hatt mange anledninger til å gi informasjonen til statsministeren, og på denne måten gjør det anklagen sterkere. I tillegg kommer journalisten med en subjektiv påstand (129) som også må ses som fiendtlig. Denne typen påstander fraviker prinsippet om journalistisk nøytralitet.

Denne gangen kommer Ramin-Osmundsen med en åpenlys unnvikelse av spørsmålet, noe som burde kunne føre til at spørsmålet ikke gjentas videre dersom det er ny informasjon journalistene søker.

Spørsmålet vender imidlertid tilbake (spørsmål 27, 28 og 29, linje 361-370) på tross av politikerens avvisning. Dette kan styrke teorien om at journalistene snarere er ute etter å anklage henne enn å få ny informasjon.

I linje 160 stiller journalisten et alternativ-spørsmål til Ramin-Osmundsen som handler om hvorvidt hun bevisst holdt tilbake informasjon. Politikerens gjennomgående omtalt tilbakeholdelsen av informasjonen som en ”feilvurdering”. Denne betegnelsen oppfattes som relativt abstrakt og sier ikke eksplisitt om opplysningen bevisst ble holdt skjult.

160 J: skal vi se (.) jeg har et spørsmål til osmundsen det gjelder denne opplysningen om
161 ryel-samtalen .h når du møtte statsministeren i går (.) hadde du på det tidspunktet
162 vurdert den opplysningen og lagt den til sides (.) eller er det slik at det var en type
163 opplysning som har kommet ramlende (.) sånn som de andre .h at du hadde glemt den
164 tok du aktivt stilling til om du skulle fortelle den eller ikke >og så la den bort og så
165 fortalte du om den i morges<
166 O: .h nei det jeg sier det er at jeg e i lys av den rekonstruksjonen som jeg har gjort .h
167 har foretatt en e feil vurdering i forhold til hva e: jeg e kunne ha fortalt på et tidligere
168 tidspunkt til statsministeren
169 J: =så slik at jeg ikke misforstår da så når du når du og for så vidt hjort kraby gjorde

170 den rekonstruksjonen sammen .h så hadde du en bunke med opplysninger og denne
 171 opplysningen la du la du til sides det vakke nødvendig å fortelle om (.) før da i dag da
 172 du kom du endret det
 174 O: i forhold til e den rekonstruksjon så er det klart at de siste dagene så har jeg jobbet
 175 med å få .h e: rekonstruert hva som hadde skjedd de siste dagene [og jeg] sier at jeg har
 176 foretatt en feil vurdering =det er en informasjon som jeg kunne ha brakt fram tidligere
 177 J: [men] J: så av det så kan jeg slutte at den lå på bordet når du var ferdig med denne
 178 rekonstruksjonen
 179 O: ikke nødvendigvis på bordet (.) men i hvertfall i mitt hode
 180 J: =ja takk skal du ha (2,5)

I sitt første spørsmål presenterer journalisten to alternative forklaringer på Ramin-Osmundsens såkalte feilvurdering. Når hun ikke godtar noen av hans alternativer, men svarer abstrakt på hans konkrete spørsmål, får han anledning til å gjenta spørsmålet. Det gjør han ved å reformulere hennes svar slik at det samsvarer med et av de alternativene han forespeilet henne i sitt første spørsmål. Han beskriver hennes konkrete handlinger i form av et ja/nei-spørsmål. På denne måten presser han Ramin-Osmundsen til å gå bort fra abstrakte formuleringer og godta hans alternativ. Ramin-Osmundsen gir imidlertid heller ikke denne gangen et foretrukket svar på spørsmålet, men gjentar seg selv, og journalisten fortsetter å presse henne med et konkret ja/nei-spørsmål. Også denne gangen forsøker han å få henne til å godta en reformulering av hennes svar. Nå lykkes han. Ramin-Osmundsen korrigerer hans reformulering, men hun følger opp med en svært konkret formulering: ”ikke nødvendigvis på bordet (.) men i hvertfall i mitt hode”.

Journalisten oppnår med sine reformuleringer å få Ramin-Osmundsen til å beskrive sine handlinger som noe mer konkret enn en ”feilvurdering.” På denne måten elimineres tvilen om hvorvidt Ramin-Osmundsen bevisst holdt tilbake informasjon.

Det er imidlertid ikke bare Ramin-Osmundsen som må svare på spørsmål om hvorfor de nye opplysningene ikke kom på bordet tidligere. I linje 210 får Jens Stoltenberg et ja/nei-spørsmål som berører temaet:

210 J: spørsmål til jens stoltenberg (.) spurte du ramin-osmundsen på noe tidspunkt om hun
 211 hadde hatt kontakt med andre felles bekjente til kraby om jobben som barneombud (1,8)
 212 S: jeg spurte ved flere anledninger om det var annen relevant informasjon som hun mente
 213 jeg burde kjenne til (.) e: og dette er relevant informasjon som jeg burde ha kjent til
 214 e: så jeg spurte flere spørsmål (.) men hvertfall spørsmål som dekker denne type
 215 problemstillinger e: ved å også stille ganske åpne spørsmål i forhold til e: om det var
 216 relevant informasjon som jeg burde ha

Spørsmålet kan tilsynelatende ha to ulike agendaer. For det første kan spørsmålet, dersom Stoltenberg svarer ja, være med på forsterke anklagen om at Manuela Ramin-Osmundsen har løyet. Samtidig kan spørsmålet, dersom Stoltenberg svarer nei, tolkes som en anklage mot ham, som går ut på at han ikke har gjort nok for å avdekke statsrådets overtramp.

I sitt svar later det til at statsministeren forsøker å imøtegå anklagen om at han ikke har gjort det som står i hans makt for å få alle kortene på bordet, som vi kjenner igjen fra hans tidligere innlegg. Dette gjør han ved å hevde at han har stilt Ramin-Osmundsen spørsmål som dekker journalistens problemstilling (linje 214-215), og han benekter dermed implisitt at han har gjort noe kritikkverdig.

4.2.5 Oppsummering

Journalistene bruker ulike strategier for å presse politikerne. Et gjennomgående trekk i samtlige behandlede kategorier er svært innskrenkende spørsmål som begrenser politikernes svarmuligheter. Dette gir journalistene anledning til å gjenta spørsmålene og utøve ytterligere press. Denne typen press kan legitimeres med journalistenes rolle som kontrollør av makthaverne og brukes ofte når politikere har handlet kritikkverdig. Et generelt trekk ved politikernes svar er at de stadig gjentar formuleringer fra sine tidligere innlegg og i liten grad svarer direkte på spørsmål. De benytter også de samme gjenopprettelsesstrategiene for å motgå anklager fra pressen. Gjentakelsene gjør det enkelt for journalistene, og også for publikum, å oppdage skjult unnvikelse. Imidlertid kan gjentakelsene ha til hensikt å sikre at politikerne får formidlet sine synspunkter. Ettersom publikum sjelden får tilgang til hele pressekonferansen, kan politikerne ved å svare gjentakende, sikre at deres formuleringer når ut gjennom mediene.

I den første behandlede kategorien er spørsmålsstillingen mer nøytral enn i de øvrige. Her benytter journalistene ja/nei-spørsmål for å få ny informasjon om hvorvidt Ramin-Osmundsen gikk frivillig eller ikke. Spørsmålene innenfor denne kategorien fører imidlertid med seg mulige anklager mot Stoltenberg som leder – Hvis han sier at Ramin-Osmundsen selv valgte å gå, risikerer han å fremstå som svak, hvis han sier at hun ble tvunget til å gå, risikerer han å fremstå som kynisk og lite velvillig. Stoltenberg unngår å svare direkte på spørsmål fra journalistene og motgår de to

mulige anklagene ved hjelp av strategien implisitt *benektelse*. Når politikerne unnviker å svare direkte på spørsmålene, fortsetter journalistene å presse ved å stille mer detaljerte spørsmål om hendelsesforløpet. På denne måten lykkes journalistene til slutt i å få mer konkret informasjon om Stoltenbergs rolle i beslutningsprosessen.

Når journalistene i den andre kategorien forsøker å få Stoltenberg til å beskrive sine personlige følelser, er spørsmålsstillingen mindre nøytral. Ved å stille spørsmål som favoriserer en bestemt type svar, forsøker journalistene å få Stoltenberg til å beskrive Ramin-Osmundsens handlinger som svik og løgn. Stoltenberg avviser imidlertid spørsmålene og rettferdiggjør dette ved å antyde at personlige karakteristikk er upassende.

I den siste kategorien stiller journalistene fiendtlige spørsmål til ministeren. Ramin-Osmundsen forsøker å imøtegå anklagene ved å gjenta formuleringer og gjenopprettelsesstrategier fra sin tidligere redegjørelse, men uten at hun gir journalistene konkrete svar på deres spørsmål. Det er trolig heller ikke journalistenes mål å få konkrete svar fra statsråden, ettersom spørsmålene er nærmest umulige å svare på. Journalistene oppnår å rette sterke anklager mot politikeren, noe som synliggjør Ramin-Osmundsens dårlige håndtering av situasjonen. Samtidig vil denne typen fiendtlig spørsmålskonstruksjon bryte med den journalistiske nøytraliteten. I denne sammenheng kan anklagene til en viss grad legitimeres med journalistenes rolle som vakthund overfor makthaverne, men utviklingen av en slik tendens kan være med på å true kravet om objektivitet i journalistikken.

5. Dekningen av Ramin-Osmundsen-saken

Dagen etter pressekonferansen var Manuela Ramin-Osmundsens avgang førstesideoppslag i både VG, Dagbladet og Aftenposten, og saken dominerte innholdet i nyhets- og kommentarjournalistikken.

I det følgende vil jeg først gi en oversikt over de tre avisenes dekning av saken. Videre kommer analysen av kommentar- og lederartikler, der jeg vil undersøke hvordan krisekommunikasjonen refereres og fortolkes, før jeg til slutt tar for meg nyhetsdekningen med vekt på stemmeanalyse.

5.1 Avisenes omtale

5.1.1 Dagbladets dekning

Dagbladet har totalt åtte artikler om Ramin-Osmundsen dagen etter avgangen, seks nyhetsartikler, en signert kommentar og førstesideoppslag.

Førstesideoppslaget i avisen har tittelen ”Hemmeligheten som felte Manuela”, med undertitlene ”Manuela Ramin-Osmundsen til Anne Lise Ryel ”Dette trenger ikke komme ut.” ” og ”Ektemannen Terje Osmundsen antyder rasistisk motiv”. De to undertitlene viser til to artikler som er å regne som hovedsaker i avisen.

Nyhetsdekningen av statsrådavgangen begynner på side 8, den første av i alt åtte sider som er viet saken. Den første artikkelen har tittelen ”Nett-kverket av Anne Lise Ryel”, og den mest sentrale kilden er nettopp Anne Lise Ryel, som gir sin versjon av bakgrunnen for avgangen. Videre trykker Dagbladet artikkelen ”Ektemannen antydte rasisme” basert på en e-post fra Ramin-Osmundsens mann, Terje Osmundsen, som ble sendt til flere av statsrådets bekjente før avgangen. I den omtalte e-posten antyder Osmundsen at rasisme kan ha bidratt til kritikken mot kona. Sammen med artikkelen er det en faktaboks med tittelen CV Manuela Ramin-Osmundsen (44), der enkelte opplysninger om statsrådets bakgrunn er oppført.

Deretter følger en artikkel fra NTB hvor opposisjonen kommer med sine synspunkter på avgangen. Avisen har også et intervju med tidligere barneombud Reidar Hjermann, der han formidler sine reaksjoner og svarer på spørsmål om han kunne tenke seg å fortsette i stillingen som barneombud. Videre kommer en artikkel

om Ida Hjort Kraby med tittelen ”Trakk seg etter vennskapsrot”, der avisen innleder med å fortelle at det utnevnte barneombudet har gått i dekning og ikke vil svare på deres henvendelser, før en pressemelding fra Kraby siteres. Der kommer det fram at hun trekker seg fra stillingen.

En artikkel om mulige kandidater til stillingen som barne- og likestillingsminister avslutter Dagbladets nyhetsdekning. Artikkelen har tittelen ”Jakter på dyktige og troverdige kvinner”, og flere etterfølgere foreslås av anonyme kilder i Arbeiderpartiet.

Kommentarartikkelen i Dagbladet er plassert på side 3 og har tittelen ”En varslet avgang”. I artikkelen hevder politisk redaktør Marie Simonsen at Stoltenberg må ta på seg noe av ansvaret for skandalen, ettersom han ansatte statsråden. Ramin-Osmundsens tidligere opptreden i UDI-saken burde, ifølge Simonsen, ha vært en advarsel om hva som kunne komme til å skje. Stoltenberg får også kritikk for sin håndtering av barneombudsaken.

5.1.2 VGs dekning av saken

VG har totalt elleve oppslag om statsrådavgangen, åtte nyhetsartikler, en signert kommentar, leder og førstesideoppslag.

Førstesideoppslaget bærer tittelen ”Hun ba dem holde kjeft” ledsaget av et foto der statsråden er avbildet på vei hjem fra pressekonferansen og undertitlene ”Slik ble Jens holdt for narr” og ”De kan overta”. Hovedsaken til VG bærer tittelen ”Holdt for narr i tre dager” med undertittel ”Stoltenberg spurte aldri om samtaler med tredjeperson” og er plassert på side 4 i avisen. Teksten kommer med en påstand om at Stoltenberg ikke spurte Ramin-Osmundsen om hun hadde hatt samtaler med en tredjeperson, og hevder at dette førte til at hun kunne holde regjeringen for narr. Sammen med hovedsaken er det plassert en kort artikkel med tittelen ”Nettverk-venninne: Veldig, veldig trist”, hvor to bekjente av statsråden uttaler seg om avgangen.

Videre følger en artikkel med tittelen ”Skulle knebles”, der Anne Lise Ryel er intervjuet om sin rolle i saken. Den neste artikkelen i avisen er basert på en meningsmåling InFact har gjort for VG, som viser at over halvparten av de spurte mener Stoltenberg er svekket etter sin håndtering av barneombudsaken. Artikkelen

har tittelen ”– Jens svekket”. VG har også dratt hjem til den avgåtte statsråden samt til Ida Hjort Kraby, og resultatet er artikkelen ”Først hjem – så dro Manuela i TRØSTEMIDDAG”. Saken forteller om hva Ramin-Osmundsen foretok seg etter at hun kom hjem, og det refereres også til avisens husbesøk hos Kraby, som ikke var hjemme. Deretter følger en kort artikkel med tittelen ”- Brøt ikke taushetsplikten”, hvor avisen har snakket med to jusprofessorer. I likhet med Dagbladet har også VG et intervju med Hjermand om hans syn på avgangen samt hans tanker om barneombudstillingen. Avisen har også en sak om mulige kandidater til statsrådsposten.

Avisens lederartikkel er plassert på side 2 og har tittelen ”Et svik mot Jens”. I artikkelen er det først og fremst Manuela Ramin-Osmundsen som blir kritisert for å føre Stoltenberg bak lyset. Lederen spør imidlertid også om statsministeren var vel godtroende da han ga statsråden sin fulle tillit dagen før avgangen. Avisen konkluderer med at Stoltenberg er svekket på grunn av Ramin-Osmundsens svik, men roser statsministeren for hans reaksjon da han skjønnte at statsråden hadde holdt tilbake informasjon.

Politisk kommentator Elisabeth Skarsbø Moen er imidlertid ikke enig i at statsministeren er svekket. I hennes kommentar ”Rundlurte Jens” på side 10 i avisen er det bare Ramin-Osmundsen som får gjennomgå. Skarsbø Moen antyder at statsråden med hensikt har forsøkt å påvirke ansettelsesprosessen og anklager henne for å ha misbrukt Stoltenbergs tillit på det groveste. Hun avslutter med å konstatere at Jens Stoltenberg ikke er svekket etter avgangen, men sier at han tvert imot har vist handlekraft og unngått å snuble i detaljene.

5.1.3 Aftenpostens dekning

Morgenutgaven til Aftenposten har totalt åtte saker knyttet til statsrådavgangen, fire nyhetsartikler, førstesideoppslag, leder, kommentar og et debattinnlegg.

Førstesideoppslaget har tittelen ”Ba Ryel og Kraby tie” og henviser til avisens hovedsak, som er plassert på side 2 i avisen, med tittelen ”Ba Ryel og Kraby om å holde tett” og undertitlene ”- Anne Lise Ryel: Ille at Ramin-Osmundsen ikke har sagt hele sannheten og ”Fikk telefon fra Statsministerens kontor i går”. Artikkelen har

Anne Lise Ryel som eneste kilde, og hun forteller om sin telefonsamtale med Ramin-Osmundsen dagen før avgangen og om sitt syn på saken. Sammen med artikkelen er det plassert en faktaramme med opplysninger om hendelsesforløpet i barneombudsaken i kronologisk rekkefølge. På side 3 har avisen en kortere artikkel med tittelen ”Hjort Kraby tok regien selv”, der en pressemelding fra Ida Hjort Kraby om at hun trekker seg fra stillingen som nytt barneombud, er viktigste kilde.

Avisen har også et stort oppslag med tittelen ”Måtte tvinges til å gå” og undertittelen ”- Statsministeren sjokkert, rasende og lei seg”. Her har avisen snakket med flere anonyme kilder som beskriver Stoltenbergs reaksjoner på Ramin-Osmundsens nye opplysninger i saken. Kildene opplyser også at Ramin-Osmundsen selv ønsket å fortsette som statsråd. Ved siden av artikkelen trykker avisen flere sitater med reaksjoner fra stortingsrepresentanter og partiledere.

Videre følger en artikkel med tittelen ”«Det gikk som det måtte gå»”, der professor i statsvitenskap Frank Aarebrot og professor Anders Todal Jenssen ved NTNU uttaler seg om saken. Sammen med artikkelen, på side 6, har avisen en faktaboks med tittelen ”Dette sa Ramin-Osmundsen i går”. Teksten gjengir deler av statsrådets innlegg på pressekonferansen dagen før, hvor hun forteller om bakgrunnen for avgangen.

Aftenpostens leder, på side 2 i del 2, har tittelen ”Viste seg ikke tilliten verdig”. Artikkelen argumenterer for at Ramin-Osmundsens avgang var sakens eneste mulige utgang på bakgrunn av statsrådets tilbakeholdelse av opplysninger. Ramin-Osmundsen blir kritisert for sin manglende politiske dømmekraft og sin omgang med sannheten. Stoltenberg får ingen kritikk for sin håndtering av saken, men kommentarens avsluttende bemerkning rommer en kritikk av hans dømmekraft: ”Vi håper det blir lenge til en norsk statsminister velger en statsråd det er så liten grunn til stole på”.

Politisk redaktør Harald Stanghelles kommentar, plassert på side 5, har tittelen ”Autoriteten på spill”. Også Stanghelle argumenterer for at Ramin-Osmundsens avgang var strengt nødvendig, men mens avisens leder fokuserer på Ramin-Osmundsens rolle, handler Stanghelles kommentar om Stoltenbergs situasjon. Stanghelle hevder at Stoltenberg ikke hadde noe valg, han måtte skifte ut statsråden for å bevare sin autoritet som regjeringssjef. Videre fremholder Stanghelle at Ramin-

Osmundsens største feil var å skjule sannheten for statsministeren og Stortinget. Kommentaren konkluderer med at Stoltenberg og regjeringen på kort sikt er svekket, men at publikums hukommelse er kort og Stoltenberg har sørget for at saken forsvinner fra den offentlige dagsorden.

Aftenposten trykker også et kort debattinnlegg av tidligere kulturminister og høyrepolitiker Lars Roar Langslet. Innlegget har tittelen ”Mediene driver personforfølgelse”, og både ”skandalejournalister” og opposisjonspolitikere kritiseres for å drive personforfølgelse av Ramin-Osmundsen. Langslet, som sier han har kjent Ramin-Osmundsen siden før hun kom til Norge, beskriver den avgåtte statsråden som ”et tvers igjennom ærlig og redelig menneske”.

5.2. Kommentar- og lederartikler

Mens nyhetsjournalistikken plikter å rette seg etter kravet om objektivitet, tillater kommentarjournalistikken subjektivitet, spekulasjon og analyse. Sjangeren er en kilde til meningsdannelse, dagsordensetting og dagsordenevaluering. Avisenes *lederartikler* inneholder meningsyttringer som skal reflektere avisens standpunkt, og er sjelden signert av enkeltjournalister. Den signerte kommentaren, som er mer personlig, er forfattet av journalister, analytikere og eksperter som er akseptert av leserne som autoriteter innen politikkkfeltet (Nimmo og Combs 1992 i Enli 2009:122-4).

I det følgende vil jeg undersøke hvordan politikernes krisekommunikasjon refereres og fortolkes i kommentarartiklene. Jeg tar utgangspunkt i de tidligere formulerte anklagene som rettes mot politikerne, og går gjennom disse en etter en⁵. Følgende spørsmål blir sentrale: I hvilken grad refereres politikernes imøtegåelse av de ulike anklagene? Hvordan vurderes politikernes påstander av artikkelforfatterne? Og i hvilken grad samsvarer kommentatorenes virkelighetsframstilling med politikernes uttalelser?

---

⁵ Den valgte fremgangsmåten innebærer at mange av eksemplene fra avistekstene siteres flere ganger, ettersom de er relevante innenfor flere behandlede temaer.

5.2.1 Ramin-Osmundsen kommenteres

Ramin-Osmundsen forsvarer seg som nevnt mot tre hovedanklager på pressekonferansen 14. februar:

1. Hun har påvirket ansettelsesprosessen.
2. Hun har løyet
3. Hun burde ha fortalt sannheten før.

I sitt innlegg, og i sine svar på spørsmål fra journalistene, imøtegår Ramin-Osmundsen den første anklagen ved å ta i bruk strategien *ansvarsunndragelse*. Statsråden erkjenner at hun *kan* ha påvirket ansettelsesprosessen, men at dette ikke har vært hennes hensikt. Den andre anklagen motgås ved hjelp av strategien *benektelse* – Ramin-Osmundsen mener selv at hun ikke har løyet. Hun innrømmer imidlertid at hun burde ha fortalt sannheten før, og ved å erkjenne skyld tar hun i bruk strategien *bønn om tilgivelse*. Samtidig understreker Ramin-Osmundsen at hun har vært under sterkt press, en påstand som både rommer en kritikk av pressen (*angrep på anklageren*) og leder oppmerksomheten bort fra henne selv, og som gir en forklaring på hvorfor hun ikke har fortalt sannheten tidligere.

5.2.1.1 Påvirkning og intensjon

Som nevnt benytter Ramin-Osmundsen strategien *ansvarsunndragelse* for å imøtegå anklagen om at hun har påvirket ansettelsen av nytt barneombud. Hun presiserer flere ganger at hennes samtale med Anne Lise Ryel ikke var ment som en oppfordring til Ida Kraby om å søke jobben som barneombud.

På pressekonferansen sier Ramin-Osmundsen også at samtalen med Ryel *kan* ha påvirket ansettelsesprosessen, og hun forutsetter dermed at den ikke nødvendigvis gjorde det.

Både kommentarene i VG, Dagbladet og Aftenposten stiller imidlertid spørsmål ved hennes gode hensikter i samtalen med Ryel. Flere av artiklene godtar heller ikke statsrådens forbehold om at samtalen ikke nødvendigvis har påvirket Kraby til å søke stillingen som barneombud.

Elisabeth Skarsbø Moen i VG er den eneste av kommentatorene som direkte refererer til Ramin-Osmundsens uttalelse om temaet på pressekonferansen:

Manuela Ramin-Osmundsen sa på pressekonferansen i går at hun ikke mente å påvirke Kraby. Ramin-Osmundsen hadde bare sagt til nettverksvenninne Anne Lise Ryel at hun mente Kraby var en sterk søker. Ramin-Osmundsen kunne heller ikke vite at Ryel ville gå videre med informasjonen til Kraby, men hun regnet nok med det. Hva annet skal man med slike nettverk? (VG, 15.02.08:10)

Ramin-Osmundsen kommer altså til orde med sin uttalelse om at hun ikke har ment å påvirke ansettelsen, men påstanden fremstilles ikke som troverdig – hvis Ramin-Osmundsen regnet med at Ryel gikk videre med informasjonen til Kraby, så innebærer det at statsråden mente å påvirke prosessen. Skarsbø Moen hevder dermed implisitt at Ramin-Osmundsens påstand trolig er usann.

Artikkelforfatteren tar heller ikke noe forbehold om at samtalen ikke nødvendigvis har påvirket ansettelsesprosessen. Samtalen fremstilles som den direkte årsaken til at Kraby ble gjenetablert som søker:

4. januar bestemte Ida Hjort Kraby seg for at hun likevel var søker til jobben som barneombud etter først å ha trukket seg. Hvorfor? Svaret fikk vi i går: Statsråden og omgangsvenninnen Manuela hadde gitt henne god grunn til å tro at hun ville få jobben. (VG, 15.02.08:10)

VGs leder verken kommenterer eller evaluerer påstanden om at Ramin-Osmundsen ikke mente å påvirke prosessen. Når det gjelder spørsmålet om hvorvidt samtalen faktisk påvirket ansettelsesprosessen, later det til at avisen godtar Ramin-Osmundsens forklaring om at den *kan*, men ikke nødvendigvis gjorde det: ”Samtalen mellom statsråden og Ryel *kan* ha vært foranledningen til at Hjort Kraby stilte opp igjen som søker til den utlyste stillingen.” (Min utheving).

Lederen i Aftenposten vurderer ikke direkte om statsråden har ment å påvirke ansettelsesprosessen, men konkluderer med at samtalen med Ryel og dennes konsekvenser er Ramin-Osmundsens ansvar alene:

Men hun brøt alle spilleregler for saksbehandling ved å drøfte ansettelsen med Anne Lise Ryel. Når det så er kommet frem at Ryel formidlet innholdet i samtalen til Ida Hjort Kraby, og at Kraby dagen etter ba om å bli ansett som søker til barneombudstillingen selv om hun hadde trukket seg, er hele ansettelsesprosessen satt i vanry. Det er ene og alene Ramin-Osmundsens ansvar. (Aftenposten, del 2, 15.02.08:2).

Tekstutdraget signaliserer også at Ramin-Osmundsen faktisk har påvirket ansettelsesprosessen, ettersom samtalen fremstilles som årsaken til at ansettelsesprosessen er satt i vanry, ved hjelp av implisitt kausalkobling. (Ansettelsesprosessen er satt i vanry *fordi* Ramin-Osmundsen drøftet ansettelsen med Ryel, som igjen formidlet samtalen til Kraby, og Kraby meldte seg igjen som søker.)

Politisk redaktør Harald Stanghelle i Aftenposten antyder at Ramin-Osmundsen har ment å påvirke ansettelsesprosessen: ”Jokeren manglet. Det kort som med all uønsket tydelighet fortalte at *et vennetreff var blitt brukt til å gjenetablere Hjort Kraby som søker*. Mellomkvinnen var Anne Lise Ryel” (Min utheving) (Aftenposten Morgen, 15.02.2008: 5). Den uthevede teksten har skjult agens, men kan omformuleres til ”et vennetreff var *av Ramin Osmundsen* blitt brukt til å gjenetablere Hjort Kraby som søker.” Når vi på denne måten leser Ramin-Osmundsen inn i teksten, kommer det tydelig fram at hun med intensjon har påvirket ansettelsesprosessen.

Marie Simonsen i Dagbladet sier ikke direkte i sin kommentar at Ramin-Osmundsen har ment å påvirke ansettelsesprosessen, men teksten gir oss ingen grunn til å tro noe annet:

Det slo ikke ned som ei bombe at hun via en venninne likevel hadde signalisert til Ida Kraby at hun var ønsket i jobben etter at hun først hadde benektet det. Det var den eneste biten som manglet i puslespillet som hun har latt pressen legge for seg den siste uka. (Dagbladet, 15.02.08:3)

Når Simonsen skriver at Ramin-Osmundsen ”hadde signalisert til Kraby at hun var ønsket i jobben” (min utheving) fremstår informasjonsutvekslingen som en aktiv handling fra Ramin-Osmundsens side, og det er nærliggende å tro at statsråden hadde intensjon om å påvirke ansettelsen.

Ved å beskrive samtalen med Ryel som den manglende biten i puslespillet, sier Simonsen også implisitt at Ramin-Osmundsen har påvirket ansettelsesprosessen – samtalen fremstår som den puslespillbiten som får på plass årsaken til at Kraby på nytt meldte seg som søker.

Avisenes kommentarartikler legger liten vekt på Manuela Ramin-Osmundsens påstand om at hun ikke har ment å påvirke ansettelsesprosessen og at hun var

uforsiktig da hun fortalte Ryel om søknadsprosessen. Skarsbø Moen i VG er den eneste av kommentatorene som refererer statsrådens uttalelse om temaet på pressekonferansen, og når hun gjør det, er det for å antyde at uttalelsen er lite troverdig. De øvrige kommentarartiklene som berører temaet, sier implisitt at Ramin-Osmundsen har ment å påvirke prosessen.

Samtlige artikler, med unntak av VGs leder, konkluderer med at samtalen har påvirket ansettelsesprosessen, selv om Ramin-Osmundsen uttalelse på pressekonferansen innebærer et forbehold om at den ikke nødvendigvis gjorde det.

5.2.1.2 Troverdighet og løgn

På pressekonferansen tar Ramin-Osmundsen i bruk strategien *benektelse* når pressen anklager henne for å lyve da hun ikke fortalte om samtalen med Ryel på et tidligere tidspunkt. Også Stoltenberg avviser at statsråden løy, men presiserer at hun burde ha gitt ham informasjonen tidligere.

Selv om både Ramin-Osmundsen og Stoltenberg benekter at statsråden har løyet, går flere av kommentarartiklene langt i å hevde det motsatte. Ingen av artikkelforfatterne refererer de to politikernes uttalelser om temaet på pressekonferansen, men konkluderer tilsynelatende uten å ta hensyn til hovedpersonenes syn på saken.

Både leder og kommentar i VG, som begge feller en hard dom over Ramin-Osmundsens opptreden, bruker mye plass på temaet. VGs leder sier eksplisitt at statsråden løy da hun ikke fortalte statsministeren om samtalen med Ryel: ”På onsdag spurte statsministeren henne om alt nå hadde kommet på bordet, og fikk ja til svar. Men det var altså en løgn.” (VG, 15.02.08:2) Artikkelforfatteren bruker også begrepet svik, både i tittelen og i brødteksten, når Ramin-Osmundsens opptreden karakteriseres: ”i realiteten får hun sparken etter å ha opptrådt grovt svikefullt overfor statsministeren.” At ministeren har holdt tilbake opplysninger vurderes også av artikkelforfatteren som ”direkte hårreisende og fullstendig utilgivelig”.

Politisk kommentator Elisabeth Skarsbø Moen i VG er heller ikke nådig i sin kritikk av statsråden. Hun sier eksplisitt at Ramin-Osmundsen har løyet, både overfor offentligheten (”Og hun løy for offentligheten”) og for Stoltenberg (”Andres løgner

og halvsannheter kan han [Stoltenberg] ikke beskytte seg mot”). Ramin-Osmundsens opptreden overfor statsministeren vurderes som ”uforståelig” og ”utilgivelig”.

Skarsbø Moen kritiserer ikke bare Ramin-Osmundsens handlinger, hun karakteriserer henne også som person: ”De siste dagene har Manuela Ramin-Osmundsen tegnet et bilde av seg selv som en person med et meget omtrentlig forhold til sannheten og en som tror hun kan komme unna med det meste.”

Påstanden innebærer et direkte angrep på Ramin-Osmundsens karakter, og er å regne for mer ethosvekkende enn et angrep som kun er rettet mot hennes handlinger.

Aftenpostens leder er mer forsiktig i beskrivelsen av Ramin-Osmundsens håndtering av situasjonen. Artikkelforfatteren unnlater å bruke begrepet løgn om statsråden, men sier at hun har gitt et feil bilde av virkeligheten:

Etter å ha blitt presset fra skanse til skanse av mediene i dagevis, forsikret hun i forgårs overfor statsministeren at alle relevante fakta i forbindelse med utnevnelsen av nytt barneombud var lagt på bordet i brevet til Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité. Et halvt døgn senere kommer det frem opplysninger som er langt mer alvorlige enn noe av det som er redegjort for i brevet. En slik omgang med sannheten finnes det ikke politisk tilgivelse for. (Aftenposten, del 2, 15.02.08:2)

Heller ikke politisk redaktør Harald Stanghelle sier direkte at Ramin-Osmundsen har løyet, men han sier eksplisitt at hun har skjult sannheten og karakteriserer dette som et så grovt overtramp at det ikke finnes noen annen utvei enn at hun må gå:

“(…) hun holdt dette [samtalen med Ryel] skjult for statsministeren og Stortinget (...) Det er umulig for en regjeringssjef å leve med en statsråd som ikke forteller hele historien, når det nettopp er denne statsministeren ber om.” (Aftenposten, del 1, 15.02.08:5)

Marie Simonsen i Dagbladet er den eneste av kommentatorene som tar opp spørsmålet om statsrådens opptreden kan karakteriseres som løgn: ”Det er heller ikke hjelpsomt å krangle om Manuela løy eller bare hadde dårlig hukommelse. Som Richard Nixon stadig blir sitert av andre politikere: Jeg løy ikke. Jeg fortalte bare ikke sannheten.” (Dagbladet, 15.02.08:3)

Simonsen antyder at en begrepsavklaring er unødvendig - uavhengig av hvordan handlingen defineres, er det denne som er avgjørende for avgangen:

“hun kan ikke bebreide andre enn seg selv for den glideflukten av halvsannheter og hemmelighold som har sendt henne ut av regjeringen” (Dagbladet, 15.02.08:3)

Ramin-Osmundsens benektelsesstrategi ser ut til å gi begrenset uttelling i mediene, ettersom både kommentarartikler og nyhetsstoff både eksplisitt og implisitt omtaler hennes tilbakeholdelse av informasjon som løgn. Samtidig er det ingen titler, bildetekster eller ingresser som direkte fremsetter påstanden om løgn. Det er også mulig å se for seg en mer omfattende bruk av begrepet i brødtekstene. I så måte kan det argumenteres for at benektelsesstrategien kan ha hatt en begrensende effekt.

5.2.1.3 Unnskyldning og ansvar

På pressekonferansen erkjenner Ramin-Osmundsen som nevnt at hun burde ha fortalt sannheten tidligere, og hun oppfyller dermed delvis kravene til strategien *Bønn om tilgivelse*. Hun ber imidlertid ikke direkte om unnskyldning. Strategien kombineres med *korrigering* – hun forsøker å rette opp problemet ved å si at hun vil fratre. Også statsministeren uttaler at Ramin-Osmundsen selv har bedt om å gå av.

Dersom korrigeringsstrategien skal fungere, forutsetter det at mottakeren godtar at beslutningen om avgang var initiert av Ramin-Osmundsen selv. Hvis avgangen ikke fremstilles som statsrådets beslutning, vil dette også redusere betydningen av strategien *bønn om tilgivelse* ettersom hun da ikke viser at hun tar ansvar for overtrampet.

Samtlige kommentarartikler oppgir tilbakeholdelsen av informasjon som årsaken til avgangen, men ingen av artiklene refererer Ramin-Osmundsens erkjennelse av at hun burde ha fortalt sannheten tidligere. Det er forfatternes egen stemme som i de fleste tilfeller fremsetter påstanden om at overtrampet er så alvorlig at hun må gå:

Det er direkte hårreisende og fullstendig utilgivelig for en statsråd på denne måten å føre regjeringssjefen bak lyset. Da Ramin-Osmundsen i går kom til Stoltenberg med meldingen om samtalen med Anne Lise Ryel, uttalte hun i virkeligheten sin egen dødsdom som politiker. (VG, 15.02.08:2)

Alt vi har fått vite at Ramin-Osmundsen har foretatt seg i denne saken, er godt innenfor det hun kan gjøre i politikken. Men det er en ting som aldri går: Å holde noe skjult. (VG, 15.02.08:10)

(...) hun kan ikke bebreide andre enn seg selv for den glideflukten av halvsannheter og hemmelighold som har sendt henne ut av regjeringen” (Dagbladet, 15.02.08:3)

MANUELA RAMIN-OSMUNDSEN har i en uke ført statsministeren, regjeringen og Stortinget bak lyset. Når det kommer for en dag at en statsråd har gjort noe slikt, er det bare én mulig utgang. Statsråden må gå av. (Aftenposten, del 2, 15.02.08:2)

Hun hadde nok trodd at situasjonen ikke var så alvorlig. Isolert sett var det kanskje heller ikke det. Samtalen med Anne Lise Ryel forandret imidlertid dette bildet: Både fordi hun der brukte et vennetreff til å dele ut de offentlige kortene på nytt, og ikke minst fordi hun holdt dette skjult for statsministeren og Stortinget. (Aftenposten, del 1, 15.02.08:5)

Når det ikke kommer klart fram i tekstene at Ramin-Osmundsen påtar seg skyld for overtrampet, svekker det betydningen av hennes *bønn om tilgivelse*.

Det er heller ingen av artiklene som fremstiller Ramin-Osmundsen som beslutningstaker i avgjørelsen om avgangen. Selv om både Ramin-Osmundsen og Stoltenberg understreker at hun selv har bedt om å fratre, sier flere av kommentatorene eksplisitt at hun har fått sparken, og det er Stoltenberg som krediteres for avgjørelsen. Noen artikler går så langt som å si at Ramin-Osmundsen måtte presses til å gå:

Jens Stoltenberg kunne ikke annet enn å gi henne avskjed på grått papir. I formen er det Ramin-Osmundsen som søker om avskjed, men i realiteten får hun sparken etter å ha opptrådt grovt sveikefullt overfor statsministeren. (VG, 15.02.08:10)

Utover kvelden gjorde han heller ingenting for å skjule at hun hadde fått sparken. Det var tydelig at Manuela Ramin-Osmundsen ikke hadde klart for seg at hun måtte gå, da hun kom med den siste innrømmelsen overfor sjefen i går morges. Det måtte han fortelle henne, eller «jeg understreket alvoret for henne», som han formulerte det. Tydeligere kan det ikke sies. For statsråder sparkes ikke. De får Kongens avskjed i nåde. (VG, 15.02.08:10)

Knappt ett døgn etter at han ga Manuela Ramin-Osmundsen full tillit på en pressekonferanse i regjeringskvartalet, var han tilbake på åstedet for å avsette henne. (Dagbladet, 15.02.08:3)

Det triste er at Ramin-Osmundsen avsluttet sin lange rekke eksempler på manglende politisk dømmekraft med å måtte presses av statsminister Jens Stoltenberg før sakens alvor gikk opp for henne, slik at hun selv ba «om å få fratre som barne- og likestillingsminister», som det heter i pressemeldingen fra Statsministerens kontor. REALITETEN er at statsministeren måtte avsette en statsråd han selv hadde lagt mye prestisje i å få med på regjeringslaget. (Aftenposten, del 2, 15.02.08:2)

I en slik situasjon hadde ikke Jens Stoltenberg noe valg. Han måtte skifte henne ut.
(Aftenposten, del 1, 15.02.08:5)

Når kommentatorene fremstiller avgangen som en avsettelse, forsvinner betydningen av statsrådets korrigeringsstrategi. Vi legger merke til at både Aftenposten og VG kommenterer påstanden om at Ramin-Osmundsen gikk frivillig, og alle avisene konkluderer med at denne påstanden ikke stemmer med virkeligheten. Dette kan sies å svekke troverdigheten både til Stoltenberg og Ramin-Osmundsen.

Når det gjelder Ramin-Osmundsens påstand om press, er det få av kommentatorene som anerkjenner dette som en formildende omstendighet. Ingen av artiklene refererer Ramin-Osmundsens uttalelse om temaet, og ingen kritiserer mediene for deres behandling av statsråden. Både VG og Dagbladet sier også implisitt at de ikke anser angrepet på pressen som legitimt:

Ramin-Osmundsens feil er hennes feil, og hun kan ikke bebreide andre enn seg selv for den glideflukten av halvsannheter og hemmelighold som har sendt henne ut av regjeringen.
(Dagbladet, 15.02.08:3)

Da denne saken begynte å rulle, kom angrepene på pressen og opposisjonen for å være på heksejakt etter en mørkhudet kvinne. Når vi nå vet konklusjonen, ser vi at dette ikke handlet om kjønn eller hudfarge. Denne saken handlet om Manuela Ramin-Osmundsen. (VG, 15.02.08:10)

Aftenpostens leder påpeker at Ramin-Osmundsen har vært utsatt for press uten at dette fremstilles som en forklaring på hvorfor hun ikke har fortalt sannheten tidligere:

Etter å ha blitt presset fra skanse til skanse av mediene i dagevis, forsikret hun i forgårs overfor statsministeren at alle relevante fakta i forbindelse med utnevnelsen av nytt barneombud var lagt på bordet (...) En slik omgang med sannheten finnes det ikke politisk tilgivelse for. (Aftenposten, del 2, 15.02.08:2)

Den eneste av kommentatorene som kan sies å antyde at press kan være en legitim forklaring på Ramin-Osmundsens håndtering av situasjonen, er Stanghelle i Aftenposten:

De siste dagene har vi vært vitne til et politisk og personlig drama. Vi trenger bare å mobilisere et minimum av menneskelig fantasi for å forstå at barneministeren har lett etter en vei ut av uføret. (Aftenposten, del 1, 15.02.08:5)

Strategien *bønn om tilgivelse* ser ut til å ha liten eller ingen effekt på virkelighetsfremstillingen i kommentarene ettersom ingen av artiklene refererer Ramin-Osmundsens erkjennelse av at hun burde ha fortalt sannheten tidligere. Når kommentatorene fremstiller avgangen som Stoltenbergs beslutning, fungerer heller ikke statsrådets korrigeringsstrategi. Påstanden om at Ramin-Osmundsen går frivillig kan dessuten virke mot sin hensikt ettersom kommentatorene argumenterer for at denne ikke er sann. Strategien kan dermed svekke så vel Stoltenbergs som Ramin-Osmundsens ethos.

5.2.2 Stoltenberg kommenteres

Stoltenberg står overfor to hovedanklager fra pressen og opposisjonen.

1. Stoltenberg har ikke gjort nok for å avdekke overtrampet.
2. Skandalen svekker regjeringen.

Statsministeren avviser på pressekonferansen begge anklagene ved hjelp av strategien benektelse. Når Stoltenberg sier at han har gjort alt han kan for å få alle kortene på bordet, er det en eksplisitt benektelse av den første anklagen. Påstanden impliserer at Ramin-Osmundsen alene er ansvarlig for overtrampet, og han benekter dermed implisitt også den andre anklagen ved hjelp av strategien *forflytning av skyld*.

Beslutningen om avgangen er i seg selv en strategisk handling som kan være med på å gjenoppbygge Stoltenberg og regjeringens image. Avgangen signaliserer at overtrampet ikke samsvarer med regjeringens moralske prinsipper, og at det tas avstand fra denne type handlinger og kan dermed også ses som en implisitt benektelse av at regjeringen er svekket. For at strategien skal fungere, forutsettes det imidlertid at Stoltenberg fremstilles som beslutningstaker i avgjørelsen om avgang.

Selv om de fleste kommentarartiklene primært handler om Ramin-Osmundsens håndtering av krisen, vurderer forfatterne også Stoltenbergs rolle.

Kommentatorkorpset er imidlertid ikke like samstemte i sin vurdering av Stoltenbergs håndtering.

5.2.2.1 Tillit og troverdighet

Stoltenberg bruker mye av sin taletid på pressekonferansen til å forsvare seg mot anklagen om at han ikke har gjort nok for å avdekke overtrampet. Han presiserer at han ved flere anledninger har bedt statsråden om å fremlegge alle fakta i saken og at hun forsikret ham om at han hadde fått vite alt.

Stoltenbergs benektelsesstrategi ser ut til å gi vekslende uttelling i kommentarene.

Både lederen og kommentaren i VG refererer til Stoltenbergs samtaler med Ramin-Osmundsen, der han har forsøkt å avdekke sannheten:

På onsdag spurte statsministeren henne om alt nå hadde kommet på bordet, og fikk ja til svar. Men det var altså en løgn. (VG, 15.02.08:2)

Det er uforståelig - og utilgivelig - at hun satt foran Jens Stoltenberg og forsikret ham om at han hadde fått vite alt. Absolutt alt. (VG, 15.02.08:10)

Selv om begge artiklene anerkjenner Stoltenbergs forsøk på å avdekke overtrampet, er forfatterne uenige om hvorvidt hans vurderingsevne har vært god nok. Mens Skarsbø Moen utelukkende roser statsministeren for hans innsats, stiller lederartikkelen spørsmål ved hans håndtering:

Det er grunn til å spørre om Jens Stoltenberg var vel godtroende da han onsdag valgte å stille seg bak barneministeren. (VG, 15.02.08:2)

Tvert imot har han i to dager vist handlekraft og unngått å snuble i detaljene. Andres løgner og halvsannheter kan han ikke beskytte seg mot. (VG, 15.02.08:10)

Aftenpostens leder referer til Stoltenbergs samtale med Ramin-Osmundsen, men kommer ikke med noen vurdering av hans håndtering av saken.

Heller ikke politisk redaktør Harald Stanghelle kommenterer direkte hvorvidt Stoltenberg har gjort nok for å avdekke overtrampet, men hans beskrivelse av samtalen mellom de to politikerne kan sies å romme en implisitt kritikk av statsministeren:

De to hadde gjennomgått saken omkring utnevnelsen av Ida Hjort Kraby som nytt barneombud, og med bred og inkluderende penn konkluderte Stoltenberg at alle kort var lagt på bordet. (Aftenposten, del 1, 15.02.08:5)

Bruken av de evaluerende adjektivene ”bred og inkluderende” i karakteristikken av Stoltenberg kan være ment som en anerkjennelse av statsministerens håndtering, men beskrivelsen kan også tolkes som at Stoltenberg har vært godtroende og naiv i sin

konklusjon.

Kommentaren i Dagbladet er den eneste av artiklene som fokuserer på Stoltenbergs rolle i saken. Mens hovedkritikken i de andre avisene er rettet mot Ramin-Osmundsen, går Marie Simonsen hardt ut mot Stoltenberg.

Simonsen antyder at Stoltenberg delvis er ansvarlig for Ramin-Osmundsens overtramp ettersom han valgte en statsråd uten politisk erfaring. Når Stoltenberg blir anklaget for å ha valgt feil person til statsrådsposten, er det å se som et angrep på hans dømmekraft og derfor også et argument for at regjeringen er svekket. Jeg kommer tilbake til dette under neste avsnitt.

Simonsen anklager også Stoltenberg for ikke å ha grepet inn tidligere i barneombudsaken:

Da saken havnet i regjeringen burde i det minste Stoltenberg og Statsministerens kontor ha gjort jobben. Hva var begrunnelsen for utskiftingen? Var hun forberedt på bråk? Hvordan ville hun håndtere det? Og denne Ida Kraby, var ikke hun en jevnaldrende jurist fra Manuelas nabolag? De kjente vel ikke hverandre tilfeldigvis? Da den forsmådde Reidar Hjermann sto fram på TV for ei uke siden og sådde sine spekulasjoner om hva som var skjedd, burde alarmen ha gått. (Dagbladet, 15.02.08:3)

Når Simonsen hevder at Stoltenberg burde ha gjort en bedre jobb, innebærer det at hun ikke godtar Stoltenbergs benektelsesstrategi som legitim – han har ikke gjort nok for å avdekke overtrampet.

Innledningsvis i artikkelen antyder Simonsens ordvalg også at Stoltenberg gjorde en alvorlig feil da han støttet henne på pressekonferansen dagen før avgangen:

Knappt ett døgn etter at han ga Manuela Ramin-Osmundsen full tillit på en pressekonferanse i regjeringskvartalet, var han tilbake på **åstedet** for å avsette henne. (Dagbladet, 15.02.08:3) (Min utheving)

Hvilke ord og uttrykk vi bruker for å omtale et fenomen, må sies å være et produkt av et retorisk valg. Når Simonsen bruker betegnelsen ”åstedet” om lokalet der pressekonferansen ble holdt, innebærer det en *evaluering*, der språket blir brukt til å uttrykke en holdning om det som blir kommunisert (Raddum og Veum 2006). I den kulturkonteksten de empiriske leserne er en del av, benyttes betegnelsen oftest om stedet der det er blitt begått en kriminell handling. Simonsen signaliserer på denne måten at Stoltenbergs støtte til statsråden dagen før nærmest er å regne for en forbrytelse.

Stoltenbergs benektelsesstrategi ser ut til å gi variert uttelling i kommentarartiklene. Mens VGs kommentar utelukkende roser Stoltenberg for hans håndtering av saken, mener Marie Simonsen i Dagbladet at han langt fra har gjort nok for å avdekke overtrampet. De øvrige kommentarene er mer moderate i sin omtale av statsministerens handlinger, men flere antyder at han har vært for godtroende da han støttet Ramin-Osmundsen på pressekonferansen før avgangen.

5.2.2.2 En svekket regjering?

Stoltenbergs imøtegåelse av den første anklagen på pressekonferansen er som nevnt også en implisitt *benektelse* av anklagen om at skandalen svekker regjeringen. Ved hjelp av strategien *forflytning av skyld* signaliserer statsministeren at han selv og regjeringen ikke er ansvarlige for krisen. Ettersom Stoltenbergs benektelse av den første anklagen bare delvis godtas i kommentarartiklene, er det naturlig at dette gjenspeiles i fremstillingen av regjeringen og Stoltenbergs image.

Som tidligere nevnt fremstilles Stoltenberg i kommentarartiklene som beslutningstaker i avgjørelsen om avgang, og avgangen fungerer dermed som en implisitt benektelse av anklagen ved hjelp av strategien *forflytning av skyld*.

VGs leder, som også antyder at Stoltenberg ikke har gjort nok for å avdekke overtrampet, konkluderer med at saken har svekket statsministeren. Forfatteren berømmer imidlertid Stoltenberg for avgjørelsen om avgang:

Denne saken har satt statsministeren og Regjeringen på en hard prøve, og det kan ikke være tvil om at den, i hvert fall midlertidig, har svekket Stoltenberg. Men grunnen til det er altså at han ble sveket av en av sine egne statsråder. Det gjør et godt inntrykk at statsministeren skar så håndfast igjennom da han skjønnte at han var blitt ført bak lyset. (VG, 15.02.08:2)

Når artikkelforfatteren oppgir Ramin-Osmundsens svik som årsaken til at Stoltenberg er svekket, fritar det statsministeren for ansvar, og anklagen mot ham svekkes. Når forfatteren roser Stoltenberg for at han ”skar så håndfast igjennom da han skjønnte at han var blitt ført bak lyset.”, svekkes anklagen ytterligere ettersom det signaliserer at Stoltenberg tar avstand fra overtrampet.

Kommentaren i VG går enda lenger i å frita statsministeren for ansvar og trekker en annen konklusjon enn avisens leder, ifølge Skarsbø Moen er ikke Stoltenberg svekket:

Jens Stoltenberg er ikke svekket etter dette. Tvert imot har han i to dager vist handlekraft og

unngått å snuble i detaljene. Andres løgner og halvsannheter kan han ikke beskytte seg mot. (VG, 15.02.08:10)

Aftenpostens kommentarartikkel konkluderer imidlertid at Stoltenberg er svekket, men påpeker at svekkelsen ikke nødvendigvis er langvarig:

Statsminister Jens Stoltenberg og hans regjering er på kort sikt svekket av denne saken. Om den vil skade den rødgrønne regjeringen på sikt, er slett ikke sikkert. Publikums hukommelse kan være nokså kort i saker som forsvinner fra den offentlige dagsorden, og her var det statsministeren - med god hjelp av til dels aggressive medier - som ryddet opp. (Aftenposten, del 1, 15.02.08:5)

Også Stanghelle roser Stoltenberg for å ha ”ryddet opp” i saken, og anklagen fremstår dermed som mindre alvorlig.

Avisens leder kommer som nevnt ikke inn på statsministerens rolle i saken. Det tas heller ikke direkte stilling til hvorvidt statsministeren er svekket eller ikke. Artikkelen har imidlertid en avsluttende bemerkning som kan sies å romme kritikk av Stoltenberg, og som støtter opp om anklagen:

Vi håper det blir lenge til en norsk statsminister velger en statsråd det er så liten grunn til å stole på. (Aftenposten, del 2, 15.02.08:2)

Stoltenberg blir ikke kritisert for sin håndtering av saken, men for å ha valgt en statsråd som det er ”så liten grunn til å stole på”. Dette kan sies å være et angrep på Stoltenbergs vurderingsevne som svekker hans ethos, og som også innebærer en implisitt anklage om at statsministeren er svekket.

Heller ikke Marie Simonsen i Dagbladet sier direkte at Stoltenberg er svekket, men også hun kritiserer statsministerens vurderingsevne da han ansatte statsråden:

Manuela Ramin-Osmundsen gikk inn og ut av historien i løpet av knappe fire måneder. Men det var Jens Stoltenberg som skrev henne inn. Han ønsket seg en innvandrer i sin blendahvite regjering. Da ville mangfoldet være komplett, i hvert fall rundt kongens bord, så fikk Bjarne Håkon Hanssen ta seg av resten. Men hvis han nettopp hadde spurt Hanssen som hadde med Ramin-Osmundsen å gjøre i UDI-saken, ville han fått beskjed om å tenke seg om. Ramin-Osmundsens vaklende opptreden i den saken var et forvarsel om det som skjedde i denne uka. (Dagbladet, 15.02.08:3)

I tillegg til å kritisere Stoltenbergs dømmekraft da han ansatte statsråden, anklages han og regjeringen for ikke å ha tatt ansvar for å veilede en minister uten politisk erfaring:

Mye har vært sagt om politiske amatørers inntogsmarsj i politikkens toppnivå. Tilbaketogget venter allerede ved ankomst. Stoltenberg hadde nettopp vinket av gårde den siste, Helen Bjørnøy. Likevel ble ikke Ramin-Osmundsen utstyrt med støttekontakter og ekstraundervisning. Hun ble kastet rett ut på dypt vann og måtte svømme like raskt som folk som har plasket rundt i den politiske andedammen siden tenåra. Noen kunne for eksempel advart henne om at embetsverket i departementet ikke var kjempehappy med barneombudet Reidar Hjermann, hvis åremål snart gikk ut, men at det var politisk betent å skifte ham ut. (Dagbladet, 15.02.08:3)

Når Simonsen hevder at Ramin-Osmundsen ble ”kastet ut på dypt vann” uten hjelp og støtte, tegner hun et bilde statsministeren som lite velvillig og ansvarsfull overfor sine ansatte. Påstanden rommer et angrep på Stoltenbergs lederegenskaper og kan sies å styrke anklagen om at statsministeren er svekket.

Videre anklages Stoltenbergs som tidligere nevnt for ikke å ha gjort nok for å avdekke overtrampet. I denne sammenheng beskrives statsministeren som godtroende, noe som også er med på å styrke anklagen om at regjeringssjefen er svekket.

Stoltenbergs implisitte benektelse av anklagen godtas i svært ulik grad av artikkelforfatterne. VGs kommentator Elisabeth Skarsbø Moen konkluderer med at statsministeren ikke på noen måte er svekket, mens Marie Simonsen i Dagbladet kommer med flere ethossvekkende påstander. Ifølge Simonsen fremstår statsministeren både som en dårlig beslutningstaker, en leder med lite velvilje overfor sine ansatte, og som godtroende i håndteringen av barneombudsaken.

5.2.2.3 Avgangens karakter

Et av spørsmålene som gjentas på pressekonferansen, går som nevnt ut på om Ramin-Osmundsen gikk frivillig. Spørsmålet er ikke i seg selv anklagende, men kan likevel sies å føre med seg to implisitte anklager mot Stoltenberg som gjensidig utelukker hverandre. Den ene anklagen Stoltenberg risikerer å få rettet mot seg, er at han ikke tar nok avstand fra Ramin-Osmundsens handlinger, og denne vil kunne fremsettes dersom avgangen fremstilles som frivillig. Den andre anklagen, som kan fremsettes dersom avgangen fremstår som en avsettelse, er at Stoltenberg henger ut Ramin-Osmundsen som syndebukk. Statsministeren imøtegår de to potensielle anklagene mot hans lederstil ved hjelp av implisitt *benektelse*. Ved å vektlegge Ramin-

Osmundsens delaktighet i beslutningen samtidig som Stoltenberg understreker sin egen holdning til overtrampet, oppnår han tilsynelatende både å fremstå som diplomatisk og velvillig, og som en sterk beslutningstaker.

Ettersom samtlige kommentarartikler fremstiller Stoltenberg som eneste beslutningstaker i avgjørelsen om avgang, til tross for politikernes uttalelser på pressekonferansen, lykkes statsministeren i å signalisere avstand til overtrampet. Påstanden om at Ramin-Osmundsen har fått sparken, kan imidlertid åpne for fremsettelsen av anklagen om at Stoltenberg er lite velvillig og kynisk.

Både kommentarartikkelen i VG og Aftenposten beskriver Stoltenbergs holdning til statsråden på pressekonferansen som kjølig, noe som kan støtte opp om anklagen:

Sinnet og kulden lå tykt utenpå statsministeren på pressekonferansen i går ettermiddag. Han så ut som han holdt en pistol mot hodet hennes idet hun stotret seg gjennom budskapet de to hadde avtalt at hun skulle lese opp. Utover kvelden gjorde han heller ingenting for å skjule at hun hadde fått sparken. (VG, 15.02.08:10)

Det er noe nesten naturstridig ved det å se et medlem av Stoltenberg-dynastiet være sint offentlig. I går var det like før. Men så hadde da også Jens Stoltenberg opplevd sin verste dag som regjeringssjef. (Aftenposten, del 1, 15.02.08:5)

Artikkelforfatterne fremmer likevel ikke noen anklage mot statsministeren i denne sammenhengen, snarere legitimeres Stoltenbergs sinne og avgjørelsen om avgang med den sterke kritikken som fremsettes mot Ramin-Osmundsen:

Det er uforståelig - og utilgivelig - at hun satt foran Jens Stoltenberg og forsikret ham om at han hadde fått vite alt. (...) Vi kan bare forestille oss hvilket mareritt gårsdagen utviklet seg til å bli for statsministeren. Her hadde hele apparatet vært i sving og fått på plass den mest velregisserte politiske redningsoperasjonen vi har vært vitne til, og så svikter hun. Igjen. (VG, 15.02.08:10)

I en slik situasjon hadde ikke Jens Stoltenberg noe valg. Han måtte skifte henne ut. Det er umulig for en regjeringssjef å leve med en statsråd som ikke forteller hele historien, når det nettopp er denne statsministeren ber om. (Aftenposten, del 1, 15.02.08:5)

Marie Simonsen i Dagbladet er imidlertid av en annen oppfatning. Selv om Simonsen understreker at Ramin-Osmundsen selv er ansvarlig for sine handlinger, kommer hun med sterk kritikk av statsministeren. Hun påpeker som tidligere nevnt at Stoltenberg ikke har gjort nok for å forberede Ramin-Osmundsen på politikkens

utfordringer, og når hun beskriver regjeringssjefens sinne, understreker hun at dette også burde være rettet mot ham selv:

Ingen hadde sett ham så iskaldt avvisende siden han meddelte at han aldri mer ville gå tur rundt Sognsvann med Gerd-Liv Valla.(...) Men hvis Stoltenberg var så syvende av undertrykt raseri som enkelte tolket kroppsspråket hans der oppe på podiet, burde noe av det være rettet mot ham selv. (...) Hun [Ramin-Osmundsen] ble kastet rett ut på dypt vann og måtte svømme like raskt som folk som har plasket rundt i den politiske andedammen siden tenåra. Noen kunne for eksempel advart henne om at embetsverket i departementet ikke var kjempehappy med barneombudet Reidar Hjermann, hvis åremål snart gikk ut, men at det var politisk betent å skifte ham ut. (Dagbladet, 15.02.08:3)

Å dømme etter beskrivelsene av sinnet Stoltenberg uttrykker overfor Ramin-Osmundsen på pressekonferansen, later det ikke til at Stoltenberg lykkes fullstendig med sin *benektelse* av den potensielle anklagen. Samtidig er det bare Marie Simonsen som ikke fremstiller Stoltenbergs sinne som en legitim reaksjon på statsrådens opptreden. Det er også bare Simonsen som indirekte fremsetter anklagen om at Stoltenberg henger ut Ramin-Osmundsen som sydebukk. Sett bort fra kommentaren i Dagbladet fremstår altså Stoltenbergs respons på de to implisitte anklagene som vellykket – han krediteres for avgjørelsen om avgang, noe som signaliserer avstand til overtrampet, samtidig som Stoltenbergs behandling av statsråden rettferdiggjøres.

5.2.2.4 Personlige følelser

Stoltenberg får en rekke spørsmål om sine personlige følelser knyttet til Ramin-Osmundsens tilbakeholdelse av informasjon. De to spørsmålene som gjentar seg, går ut på om statsministeren føler seg sveket, og om han mener at Ramin-Osmundsen løy overfor ham. Stoltenberg svarer avkreftende på det sistnevnte spørsmålet, men avviser å komme med ytterligere karakteristikk, noe som kan legitimeres ut fra hans institusjonsrolle.

Selv om Stoltenberg avviser å beskrive sine personlige følelser, hindrer ikke det kommentatorene i komme med egne tolkninger. Ingen av artiklene refererer til Stoltenbergs avvisning av spørsmålene om svik og løgn på pressekonferansen, og det later til at flere artikler forsøker å skildre en statsminister som nettopp føler seg sveket.

Som nevnt over beskriver både VG, Dagbladet og Aftenpostens kommentatorer statsministeren som sint på pressekonferansen. Disse beskrivelsene er basert på Stoltenbergs kroppsspråk, ettersom han aldri uttrykker skuffelse eller sinne verbalt. Når Stoltenberg beskrives som ”iskaldt avvisende” og som om ”han holdt en pistol mot hodet til statsråden”, er dette med på å konstruere et bilde av en statsminister som føler seg sveket.

Marie Simonsen i Dagbladet velger å referere de personlige spørsmålene som ble stilt statsministeren på pressekonferansen, uten å gjengi Stoltenbergs avvisning av disse:

Var han forbanna? Følte han seg sveket? Etter en ukes politisk drama syntes det på sin plass å analysere statsministerens følelsesliv. Men hvis Stoltenberg var så sydende av undertrykt raseri som enkelte tolket kroppsspråket hans der oppe på podiet, burde noe av det være rettet mot ham selv. (Dagbladet, 15.02.08:3)

Når Simonsen etter å ha gjengitt spørsmålene, kommer med en tolkning av kroppsspråket til Stoltenberg, fungerer skildringen av Stoltenbergs tilsynelatende undertrykte raseri som et bekræftende svar på spørsmålene. På denne måten oppnår Simonsen å antyde at statsministeren føler seg sveket, selv om han selv har avvist å komme med en slik karakteristik.

Mens Simonsen aldri sier noe hun ikke har dekning for, men kun kommer med sin subjektive tolkning av Stoltenbergs atferd, fremstiller VGs kommentator, Elisabeth Skarsbø-Moen, Stoltenbergs følelse av å være sveket som en faktaopplysning i presupposisjonen: ”Flere enn Stoltenberg føler seg sveket” (VG, 15.02.08:10). Selv om kommentatorrollen innebærer en subjektiv i saksfremstilling, forplikter artikkelforfatteren å forholde seg til fakta. Og ettersom Stoltenberg, som den eneste med kjennskap til sine personlige følelser, avviser å svare på spørsmålet om svik, finnes det ikke dekning for en slik påstand.

Selv om journalistene på pressekonferansen mislykkes i sine forsøk på å få Stoltenberg til å tre ut av sin institusjonelle rolle og beskrive sine personlige følelser, ser ikke dette ut til å hindre dem i å skildre statsministerens følelsesliv. Ved å bruke sine egne observasjoner av statsministerens kroppsspråk, oppnår kommentatorene å fremstille en statsminister som tilsynelatende føler seg sveket. VGs kommentar

kommer imidlertid med en påstand som det ikke er dekning for, når statsministeren følelse av å være sveket fremstilles som fakta.

Selv om Stoltenberg selv ikke har oppfordret til en beskrivelse av hans personlige følelser, snarere tvert imot, kan det tenkes at hans image er tjent med dette. Når Ramin-Osmundsen fremstår som en løgner som har sveket statsministeren, skyves ansvaret for overtrampet i enda større grad over på henne, mens Stoltenberg fremstår som offer, uten makt til å gripe inn i situasjonen. På denne måten kan personfokuseringen bidra til å frita Stoltenberg og regjeringen for ansvar.

5.2.3 Oppsummering

Politikernes uttalelser blir i liten grad referert i avisenes kommentarartikler, og deres imøtegåelse av anklagene blir i varierende grad godtatt.

Det er særlig Ramin-Osmundsens strategier som ser ut til å gi dårlig uttelling i kommentarene. Flertallet av artikkelforfatteren sier implisitt eller eksplisitt at samtalen har påvirket ansettelsen, og at dette har vært statsrådets intensjon. Ramin-Osmundsens *ansvarsunndragelse* synes dermed å ha liten effekt. Videre omtales statsrådets tilbakeholdelse av informasjon i flere sammenhenger som løgn, og hun får heller ikke gjennomslag for sin *benektelse*. Strategien *Bønn om tilgivelse* ser ut til å ha liten eller ingen effekt på virkelighetsfremstillingen i kommentarene. Ingen av artiklene refererer Ramin-Osmundsens erkjennelse av at hun burde ha fortalt sannheten tidligere, og når avgangen fremstilles som Stoltenbergs beslutning, fungerer heller ikke statsrådets korrigeringsstrategi.

Responsen på Stoltenbergs strategier er mer varierende. VGs signerte kommentar roser Stoltenberg for hans håndtering av saken og konkluderer med at statsministeren på ingen måte er sveket. Marie Simonsen i Dagbladet hevder imidlertid at Stoltenberg ikke har gjort nok for å avdekke overtrampet og fremsetter flere ethossvekkende påstander som styrker anklagen om en sveket regjering. De øvrige kommentarene er mer moderate i sin omtale av statsministeren. Kommentatorene har altså dels svært ulike oppfatninger om regjeringssjefen, og han lykkes dermed bare delvis med sine benektelsesstrategier.

Selv om Stoltenberg avviser å karakterisere sine personlige følelser, velger flere artikkelforfattere å bruke skildringer som antyder at statsministeren føler seg sveket av statsråden. Personfokuseringen kan sies å bidra til å frita Stoltenberg for ansvar, mens anklagene mot Ramin-Osmundsen styrkes.

5.3. Nyhetsdekningen

VG har åtte nyhetsartikler, Dagbladet seks og Aftenposten fire artikler om statsrådavgangen. Selv om vinkling og tema varierer i de ulike artiklene, kommenterer avis-stemmene indirekte flere av de sentrale spørsmålene som tas opp på pressekonferansen. Ettersom avis-stemmene i stor grad oppfattes som nøytrale nyhetsformidlere, er det interessant å undersøke hvordan virkeligheten fremstilles gjennom disse.

5.3.1 Frivillighet eller tvang?

Mens kommentatorrollen i stor grad åpner for subjektiv tolkning av politikernes uttalelser på pressekonferansen, plikter nyhetsreporteren i større grad å forholde seg til det som ble sagt. Ettersom politikerne fremstiller Ramin-Osmundsen som beslutningstaker i avgjørelsen om avgang, kan vi forvente at avisstemmenes beskrivelser samsvarer med dette eller med uttalelser fra andre kilder.

Det ser imidlertid ut til at avisstemmene er inkonsekvante i sin omtale av avgangens karakter. Både VG, Dagbladet og Aftenposten veksler på å omtale henholdsvis Ramin-Osmundsen og Jens Stoltenberg som beslutningstakere i avgjørelsen.

I VGs artikkel ”Først hjem – så dro Manuela i TRØSTEMIDDAG” fremstilles Ramin-Osmundsen i ingressen som målobjekt når avgjørelsen om avgang omtales av VG-stemmen:

Noen timer etter at **hun var kastet** som barne- og likestillingsminister ble Manuela Ramin-Osmundsen trøstet hjemme hos vennene og tidligere statsråd Anne Kristin Sydnes og hennes ektemann Jan Egeland. (VG, 15.02.08:11, min utheving.)

Selv om Stoltenberg ikke nevnes som beslutningstaker grunnet skjult agens, tilsier

situasjonskonteksten at Stoltenberg kan leses inn i teksten som deltaker: ”etter at hun var kastet (av Stoltenberg) som barne- og likestillingsminister”. VG-stemmen presupponerer at Ramin-Osmundsen fikk sparken, og statsministeren fremstår implisitt som handlende subjekt, mens Ramin-Osmundsen er målobjekt, uten makt i avgjørelsen. Ingen andre stemmer i artikkelen bekrefter VG-stemmens påstand om at Ramin-Osmundsen ble kastet, og politikernes uttalelser på pressekonferansen refereres ikke. Spørsmålet om Ramin-Osmundsen gikk frivillig eller ikke problematiseres heller ikke av VG-stemmen selv. Når Ramin-Osmundsen på denne måten fremstilles som målobjekt, fungerer ikke avgangen som en *korrigerende handling*, og anklagene mot Ramin-Osmundsen styrkes.

Senere i artikkelen får imidlertid Ramin-Osmundsen tildelt en annen rolle:

Krabys pressemelding kom like etter at statsminister Jens Stoltenberg hadde kunngjort at Manuela Ramin-Osmundsen trakk seg. (min utheving) (VG, 15.02.08:11)

Her fremstilles Ramin-Osmundsen som handlende subjekt og beslutningstaker i avgjørelsen, noe som samsvarer med politikernes uttalelser på pressekonferansen.

Denne måten å fremstille avgjørelsen om avgang på, med Stoltenberg og Ramin-Osmundsen vekselvis i rollen som beslutningstaker, gjentar seg i flere av artiklene. Spørsmålet om hvorvidt Ramin-Osmundsen gikk frivillig eller ikke blir imidlertid aldri problematisert i VGs dekning.

Denne inkonsekvente virkelighetsfremstillingen er representert også hos Dagbladet:

Etter det Dagbladet får opplyst, vil statsminister Jens Stoltenberg i dag oppnevne en settestatsråd (...) etter at Manuela Ramin-Osmundsen fikk sparken i går. (Dagbladet, 15.02.08:14, min utheving)

[Stoltenberg] oppsummerte Ramin-Osmundsens beslutning om å trekke seg med ett eneste ord: «Nødvendig». (Dagbladet, 15.02.08:8, min utheving)

Også Aftenposten omtaler avgangen vekselvis som frivillig og ufrivillig, men i motsetning til VG og Dagbladet har avisen en egen artikkel som omhandler temaet. I tittelen ”Måtte tvinges til å gå – Statsministeren sjokkert, rasende og lei seg” er det avisstemmen som fremmer påstanden om at Manuela Ramin-Osmundsen gikk ufrivillig, mens anonyme, ”sentrale kilder i regjeringsapparatet” bekrefter denne i

brødteksten:

på en hastig innkalt pressekonferanse, fortalte en alvorstynget statsminister at Ramin-Osmundsen selv hadde bedt ham om å få fratre, og at han støttet hennes beslutning. Uten å svare direkte og klart antydte både Ramin-Osmundsen og Stoltenberg at det i løpet av samtalen dem imellom i går morges ble klart at hun ville trekke seg. Men etter det Aftenposten får opplyst, ble ikke den endelige beslutningen tatt før på ettermiddagen i går. Både fordi Statsministerens kontor hadde behov for å sjekke de oppsiktsvekkende opplysningene med Ryell selv, men også fordi Ramin-Osmundsen argumenterte for at hun kunne fortsette som statsråd. (...) Avgjørelsen om Ramin-Osmundsens avgang var ene og alene Arbeiderpartiets og Stoltenbergs beslutning, og ble meddelt Haga og Halvorsen på ettermiddagen i går. (Aftenposten, del 1, 15.02.08:4)

De anonyme kildene blir ikke direkte sitert i forbindelse med påstanden, men det kommer klart frem at disse er informasjonsleverandører. Når avisstemmen fremsetter påstanden, både i tittel, ingress og brødtekst, uten å knytte denne til andre stemmer, fremstår påstanden som en faktaopplysning. Dette kunne vært unngått ved bruk av modalitetsmarkører, sitatstrek (i tittel) og direkte henvisning til kildene når påstanden fremsettes. Når avisstemmen fremsetter kildenes påstander som fakta, dominerer både avisstemmen og kildene over politikernes stemmer. På denne måten tar avisstemmen indirekte stilling til hvilke kilder som er mest troverdige.

Det er et gjennomgående trekk hos alle avisene at Ramin-Osmundsen vekselvis fremstilles som handlende subjekt og målobjekt når avgjørelsen om avgang omtales. De to rollene hun får tildelt, ofte i en og samme artikkel, er tilsynelatende uforenlige med hverandre. Ettersom avis-stemmene er forpliktet til å nøytral nyhetsrapportering, kan det være problematisk at det tilsynelatende er lite samsvar mellom politikernes uttalelser på pressekonferansen og beskrivelsen av Stoltenberg som handlende subjekt i avgjørelsen om avgang. I Aftenpostens artikkel om temaet later det til at anonyme kilders påstander veier tyngre enn Stoltenberg og Ramin-Osmundsens påstander, ettersom kildenes påstander fremsettes av avisstemmen som faktaopplysninger.

Når avisstemmene tilsynelatende anser politikernes påstand om frivillig avgang som synonymt med ufrivillig avgang, fungerer ikke Ramin-Osmundsens *korrigeringsstrategi*, og anklagene mot henne styrkes. Avgangen fungerer derimot som en *korrigerende handling* fra Stoltenberg og regjeringens side og bidrar til å svekke anklagene mot ham. Avisstemmenes fremstilling av avgangen som ufrivillig innebærer imidlertid at politikernes uttalelser på pressekonferansen fremstår som usanne, noe som kan svekke både Stoltenberg og Ramin-Osmundsens ethos.

5.3.2. «Sjokkert, rasende og lei seg»

Ettersom Stoltenberg avviser å kommentere sine personlige følelser på pressekonferansen, velger kommentatorene som tidligere nevnt å beskrive statsministerens følelsesliv basert på hans kroppsspråk. Avisstemmene i nyhetsartiklene har imidlertid ikke den samme "retten" til å tolke statsministerens følelsesliv. Likevel er det flere som forsøker seg.

VG kommenterer Stoltenbergs følelser i forbindelse med avgangen i artikkelen "Holdt for narr i tre dager", der avisstemmen fremmer følgende påstand i billedteksten: "LURT: Jens Stoltenberg følte seg lurt og sveket da det viste seg at Manuela Ramin-Osmundsen ikke hadde fortalt hele sannheten til regjeringssjefen." Denne påstanden finnes det ikke dekning for i teksten. Ettersom Stoltenberg selv har avvist å svare på spørsmål om sine personlige følelser, noe avisen ikke referer til, og ingen andre kilder i artikkelen kan knyttes til utsagnet, fremstår beskrivelsen som VG-stemmens egen tolkning.

Også Dagbladet gir en beskrivelse av Stoltenbergs følelser i sin hovedsak "Nettverket av Anne Lise Ryel". Sakens undertittel, "– Stoltenberg var rasende – Følte seg lurt – Fikk ingen forklaring Manuela", fremsetter tre påstander, der de to første kommenterer Stoltenbergs følelsesmessige reaksjoner på Ramin-Osmundsens overtramp. Sitatstrek signaliserer at påstandene fremsettes av andre stemmer enn avisstemmen. Det er imidlertid ingen deltakere i teksten som kan knyttes til påstandene. Det finnes bare én sekvens i brødteksten som kan sies å underbygge beskrivelsene i undertittelen, og det er avisstemmen som fører ordet:

På en pressekonferanse i går ettermiddag fortalte en harmdirrende statsminister Jens Stoltenberg at Ramin-Osmundsen hadde utelatt viktig informasjon som skulle vært med i hans redegjørelse for Stortinget. (Dagbladet 15.02.08:8)

Avisstemmen baserer seg på Stoltenbergs kroppsspråk og bruker adjektivet "harmdirrende" for å gi et inntrykk av at statsministeren er sint. En slik skildring av virkeligheten er i utgangspunktet ikke i konflikt med kravene som stilles til reporterrollen, men dersom observasjonen er utgangspunktet for påstandene om at Stoltenberg var rasende og følte seg lurt, er dette problematisk. Stoltenberg får heller ikke kommentere påstandene i artikkelen, og det refereres ikke til hans avvisning av å karakterisere sine reaksjoner på pressekonferansen.

Aftenposten fremsetter i den tidligere omtalte artikkelen "Måtte tvinges til å gå"

påstanden ”– Statsministeren sjokkert, rasende og lei seg” i sakens undertittel. Sitatstreken signaliserer at påstanden ikke er avisens egen stemme, men er å knytte til andre deltakere. I brødteksten kommer det fram at artikkelen baserer seg på anonyme kilder i regjeringsapparatet, og det er nærliggende å knytte påstanden til disse. Sitatet blir imidlertid aldri gjentatt i teksten, og kildene knyttes ikke direkte til påstanden. Dette kan tyde på at kildene ikke er direkte sitert, men at påstanden er avisens egen fortolkning av kildenes uttalelser.

Brødteksten innledes av avisstemmen som refererer til Stoltenbergs avvisning av personlige spørsmål på pressekonferansen, før det refereres til anonyme kilders beskrivelse av Statsministerens reaksjoner. Adversativkobling markerer et motsetningsforhold mellom de to setningene:

Statsminister Jens Stoltenberg nektet i går kategorisk å svare på spørsmål om han følte seg sveket av Manuela Ramin-Osmundsen, eller om han mener at hun har løyet for ham. **Men** sentrale kilder i regjeringsapparatet beskriver en statsminister som reagerte med vantrøst da Ramin-Osmundsen i går morges fortalte ham at hun ikke hadde fortalt ham alt. (Aftenposten, del 1, 15.02.08:4, min utheving)

At statsministeren ”reagerte med vantrøst” betyr ikke nødvendigvis at han føler seg sveket, men adversativkoblingen kan sies å styre leserens oppfatning i denne retningen. Påstanden kan også sies å fungere som en bekreftelse av påstanden i undertittelen om at statsministeren var ”sjokkert”.

Brødteksten inneholder kun ett direkte sitat som kan knyttes til påstanden i undertittelen: ”- Kanskje den svarteste dagen i Stoltenbergs politiske liv, sier en sentral kilde.” (Aftenposten, del 1, 15.02.08:4) Metaforen ”den svarteste dagen” kan tolkes som en bekreftelse på påstanden om at Stoltenberg var ”rasende og lei seg”, også her ser det ut til at avisen har omskrevet kildeutsagnet i tittelen slik at det blir mer konkret.

Beskrivelsene av Stoltenbergs følelser kan bidra til å støtte opp om artikkelens hovedpåstand, at Ramin-Osmundsen måtte tvinges til å gå, ettersom en sjokkert og rasende statsminister vil være troende til å kreve statsrådets avgang.

Vi legger også merke til avisens valg av perspektiv – det er Stoltenbergs følelser som beskrives, ikke statsrådets. Dette er med på å bygge opp om forestillingen av Stoltenberg som offer, mens Ramin-Osmundsen fremstår som syndebukk. Når Stoltenberg tildeles offerrollen, mens Ramin-Osmundsen henges ut som syndebukk, bidrar det til å svekke anklagene mot statsministeren og regjeringen,

mens anklagene mot statsråden styrkes. På denne måten kan pressens personfokusering og rolletildeling bidra til å redusere negative effekter av skandalen for regjeringen. Samtidig blir det farligere å være statsråd. Når skandalen i så stor grad knyttes til Ramin-Osmundsen som person, er det stor sjanse for at den forsvinner med hennes avgang.

4.3.3 Statsrådens påvirkning

Ramin-Osmundsen imøtegår anklagen om at hun har påvirket ansettelsesprosessen ved hjelp av strategien *ansvarsunndragelse*. Hun understreker at hun ikke *mente* å påvirke Kraby til å søke stillingen (*gode hensikter*), men at hun var uforsiktig i sin samtale med Ryel (*uhell*). Statsråden sier også at samtalen med Ryel *kan* ha påvirket ansettelsesprosessen og forutsetter dermed at den ikke nødvendigvis gjorde det.

Nyhetsartiklene referer i liten grad Ramin-Osmundsens uttalelser om temaet. Aftenposten har imidlertid en egen faktaboks med tittelen ”Dette sa Ramin-Osmundsen i går:”, der store deler av Ramin-Osmundsens innlegg på pressekonferansen er gjengitt ordrett. Her kommer statsråden til orde med sin imøtegåelse av anklagen:

Denne samtalen var ikke ment som en oppfordring til at Kraby skulle melde sin interesse for stillingen igjen. Jeg ser imidlertid at den samtalen likevel kan ha vært en medvirkende faktor til at hun likevel gjorde det. (Aftenposten, del 1, 15.02.08:6)

Avisstemmen i nyhetsartiklene reflekterer imidlertid ikke Ramin-Osmundsens virkelighetsfremstilling. I artikkelen ”Ba Ryel og Kraby om å holde tett” fremsetter avisstemmen en påstand som implisitt avviser statsrådens forbehold om at samtalen ikke nødvendigvis har påvirket ansettelsen:

Samtalen som i går felte Ramin-Osmundsen var den direkte årsaken til at Ida Hjort Kraby likevel søkte jobben som barneombud. (Aftenposten, del 1, 15.02.08:2, min utheving)

Påstanden om at samtalen var den direkte årsaken til at Kraby søkte, fremsettes av Aftenposten-stemmen uten modalitetsmarkører og uten at påstanden i første omgang knyttes til andre deltakere. På denne måten fremstår påstanden som en faktaopplysning. Senere i brødteksten bekreftes imidlertid påstanden av Anne Lise

Ryel, og det er nærliggende å tro at opplysningene kommer fra henne:

Ryel er sikker på at det var denne samtalen som gjorde at Hjort Kraby ombestemte seg og dagen etter ringte departementet for likevel å be om å bli vurdert.

Heller ikke VG tar hensyn til Ramin-Osmundsens forbehold om at hun ikke nødvendigvis har medvirket til ansettelsen. I artikkelen ”Skulle knebles” presupponerer avisstemmen at samtalen med Ryel har påvirket Kraby til å søke stillingen:

Manuela Ramin-Osmundsen ba Anne Lise Ryel og Ida Hjorth Kraby om å holde kjeft om at hun selv hadde medvirket til Krabys barneombudssøknad. (VG, 15.02.08:6)

Ramin-Osmundsens uttalelser om temaet blir verken sitert eller referert av VG-stemmen. Statsrådens påstand om at hun ikke mente å påvirke, kommer heller ikke frem i avisens dekning.

Dagbladets sak ”Nett-kverket av Anne Lise Ryel” er den eneste nyhetsartikkelen som siterer Ramin-Osmundsens uttalelse på pressekonferansen:

Statsråden fortalte Ryel at Kraby ville ha vært en sterk kandidat hvis hun ikke hadde trukket seg. - På hennes spørsmål om status, var jeg uforsiktig og fortalte at Kraby hadde trukket seg. Jeg sa videre at dette var synd, og at hun hadde vært en sterk kandidat, sa Ramin-Osmundsen på pressekonferansen. (Dagbladet, 15.02.08:8)

Statsråden kommer ikke til orde med sitt forbehold om at samtalen ikke nødvendigvis har påvirket Kraby. Hennes påstand om at samtalen ikke var ment som en oppfordring blir heller ikke sitert. Strategien *ansvarsunndragelse* kommer likevel delvis til uttrykk ved hjelp av den underordnede strategien *uhell* ettersom statsrådets utsagn om at hun var ”uforsiktig” siteres.

Sitatet er plassert i nest siste avsnitt av brødteksten, og det kommer etter at stemmen til Dagbladet og Ryels stemme har gitt sin versjon av samtalen. På denne måten dominerer både avisstemmen og Ryels stemme over Ramin-Osmundsens stemme.

Ramin-Osmundsens stemme er fraværende både i VG og Aftenpostens artikler. Statsrådets påstand om at hun ikke nødvendigvis har påvirket ansettelsen og påstanden om at hun ikke har ment å påvirke blir heller ikke referert av avisstemmene. Ramin-Osmundsen blir ved én anledning sitert i Dagbladet, men hun

kommer altså bare delvis til orde med sin imøtegåelse av anklagen, og stemmen hennes domineres av andre stemmer i teksten.

Manuela Ramin-Osmundsens imøtegåelse av anklagen om at hun har påvirket ansettelsen kommer i liten grad til uttrykk i nyhetsartiklene. Hennes forbehold om at samtalen med Ryel ikke nødvendigvis har påvirket Kraby blir ikke sitert eller referert, og i flere tilfeller fremsettes anklagen uten modalitetsmarkører av avisstemmene selv. Heller ikke hennes uttalelse om at hun ikke mente å påvirke ansettelsesprosessen blir presentert i nyhetsartiklene. Det ser dermed ut til at Ramin-Osmundsens *ansvarsunndragelse* har liten innvirkning på nyhetsdekningen.

5.3.4. Løgner og syndebukk

Ramin-Osmundsen bruker strategien *benektelse* for å imøtegå anklagen om at hun har løyet for statsministeren. Også statsministeren avviser at Ramin-Osmundsen har løyet for ham. Politikernes uttalelser om temaet blir imidlertid i liten grad vektlagt av avisstemmene i nyhetsdekningen.

Ingen av nyhetsartiklene siterer eller refererer til politikernes *benektelse* av anklagen. Bare én artikkel i Aftenposten refererer til politikernes uttalelse om temaet på pressekonferansen. Her fremsetter avisstemmen en påstand om at Stoltenberg har nektet å svare på spørsmål om løgn, noe som impliserer at statsministeren kan ha oppfattet Ramin-Osmundsens tilbakeholdelse av informasjon som løgn:

Statsminister Jens Stoltenberg nektet i går kategorisk å svare på spørsmål om han følte seg sveket av Manuela Ramin-Osmundsen, eller om han mener at hun har løyet for ham.
(Aftenposten, del 1, 15.02.08:4)

Når avisstemmens påstand åpner for at Stoltenberg oppfatter Ramin-Osmundsens handling som løgn, styrker dette anklagen mot henne. Påstanden stemmer imidlertid ikke med virkeligheten, ettersom Stoltenberg svarer avvisende på spørsmålet på pressekonferansen:

114 J: =men oppfatter du da at Ramin-Osmundsen løy da ho sa at alle korta var på bordet
115 i går
116 S: .h det oppfatter jeg ikke men jeg oppfatter at det var informasjon som e
117 burde ha kommet fram tidligere

Ettersom samtlige artikler utelater både statsråden og statsministerens *benektelse* av anklagen om løgn, fremstår anklagen som upåvirket av politikernes uttalelser.

Avisstemmene nøyer seg heller ikke med å fortie politikernes påstander, de kommer også med egne karakteristikker av statsrådets opptreden. Dagbladet er den eneste av avisene som eksplisitt omtaler statsrådets tilbakeholdelse av informasjon som løgn i nyhetsdekningen. I to ulike artikler fremsettes anklagen av avisstemmen, uten at påstanden om løgn blir bekreftet av andre stemmer. I artikkelen ”Nett-kverket av Anne Lise Ryel” fremsettes anklagen i en mellomttittel: ”Løy til sjefen” (Dagbladet, 15.02.08:8), og i artikkelen ”Ektemannen antydte rasisme” omtales statsråden som en løgner: ”I går ble Ramin-Osmundsen avkledd som en løgner av statsminister Jens Stoltenberg.” (Dagbladet, 15.02.08:10).

Verken VG eller Aftenposten karakteriserer statsrådets handling som løgn, men påstander som fremsettes av avisstemmene, kan sies å styrke anklagen. Både VG og Aftenposten topper sitt intervju med Ryel med en påstand om at Ramin-Osmundsen ba Ryel og Kraby om å skjule sannheten. Påstanden innebærer at statsråden med hensikt har skjult sannheten, noe som kan sies å styrke anklagen om at hun har løyet.

I begge artiklene fremmes påstanden av avisstemmene i tittelen: ”Ba Ryel og Kraby om å holde tett” (Aftenposten, del 1, 15.02.08:2) og ”Skulle knebles” (VG, 15.02.08:6). Nyhetspoenget utdypes i ingressene:

Manuela Ramin-Osmundsen skal ha bedt både Anne Lise Ryel og Ida Hjort Kraby hjelpe henne med å skjule sannheten om hva som skjedde den 3. januar. (Aftenposten, del 1, 15.02.08:2)

Manuela Ramin-Osmundsen ba Anne Lise Ryel og Ida Hjorth Kraby om å holde kjeft om at hun selv hadde medvirket til Krabys barneombudssøknad. (VG, 15.02.08:6)

Vi legger merke til Aftenposten-stemmens bruk av det modale hjelpeverbet ”skal”, som modifierer innholdet i ytringen og signaliserer at påstanden er å knytte til andre tekstlige deltakere. Modalitetsmarkører er imidlertid fraværende i VG-stemmens ytring, og saksforholdet fremstilles her som objektivt gitt.

Ramin-Osmundsens benektelsesstrategi ser ut til å ha begrenset effekt på nyhetsdekningen. Ingen av artiklene refererer politikernes uttalelser om temaet, og avisstemmene tar i liten grad hensyn til politikernes benektelse i sin virkelighetsfremstilling. I Dagbladet fremsettes anklagen om løgn eksplisitt av avisstemmen, og alle avisene fremsetter påstander som kan sies å styrke forestillingen om at Ramin-Osmundsen med intensjon holdt sannheten skjult for statsministeren. Når avisstemmene bygger opp om forestillingen av Ramin-Osmundsen som en

løgner, gir dette også styrke til påstanden om at Stoltenberg er sveket. I så måte bidrar anklagen til at Stoltenberg tildeles offerrollen, mens Ramin-Osmundsens rolle som syndebukk befestes ytterligere.

5.3.5. Innrømmelse og ansvar

Ramin-Osmundsen responderer på anklagen om at hun burde ha fortalt sannheten tidligere ved å innrømme skyld (*bønn om tilgivelse*). Hun sier også at hun vil ta konsekvensene av sin feilvurdering ved å fratre (*korrigering*). Statsråden benytter også strategien *angrep på anklageren* i sitt forsvar mot anklagen. Når statsråden uttrykker at hun har vært utsatt for sterkt press, er dette et implisitt angrep på pressen.

Avgangen fungerer i liten grad som en korrigering for statsråden når avisstemmene omtaler denne som ufrivillig. Dette vil også svekke betydningen av hennes erkjennelse av overtrampet ettersom det ikke kommer klart frem at hun tar ansvar for sine feil.

Aftenposten har som nevnt en faktaboks med tittelen ”Dette sa Ramin-Osmundsen i går:”. Her siteres statsrådets uttalelser om temaet, og hun kommer til orde både med sin (delvise) *bønn om tilgivelse* og med sin *korrigeringsstrategi*:

Jeg tok kontakt med statsministeren i dag morges og informerte ham om denne samtalen. Denne informasjonen skulle jeg ha gitt til statsministeren på et tidligere tidspunkt. Jeg har derfor i dag morges bedt om å fratre min stilling som statsråd. (Aftenposten, del 1, 15.02.08:6)

Avisen trykker også et innlegg av tidligere kulturminister Lars Roar Langslet, som kritiserer mediene og opposisjonen for å drive personforfølgelse mot statsråden. Innlegget kan sies å støtte opp om Ramin-Osmundsens *angrep på anklageren* og legitimerer påstanden om press som forklaring på hvorfor hun ikke har fortalt sannheten tidligere:

Det er forstemmende å se at ledende opposisjonspolitikere - med Dagfinn Høybråten som hederlig unntak - henger seg på den personforfølgelsen som skandalejournalister driver mot henne. (Aftenposten, del 2, 15.02.08:5)

Avisstemmene gir imidlertid en annen versjon av virkeligheten enn den som kommer frem i Ramin-Osmundsens og Langslets uttalelser. Ingen av nyhetsartiklene refererer eller siterer Ramin-Osmundsens uttalelse om temaet. Avisstemmene oppgir

tilbakeholdelsen av informasjon som årsak til avgangen, men det kommer aldri frem at Ramin-Osmundsen påtar seg skylden for overtrampet:

Stoltenberg oppfattet Ramin-Osmundsens hemmelighold av disse vesentlige opplysningene som et så stort svik at hun ikke kunne fortsette som statsråd. (VG, 15.02.08:6)

I går måtte hun forlate regjeringen fordi hun hadde holdt tilbake vesentlig informasjon. (VG, 15.02.08:8)

Samtalen som i går felte Ramin-Osmundsen var den direkte årsaken til at Ida Hjort Kraby likevel søkte jobben som barneombud. (Aftenposten, del 1, 15.02.08:2)

Ramin- Osmundsen håpet venninnen Anne Lise Ryel ville holde på hemmeligheten hennes. (...) Til slutt endte spillet i kulissene med at venninnen Manuela Ramin-Osmundsen måtte trekke seg som statsråd. (Dagbladet, 15.02.08:8)

Når det ikke kommer frem at Ramin Osmundsen selv innrømmer at hun burde fortalt om samtalen tidligere, og at hun vil ta konsekvensene av sin feilvurdering, forsvinner betydningen av hennes bønn om tilgivelse. Nyhetsartiklene tar heller ikke opp påstanden om press, og heller ikke strategien angrep på anklageren gir uttelling i nyhetsdekningen.

5.3.6 Stoltenbergs håndtering

På pressekonferansen *benekter* Stoltenberg anklagen om at han ikke har gjort nok for å avdekke overtrampet. Han vektlegger at han flere ganger har bedt statsråden om ”legge alle kortene på bordet”, og at hun hadde forsikret ham om at han hadde fått vite alt.

Stoltenbergs benektelsesstrategi ser ut til å gi varierende uttelling i nyhetsartiklene.

VGs hovedsak bærer tittelen ”Holdt for narr i tre dager” med undertittel ”Stoltenberg spurte aldri om samtaler med tredjeperson”. VG-stemmen fremmer to hovedpåstander i artikkelen: 1. At spørsmålet om en tredjepart ikke ble stilt. 2. At dette var et avgjørende spørsmål som burde vært stilt. Påstandene impliserer at Stoltenberg ikke har gjort nok for å avdekke overtrampet, og anklagen styrkes.

Nyhetspoenget i artikkelen blir tydeligst formulert i ingressen og første avsnitt av brødteksten:

I tre intense dager ble Manuela-Ramin Osmundsen avhørt av Jens Stoltenberg. Men han spurte aldri om hun den 3. januar hadde snakket med en tredjeperson om at Ida Hjort Kraby kunne bli nytt barneombud. Fraværet av dette særdeles viktige spørsmålet gjorde at barne- og likestillingsminister Manuela Ramin Osmundsen (Ap) kunne holde resten av regjeringen for narr. (VG, 15.02.08:4)

De to påstandene blir i ingressen og i første avsnitt av brødteksten framsatt som udiskutable fordi de i liten grad evaluerer årsaksforholdet: ”Fraværet av dette særdeles viktige spørsmålet *gjorde at* Manuela Ramin-Osmundsen i tre dager kunne holde resten av regjeringen for narr.”(min utheving). Modalitet og henvisning til eksterne refererte stemmer er fraværende i ytringene. Dette signaliserer at VG-stemmen i liten grad er villig til å forhandle om virkeligheten med andre stemmer. Det betyr imidlertid ikke at formidlingen er nøytral eller objektiv. Ytringene er ikke monoglossiske⁶ fordi den andre setningen i ingressen er en negativ deklarativ ytring, og dermed en heterogloss. Bruk av negasjon er en form for overtalelse, der konkurrerende posisjoner blir tiltalt og satt til side. (Raddum og Veum 2006:148).

Mot slutten av artikkelen gjengis Stoltenbergs uttalelse om temaet via direkte, omskrevet framstilling. Sitatet kommer rett etter at VG-stemmen fremsetter en påstand, og leseren vil nødvendigvis forvente en sammenheng mellom de to tekstsekvensene:

I stedet for å stille dette avgjørende spørsmålet grillet statsministeren og hans medarbeidere Ramin-Osmundsen på om hun hadde hatt direkte kontakt med Kraby den samme kvelden. – Jeg spurte ved flere anledninger om det var annen relevant informasjon jeg burde ha kjent til. Og dette er relevant informasjon jeg burde hatt, sier Jens Stoltenberg. (VG, 15.02.08:4)

Ettersom VGs påstand ikke er knyttet til noen andre kilder, er det nærliggende å tolke Stoltenbergs stemme som en bekreftelse av denne. Dersom vi går tilbake til pressekonferansen, hvor sitatet er hentet fra, viser det seg imidlertid at Stoltenberg har imøtegått VGs påstand:

J: spørsmål til jens stoltenberg (.) spurte du Ramin-Osmundsen på noe tidspunkt om hun hadde hatt kontakt med andre felles bekjente til Kraby om jobben som barneombud (1,8)

---

⁶ Monoglossiske ytringer åpner ikke eksplisitt for andre stemmer. Det betyr ikke at disse ikke inneholder underliggende evalueringer, men at muligheten for heteroglossisk mangfold blir tonet ned. En heteroglossisk ytring rommer flere motsetningsfylte stemmer. (Raddum og Veum 2006:144-145)

S: jeg spurte ved flere anledninger om det var annen relevant informasjon som hun mente jeg burde kjenne til (.) e: og dette er relevant informasjon som jeg burde ha kjent til e: så jeg spurte flere spørsmål (.) men hvertfall spørsmål som dekker denne type problemstillinger,

Når Stoltenberg hevder at han har stilt spørsmål som dekker problemstillingen, er det både en benektelse av anklagen om at han ikke har stilt det avgjørende spørsmålet og en benektelse av anklagen om at han ikke har gjort nok for å avdekke overtrampet. Men ettersom VG unnlater å referere Stoltenbergs benektelse av påstanden, fremstår Stoltenbergs sitat i stedet som en bekreftelse av denne.

VGs artikkel skiller seg fra den øvrige nyhetsdekningen ettersom ingen andre artikler omtaler Stoltenbergs håndtering som mangelfull. I Dagbladets artikkel ”Nettverket av Anne Lise Ryel” fremstiller avisstemmen snarere en statsminister som har gjort en stor innsats for å avdekke sannheten. Stoltenberg blir også sitert og kommer dermed til orde med sin implisitte benektelse av anklagen:

Statsministerens medarbeidere har i tre dager gitt Ramin-Osmundsen en rekke sjanser til å legge kortene på bordet når det gjelder forholdet til Kraby. - Jeg spurte henne: Er det annen relevant informasjon jeg trenger å få vite om, sier Jens Stoltenberg. Ramin-Osmundsen skal ikke ha gitt statsministeren noen forklaring på hvorfor hun ikke informerte ham tidligere. (Dagbladet, 15.02.08:8)

Aftenposten omtaler ikke statsministerens håndtering av saken direkte, og avisstemmen fremsetter ingen påstander som kan sies å støtte anklagen mot ham.

Også anklagen om at skandalen svekker regjeringen *benektes* implisitt av statsministeren. Ved hjelp av strategien *forflytning av skyld* signaliserer Stoltenberg at han selv og regjeringen ikke er ansvarlige for krisen. Når Stoltenberg i nyhetsdekningen fremstår som beslutningstaker i avgjørelsen om avgang, fungerer dette som en *korrigerende handling*, og statsministeren lykkes i å signalisere at han tar avstand fra overtrampet.

VG har en nyhetsartikkel der anklagen om svekkelse fremsettes. Artikkelen ”-Jens svekket” er basert på en meningsmåling, der 52 prosent av de spurte mener statsministeren er svekket etter sin håndtering av saken. Avisstemmen fremsetter ingen påstander som ikke blir bekreftet av andre stemmer i artikkelen, og forholder seg i så måte nøytral til påstanden. Også opposisjonspolitikere som er intervjuet i artikkelen, fremsetter anklagen om at Stoltenbergs håndtering av saken er for dårlig og konkluderer med at statsministeren er svekket. Stoltenberg selv får ikke

kommentere saken.

Stoltenbergs imøtegåelse av anklagene ser ut til å gi varierende uttelling i mediene. Begge anklagene fremsettes, men det vies lite spalteplass til kritikk av statsministeren. Når Stoltenberg krediteres for avgjørelsen om avgang er dette med på å svekke anklagene mot ham. Videre er avisenes beskrivelse av Stoltenbergs følelser med på å tildele Stoltenberg rollen som offer og den bedratte, mens Ramin-Osmundsen fremstår som sydebukk og bedrager, noe som også bidrar til å svekke anklagene mot ham.

5.3.7. Oppsummering

Ramin-Osmundsens strategier ser ut til å ha liten effekt på nyhetsdekningen. Selv om avisstemmene er forpliktet til nøytral rapportering, skiller virkelighetsfremstillingen i nyhetsartiklene seg i stor grad fra politikernes beskrivelser. Ramin-Osmundsen blir i liten grad sitert eller referert, og både avisstemmene og andre tekstlige deltakere dominerer over hennes stemme. Stoltenbergs forsøk på imagegjenoppbyggelse ser ut til å gi varierende uttelling i mediene. Begge anklagene fremsettes, men omfanget av kritikken er begrenset.

Når det ikke kommer frem at Ramin-Osmundsen innrømmer skyld, og at hun vil ta konsekvensene av sin feilvurdering, forsvinner betydningen av hennes *bønn om tilgivelse*. I flere sammenhenger fremstilles avgangen som ufrivillig, og statsråden får heller ikke gjennomslag for sin *korrigeringsstrategi*. Avgangen fungerer derimot som en *korrigerende handling* for Stoltenberg og bidrar til å svekke anklagene mot ham.

Avisstemmene tar i liten grad hensyn til politikernes *benektelse* av anklagen om løgn. I flere tilfeller fremsettes det påstander som antyder at Ramin-Osmundsen med intensjon holdt sannheten skjult for statsministeren. Videre hevdes det at Stoltenberg føler seg sveket av statsråden, noe som bidrar til at Stoltenberg tildeles en offerrolle i den journalistiske fortellingen, mens Ramin-Osmundsen fremstår som løgner og sydebukk.

6. Oppsummering og diskusjon

6.1 Krisekommunikasjon og mediedekning

6.1.1 Ramin-Osmundsens image

Analysen viser at Ramin-Osmundsen benytter både aggressive og mer imøtekommende responsstrategier i sitt innlegg på pressekonferansen. De samme strategiene går igjen i interaksjonen med journalistene. Krisetypen *ugjerning* fordrer at aktøren benytter svært imøtekommende strategier, som *korrigering* og *bønn om tilgivelse*. Statsråden benytter disse strategiene, men hun tar også i bruk mer defensive strategier, som *forflytning av skyld* og *benektelse*, som matcher krisetypen dårlig. Kombinasjonen av strategier er trolig uheldig, og krisekommunikasjonen fremstår ikke som taktisk koherent.

Også mediedekningen tilsier at Ramin-Osmundsen i liten grad lykkes med sine responsstrategier. Hennes uttalelser blir i liten grad referert i avistekstene. I flere sammenhenger samsvarer virkelighetsfremstillingen i nyhetsdekningen dårlig med statsrådets påstander, og både avisstemmene og andre tekstlige deltakere dominerer over hennes stemme. Samtlige av de tre omtalte anklagene fremsettes både av kommentatorene og avisstemmene i nyhetsartiklene, ofte uten modalitetsmarkører og uten at Ramin-Osmundsens imøtegåelser av disse blir sitert eller referert.

Med enkelte unntak fremstilles statsråden som en løgner både i kommentar- og nyhetsartikler. Dersom Ramin-Osmundsens hadde brukt mer imøtekommende strategier og krisekommunikasjonen hadde vært mer konsekvent, kan det tenkes at medienes rolletildeling ville sett annerledes ut. Når statsrådets innrømmelse av ansvar så å si blir oversett av mediene, kan det være fordi hun oppgir to motstridende årsaker til avgangen og heller aldri legger seg flat og unnskylder direkte. En angrende synder får lettere tilgivelse enn en som motvillig innrømmer skyld. Og en statsråd som tydelig ber om tilgivelse, lar seg dessuten vanskeligere plassere i rollen som skurk, selv i en journalistisk fortelling.

6.1.2 Stoltenbergs image

Jens Stoltenberg benytter hovedsakelig strategien *benektelse* i sin imøtegåelse av anklagene som rettes mot ham på pressekonferansen. På bakgrunn av krisens karakter og det sterke personfokuset i mediene har jeg valgt å plassere situasjonen Stoltenberg befinner seg i innenfor krisetypen *ondsinnethet*. Ifølge Coombs er i denne sammenhengen defensive responsstrategier best egnet. Strategien *benektelse* matcher i så måte krisetypen. En må imidlertid ta hensyn til at krisetypen *ondsinnethet* i utgangspunktet er beregnet på situasjoner der trusselen kommer fra eksterne aktører. I denne sammenhengen handler det om det jeg har valgt å kalle for *ondsinnethet fra interne aktører*, som trolig vil generere noe sterkere attribusjon av kriseansvar enn *ondsinnethet fra eksterne aktører* og dermed fordre mer imøtekommende strategier.

Det er heller ikke uproblematisk å dele krisen inn i to ulike typer, ettersom det er mulig å rette det samme ansvaret mot både statsråden og regjeringssjefen. Problemene med å bestemme krisetype gjør det vanskelig å forutsi om Stoltenbergs strategier er effektive.

Analysen av mediedekningen viser at Stoltenberg delvis lykkes med sine responsstrategier. Begge anklagene fremsettes i nyhetsdekningen, men det vies lite spalteplass til kritikk av statsministeren. Når Stoltenberg i flere av artiklene krediteres for avgjørelsen om avgang, er dette med på å svekke anklagene mot ham. Videre er avisenes beskrivelse av Stoltenbergs følelser med på å tildele Stoltenberg rollen som offer og den bedratte, mens Ramin-Osmundsen fremstår som syndebukk og bedrager, noe som også bidrar til å svekke anklagene mot ham.

6.1.3 Nøytralitet og personfokusering

Når avisstemmene fremsetter påstander som ikke blir bekreftet av andre stemmer, og som er stikk i strid med politikernes uttalelser, trues nøytralitetsprinsippet. I flere sammenhenger, og særlig i forbindelse med omtalen av Stoltenbergs følelser, beskriver avisstemmene virkeligheten tilsynelatende uten å ta hensyn til hva politikerne sier på pressekonferansen. Personfokuset i journalistikken ser ut til å overstyre prinsippet om nøytral rapportering.

Men selv om politikerne i liten grad når frem med sine påstander om virkeligheten, betyr ikke det nødvendigvis at deres image tar skade av medienes virkelighetsfremstilling. Når avisstemmene beskriver Stoltenbergs følelser i forbindelse med avgangen, bygger det opp om forestillingen av ham som offer for en statsråd som ikke holdt mål. Dette svekker anklagene mot statsministeren, mens anklagene mot Ramin-Osmundsen styrkes. Og kanskje er det et strategisk vellykket grep av Stoltenberg å avvise spørsmål om svik og løgn nettopp fordi påstandene da fremsettes av avisstemmene, og ikke av ham selv. På denne måten unngår Stoltenberg eventuelle anklager om at han er kynisk og henger ut statsråden som syndebukk, mens avisene påtar seg oppgaven for ham.

Også i omtalen av avgangens karakter settes politikernes uttalelser til side i den journalistiske virkelighetsframstillingen. Når både VG, Dagbladet og Aftenposten på nyhetsplass omtaler avgangen vekselvis som frivillig og ufrivillig uten å gi noen begrunnelse for dette, er det tilsynelatende et brudd på kravet om objektivitet. Samtidig kan årsaken til at det nærmest settes likhetstegn mellom frivillig og ufrivillig avgang ligge i situasjons- og kulturkonteksten. Ettersom anklagene som rettes mot Ramin-Osmundsen, er såpass alvorlige at både opposisjonspolitikere og pressen har gått langt i å kreve hennes avgang, tilsier situasjonskonteksten at avgangen er en korrigerende handling fra regjeringens side for å ta livet av krisen. Det er dessuten ikke første gang en statsrådsavgang av politikerne fremstilles som frivillig, mens det i ettertid kommer fram at statsråden blir tvunget til å gå. Kanskje er politikernes påstand om frivillig avgang en slags eufemisme som nærmest er blitt et sjangertrekk ved pressekonferanser der avgang annonseres i forbindelse med en politisk skandale. I så tilfelle kan pressens nærmest schizofrene fremstilling av beslutningstakerne i avgjørelsen sies å være legitim.

6.2. Den retoriske arena

Det er foreløpig gjort få studier av politisk krisekommunikasjon i Norge, og tekstvitenskapelig forskning på feltet er nærmest fraværende. Det finnes imidlertid flere studier av politiske kriser innenfor medievitenskap. Disse ytrer seg oftest som kvantitative innholdsanalyser av mediedekningen, men også kvalitative analyser er representert. Blant disse er Elin Strand Hornnes' tidligere omtalte studie av apologia i

Valla-saken. Hornnes studerer Yssen og Vallas krisekommunikasjon slik den kommer til uttrykk gjennom ulike medier, og analysematerialet inkluderer både journalistiske tekster og pressekonferanser. Det er snarere regelen enn unntaket å benytte materiale fra ulike medier i studier av krisekommunikasjon, og Hornnes' oppgave benyttes her kun som eksempel for å illustrere det jeg mener er problematisk ved metoden. Hornnes påpeker selv vanskelighetene med å analysere tekster fra ulike medier:

En annen bekymring knyttet til datamaterialets reliabilitet er bruken av ulike medier og vektingen av uttalelsene fra Valla og Yssen. Det er ikke uvesentlig om man forsvarer seg i avisen eller på TV. I en avisreportasje er Valla og Yssen avhengig av hvordan journalisten velger å presentere dem. I et TV-program står de to lederne friere til selv å formidle sin apologia, men også her er det mulighet for klipping og redigering. Mediene er ikke nøytrale formidlere av LO-dramaet, men har sin egen interesse av å fremstille Valla eller Yssen på en bestemt måte. Det er derfor ikke usannsynlig at visse uttalelser har fått en bredere dekning enn andre (Hygen 2005: 34-35). For å høyne reliabiliteten har jeg hentet uttalelser både fra Valla og Yssens publiserte notater, avisintervju og TV-program, samt at jeg utelukkende har analysert sitater fra Valla og Yssen og ikke journalistens eller programledernes egen fremstilling av saken. (Hornnes 2008:48)

For å omgå problemet har Hornnes kun analysert politikernes kildeutsagn i avistekstene, og ikke avisstemmenes fremstilling. Min analyse av Ramin-Osmundsen-saken viser imidlertid at store deler av politikernes uttalelser utelates i mediedekningen. Det samme er trolig tilfelle i andre saker. Det er dessuten sjelden kildenes uttalelser gjengis ordrett.

Det er imidlertid åpenbare årsaker til valget av analysemateriale. Forskeren vil i mange sammenhenger kun ha tilgang til kommunikasjonen slik den fremstår i medietekster, uten de opprinnelige kildeuttalelsene som mediedekningen er basert på. Dette kan på ingen måte tjene som argument for å la pressetekstene i fred for analyse, men det blir problematisk når pressetekster i denne sammenhengen brukes som empiriske eksempler på politikernes krisekommunikasjon, uten hensyn til journalistenes presentasjon. Hensikten med Hornnes' studie er blant annet å undersøke hvilke strategier de to politikerne tar i bruk og hvordan strategiene kombineres og endres over tid. Hun vurderer også i hvilken grad deres apologia fremstår som vellykket med utgangspunkt i blant annet Coombs' metode for matching av krisetype og kriserespons. Dette blir problematisk dersom strategiene slik de er representert i analysematerialet skiller seg fra politikernes faktiske ytringer. Det er videre vanskelig, for ikke å si umulig, å gi en god vurdering av strategienes

effektivitet uten å ta hensyn til dynamikken i kommunikasjonsprosessene.

Jeg vil videre belyse det jeg mener fremstår som en utfordring i arbeidet med å vurdere krisekommunikasjonens effektivitet. Coombs' metode for matching av krisetype og kriserespons benyttes ofte i analyser der hensikten er å undersøke hvorvidt valget av responsstrategier er hensiktsmessig. Teorien er som tidligere nevnt utviklet med utgangspunkt i hvilket ansvar som pålegges aktørene i forbindelse med ulike krisetyper, og Johansen og Frandsen (2007) påpeker en svakhet i denne sammenheng. Coombs' modell behandler mottakerne av krisekommunikasjonen som en homogen gruppe, og tar ikke hensyn til at ulike aktører vil reagere forskjellig på krisekommunikasjonen, blant annet ut fra forskjeller i interesser (Johansen og Frandsen 2007:245). I så måte er det nærliggende å anta at journalister vil forholde seg annerledes til politikernes krisekommunikasjon enn for eksempel velgere, noe både praktikerer og forskeren nødvendigvis må ta hensyn til i vurderingen av krisekommunikasjonens kvaliteter. Ettersom pressen har stor definisjonsmakt i rollen som formidler av krisekommunikasjonen til publikum, er journalistene en viktig mottakergruppe, kanskje den viktigste, i politikernes krisekommunikasjon. Det er dermed avgjørende at kommunikasjonen tilpasses disse. De mange kriteriene som ligger til grunn for journalistisk produksjon, vil nødvendigvis styre pressens respons på krisekommunikasjonen, og dermed er det ikke sikkert Coombs' generelle teori om attribusjon egner seg for å måle effekten. Snarere mener jeg en kan gi en mer nyansert vurdering av strategienes faktiske effekt ved å undersøke hvordan krisekommunikasjonen medieres i journalistikken. På denne måten kan en oppnå innsikter om hvilke trekk ved kommunikasjonen som vektlegges i den journalistiske fortellingen. Mer omfattende studier kan kanskje også komme fram til mer generelle tendenser for hvordan krisekommunikasjonen oppfattes og videreformidles av ulike mottakergrupper og dermed videreutvikle teorien slik at den i større grad inkluderer de mange stemmer som kommuniserer *til, med, mot, forbi* eller *om* hverandre under en krise.

Min analyse synliggjør et stort sprik mellom politikernes og pressens virkelighetsfremstilling – noe som både viser behovet for å studere politikernes apologia isolert fra medienes påvirkning, men også behovet for samtidig å undersøke politikernes apologia slik den fremstår i mediene, både for å kunne si noe om strategienes effektivitet, men også for å kunne si noe om hvordan mediene prioriterer.

Politikernes uttalelser tilpasses den journalistiske dramaturgien, som i stor grad er preget av personfokus og avisenes egen fortolkning av krisen. Det manglende samsvaret mellom saksframstillingen som blir gitt på pressekonferansen og deknningen av denne, synliggjør behovet for å studere diskurshistorien. Dersom en kun undersøker enkelttekster, går en glipp av flere kontekstuelle faktorer som påvirker krisekommunikasjonens uttrykk. Den kommunikasjonen som når ut til publikum, er formet av en rekke parametre. Blant annet opptrer en rekke deltakere med ulike interesser og agendaer på den retoriske arena, og ved å inkludere interaksjonen mellom disse i analysen, kan en oppnå nye innsikter om hvilke faktorer som påvirker kommunikasjonen.

Den økende personfokuseringen og også utviklingen av en mer kritisk journalistikk, gjør at politikerne i mindre grad enn før taler ”direkte” til velgerne. Ettersom journalistene oftere opptrer som fortolkere og ikke som mikrofonstativ for politikerne, har mediene en mer avgjørende rolle i formidlingen av politiske budskap. Dette fordrer at politikere har kjennskap til hvilke faktorer som styrer konstruksjonen av journalistiske tekster og at de, kanskje i større grad enn i dag, tar hensyn til disse i sin kommunikasjon. I så måte kan denne typen analyser, som tar utgangspunkt i den retoriske arena, være nyttig for så vel praktikerne som for forskeren. Samtidig er ytterligere kunnskap om pressens virkelighetsfremstilling interessant sett fra et mediekritisk perspektiv. Sett i sammenheng med politikernes kommunikasjon er det mye som tyder på at mediedekningen av Ramin-Osmundsen-saken kommer i konflikt med objektivitetsidealet i journalistikken, til fordel for en sensasjonspreget og personfokustert journalistikk.

Denne oppgaven har kun studert en av mange diskurshistorier som opptrer på den retoriske arena i forbindelse med Ramin-Osmundsen-saken. Analysemodellen er så omfattende at en er nødt til å gjøre et utvalg for å gå i dybden av analysematerialet, og i denne sammenhengen falt mitt valg på to sentrale politikere og en rekke journalisters bidrag i kommunikasjonsprosesser som oppsto i forbindelse med Ramin-Osmundsens avgang. Fortsatt er en rekke aktørers bidrag og prosesser på den retoriske arena ubeskrevet, både i Ramin-Osmundsen-saken og innen kommunikasjonsforskningen, som jeg tror kan gi viktige innsikter om hvordan meningsskaping skjer i kriser.

Litteratur

- Allern, Sigurd og Pollack, Ester (red.) (2009). *Skandalenes markeds plass, politikk, moral og mediedrev*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Andenæs, Ivar (2008). *Når pressen tar strupetak*. IJ-rapport 2/2008. Fredrikstad: Institutt for Journalistikk.
- Bakhtin, M. M. (1998). *Spørsmålet om talegenrane*. Bergen: Ariadne.
- Benoit, W. L. (1995). *Accounts, Excuses, and Apologies: A Theory of Image Restoration Strategies*. Albany: State University of New York Press.
- Benoit, W. L., Gullifor, P., og Panici, D. (1991). "President Reagan's defensive discourse on the Iran-Contra affair." *Communication Studies*. 42, 272-294.
- Benoit, W. L. (1982). "Richard M. Nixon's rhetorical strategies in his public statements on Watergate". *Southern Speech Communication Journal*. 47 , 192-211.
- Benoit, W. L. (1999). "Clinton in the Starr chamber". *American Communication Journal*. 2 (2).
- Bitzer, L. (1968). "The Rhetorical Situation". *Philosophy and Rhetoric*. 1:1. 1-14.
- Brurås, Svein (2002). *Etikk for journalister*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Burns, J. P. og Bruner, M.S. (2000). "Revisiting the Theory of Image Restoration Strategies". *Communications Quarterly* 48(1). 27-39.
- Clayman, Steven og J. Heritage (2002a). *The News Interview*. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Clayman, Steven og J. Heritage. (2002b). "Questioning presidents: journalistic deference and adversarialness in the press conferences of Eisenhower and Reagan". *Journal of Communication*, 52.
- Coombs, Timothy W. (1999) *Ongoing Crisis Communication: Planning, Managing and Responding*. Thousands Oaks, California: Sage Publications.
- Drew, Paul og J. Heritage (red.) (1992). *Talk at Work: Social Interaction in Institutional Settings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Enli, Gunn Sara (2008). "«- Statsråd, du lyver»". I: Allern, Sigurd og Pollack, Ester (red.) (2009). *Skandalenes markeds plass, politikk, moral og mediedrev*. Bergen: Fagbokforlaget. 121-134.
- Fairclough, Norman (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.

- Halliday, M.A.K. (1998). *Språkets funksjoner*. I: Berge, Cappock, Mågerø, red. *Å skape mening med språk*. Oslo: LNU/Cappelen Akademisk Forlag AS. 80-94
- Harris, Sandra (1986). "Interviewers' questions in broadcast interviews" I: J. Wilson og B. Crow (red.). *Belfast Working Papers in Language and Linguistics Vol 8*. Jordanstown: University of Ulster. 50-85.
- Heath, Robert L. (2004) *Telling a Story: A Narrative Approach to Communication During Crisis*. I: Millar, D.P og R. L. Heath (red.). *Responding to Crisis. A Rhetorical Approach to Crisis Communication*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Hornnes, Elin Strand (2008). – *Jeg er ingen pusekatt. En kvalitativ innholdsanalyse av Gerd-Liv Vallas og Ingunn Yssens apologia i forbindelse med LO-dramaet 2007*. Masteroppgave. Oslo: Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo.
- Hornnes, Elin Strand (2009). "Når kvinner må si «unnskyld»". I: Allern, Sigurd og Pollack, Ester (red.) (2009). *Skandalenes markeds plass, politikk, moral og mediedrev*. Bergen: Fagbokforlaget. 155-172.
- Hutchby, Ian og Robin Wooffitt (1998). *Conversation Analysis*. Cambridge: Polity Press.
- Ihlen, Øyvind og Per Robstad (2004). *Informasjon & samfunnskontakt – Perspektiver og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Johansen, Winni og Finn Frandsen (2007). *Krisekommunikation*. Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur.
- Midtbø, Tor (2007). *Skandaler i norsk politikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Nimmo, Dan og James E. Combs (1992). *Political Pundits*. New York: Praeger.
- Raddum, Tonje og Aslaug Veum (2006). "Avistekstens mange stemmer". *Norsk medietidsskrift* 13 (2). Oslo: Universitetsforlaget. 135-158.
- Svennevig, Jan., M. Sandvik og W. Vagle (2007). *Tilnærminger til tekst. Modeller for språklig tekstanalyse*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag. 5. opplag.
- Thompson, John B. (1997). "Scandal and Social Theory". I: John Lull og Stephen Hinerman (eds.), *Media Scandals. Morality and Desire in the Popular Culture Marketplace*. Cambridge: Polity Press.
- Thompson, John B. (2002). *Den politiske skandale: Magt og synlighed i mediealderen*. København: Hans Reitzels Forlag.

Andre kilder

Aftenposten morgen (1. utgave papir) 15.02.2008

Dagbladet 14.02.2008 (papir)

Dagbladet 15.02.2008 (papir)

VG 15.02.2008 (papir)

Opptak av pressekonferansen tilgjengelig på regjeringen.no (Oppsøkt 15.04.09):
http://media01.smartcom.no/Microsite/dss_01.aspx?eventid=2781

Transkripsjon av pressekonferansen

J: journalist, P: pressetalsmann/ordstyrer, S: Jens Stoltenberg, O: Manuela Ramin-Osmundsen.

1 S: Da vil jeg gjerne ønske velkommen til denne pressekonferansen
2 Og bakgrunnen for pressekonferansen er følgende, det er at Manuela Ramin-
3 Osmundsen i dag har bedt om å fratre som barne- og likestillingsminister. Det er
4 en anmodning som jeg har imøtekommet, og jeg mener det er en riktig og
5 nødvendig beslutning. Bakgrunnen for det er at jeg, etter at det ble diskusjon om
6 utnevnelsen av nytt barneombud, har vært opptatt av at alle opplysninger skulle
7 fram. Og at det var viktig for tilliten og troverdigheten av utnevnelsen. I morges så
8 tok Manuela Ramin-Osmundsen kontakt med meg og fortalte meg om en samtale
9 og ga meg nye opplysninger som berører saken. den samtalen fant sted om
10 kvelden den 3. januar. Det var en samtale Manuela Ramin-Osmundsen hadde med
11 en felles bekjent av henne og Ida Kraby.
12 Og i den samtalen ga hun uttrykk for at Ida Kraby var en sterk kandidat til
13 stillingen som nytt barneombud, og det er en samtale som kan gi grunnlag for å
14 oppfatte at hun har påvirket ansettelsesprosessen på en annen måte enn det det
15 tidligere har vært gitt inntrykk av.
16 Manuela Ramin-Osmundsen vil redegjøre etterpå for dette, og det var hun selv
17 som tok kontakt med meg. Og jeg gir henne anerkjennelse for det.
18 Men samtidig så mener jeg at dette er informasjon som jeg burde hatt tidligere og
19 som har hatt betydning for håndteringen av saken.
20 Og jeg er opptatt av at vi har håndtert denne saken hele tiden slik at det er ingen
21 som kunne si at ikke jeg har bidratt til at all informasjon kommer fram.
22 Og nå kommer det ny informasjon fram, som kan reise spørsmål om det har vært
23 en annen håndtering av saken enn vi opprinnelig fikk oss forelagt.
24 Og som jeg uansett burde hatt tidligere. Så jeg, jeg er da oppe i denne situasjonen
25 at vi da vil finne en ny barne- og likestillingsminister.
26 Hvorvidt det skjer i morgen eller noe senere vil vi komme tilbake til. Men i dag er
27 i hvert fall situasjonen den at Manuela Ramin-Osmundsen vil fratre i statsråd i
28 morgen.

29 Og da gir jeg ordet til Manuela, vær så god.

30 O: 3. januar hadde jeg en samtale med Anne Lise Ryel. Anne Lise Ryel er kjent
31 av Ida Hjort Kraby og meg selv.

32 På hennes spørsmål om tilsetting av nytt barneombud, var jeg uforsiktig og
33 fortalte at Kraby hadde trukket seg.

34 Jeg sa videre at dette var synd og at hun hadde vært en sterk kandidat. Denne
35 samtalen var ikke ment som en oppfordring
36 til at Kraby skulle melde sin interesse for stillingen igjen. Jeg ser imidlertid at den
37 samtalen kan likevel ha vært en medvirkende faktor til at hun likevel gjorde det.

38 Jeg tok kontakt med statsministeren i dag morges og informerte ham om den
39 samtalen. Denne informasjonen skulle jeg ha gitt til statsministeren på et tidligere
40 tidspunkt.

41 Jeg har derfor, i dag morges, bedt om å fratre min stilling som statsråd.

42 Jeg gikk til jobben som Barne- og likestillingsminister med store ambisjoner og
43 stort engasjement.

44 Jeg gledet meg til å jobbe med mange spennende og viktige oppgaver i Barne- og
45 likestillingsdepartementet.

46 Jeg har møtt stort engasjement og entusiasme hos de ansatte i departementet og er
47 svært glad for den tiden jeg har vært der.

48 Slik situasjonen ulykkeligvis har blitt, ser jeg at det hadde vært en helt umulig
49 oppgave å få gitt disse viktige sakene det løftet som de reelt fortjener.

50 De siste dagene skal jeg ikke legge skjul på at jeg har vært under sterkt press. Jeg
51 har forsøkt å tilbakevise påstander om nærhet og tett vennskap.

52 Jeg holder fast ved at jeg gikk inn i en ansettelsesprosess med ønske om å finne
53 den aller beste kandidaten.

54 Likevel er det skapt tvil om dette. Det må jeg ta ansvar for og derfor også
55 konsekvensene og går av som barne- og likestillingsminister.

56 Jeg vil avslutningsvis takke statsministeren for den støtten han har vist gjennom
57 noen vanskelige dager.

58

59 P: da åpner jeg for spørsmål (.) terje svabø teve to

60 J: Statsminister Stoltenberg hvis Ramin-Osmundsen i dag etter de siste
61 opplysninger ikke sjø hadde trukket den konklusjonen hun gjorde (ville du ha

62 sagt henne opp?)

63 S: jeg mener at e den beslutningen som er tatt er en klok og riktig beslutning, h e:

64 og det er det jeg har å si om den e saken

65 e: jeg mener samtidig e at det at det kom ny informasjon i morges .h er viktig av

66 to grunner .h

67 både fordi den samtalen e kan ha hatt betydning .h for

68 saksbehandlingen=håndteringen av ansettelsen .h (.) og det kan ha hatt betydning

69 på en annen måte enn det som vi tidligere er blitt e: e fortalt om .h

70 men også fordi uavhengig av hvordan man vurderer selve samtalen .h så er det

71 hvertfall informasjon=opplysninger som jeg burde hatt e i går og det har også

72 Ramin-Osmundsen understreket. (.)

73 J: føler du deg sveket? (.)

74 S: .h jeg er opptatt av at all informasjon kommer på bordet (.) jeg var opptatt av at

75 all informasjon skulle komme på bordet senest i går da vi oversendte e: svar til

76 stortingets kontrollkomite .h

77 det var ikke tilfellet og derfor er det nødvendig med >den beslutningen som nå er

78 tatt.<

79 P: kyrre nakkim nrk

80 J: spørsmål til stoltenberg (.) føler du deg sveket e: all den tid du ikke har fått den

81 informasjonen tidligere?

82 S: jeg er e jeg mener at den informasjonen burde ha kommet tidligere (.) e

83 manuela ramin-osmundsen understreker sely at hun innser at det burde hun ha

84 gjort

85 og utover det har ikke jeg noe behov for å karakterisere e situasjonen bortsett fra

86 at det er riktig og nødvendig e: at e at den beslutningen om at hun nå fratrer blir

87 tatt.

88 P: alsteheim dagens næringsliv

89 J: til ramin-osmundsen (.) hvorfor fortalte du ikke dette tidligere?

90 O: det (.) når jeg ser e for meg i ettetid så ser jeg at jeg har vært under et sterkt

91 press og jeg skulle absolutt ha bragt den informasjonen e videre på et tidligere

92 tidspunkt og det har jeg .h e fortalt. (2.3)

93 P: () ja vent litt (.) det er VG nett (3.5)

94 (betyr) dette her at Kraby også må gå? (2.0)

95 S: en ny barne- og likestillingsminister e: vil som en av sine absolutt første
 96 oppgaver måtte vurdere å gå gjennom den ansettelsen og hvordan den nå skal
 97 håndteres men jeg tror at det nå er klokt at vi tar ting en ting om gangen e: nå er
 98 det altså først e: at e manuela ramin-osmundsen fratrer i kongen i statsråd i
 99 morgen
 100 så skal vi utnevne ny og jeg sier at ikke det nødvendigvis skjer i morgen .h e: og
 101 så vil vi e gå gjennom og vurdere e: hvordan vi skal håndtere den utnevnelsen som
 102 har funnet sted
 103 S: .h og jeg mener at e nettopp fordi dette er viktige spørsmål e viktig at det er
 104 ryddighet så skal vi ta e bruke noe tid på å gå gjennom e hvordan den saken står
 105 så det kommer vi tilbake til. (2.1) ()
 106 J: ja det er dagbladet no (.) .h i går gikk statsministeren sterkt til rette med lars
 107 sponheim og andre som sa at ramin-osmundsen framstod som en løgner(.)
 108 hvordan ser du på det i dag (.)
 109 S: .h Jeg har hele tiden vært opptatt av at all informasjon skal komme fram e:
 110 derfor mener jeg at den informasjonen jeg fikk e i dag morges burde kommet fram
 111 senest i går (.) e det gjorde den ikke e
 112 og det er det som gjør at e den beslutningen som er tatt nå er tatt utover det så
 113 kommer jeg ikke med noen karakteristikk
 114 J: =men oppfatter du da at Ramin-Osmundsen løy da ho sa at alle korta var på
 115 bordet i går
 116 S: .h det oppfatter jeg ikke men jeg oppfatter at det var informasjon som e burde
 117 ha kommet fram tidligere e og det har den ikke og som jeg sier så er det to grunner
 118 til at det er viktig, .h
 119 det ene er at det er infomasjon som handler om en samtale som kan ha påvirket
 120 ansettelsesprosessen på en måte .h som ikke er slik vi tidligere e: har beskrevet det
 121 .h
 122 det er punkt en og punkt to er at uavhengig av om den samtalen har eller ikke har
 123 påvirket ansettelsesprosessen (.) så er det uansett informasjon som jeg burde hatt
 124 e: og derfor e blir det som det blir
 125 P: ja da er det svabø
 126 J: ja ramin-osmundsen jeg må få lov til å spørre deg en gang til (.) du har altså hatt
 127 flere alvorlige samtaler med statsministeren de siste dagene og senest i går .h kan

128 du fortelle oss hva som gjorde at du da ikke nevnte en samtale som du må skjønne
 129 var avgjørende for statsministerens vurdering
 130 O: .h det er vanskelig å gi et klart svar på (.) jeg konstaterer at jeg ikke gjorde det
 131 og det var absolutt en feil vurdering
 132 .h og det er derfor jeg tok kontakt med statsministeren i dag morges.
 133 P: stanghelle aftenposten.
 134 J: ehm da du e etablerte regjeringa di i 2005 .h så valgte du ein statssekretær med
 135 ein anna etnisk bakgrunn enn den blendahvite
 136 e: ho forsvant ut veldig fort. e: manuela ramín-osmundsen vart historisk som den
 137 første statsråd .h med ein anna etnisk bakgrunn enn dei aller fleste i denne salen.
 138 (.) kva er signaleffekten når ho også må gå av etter så kort tid (.)
 139 S: .h jeg ville jo veldig gjerne at vi ikke skulle kommet i den situasjonen vi nå er
 140 e: det er klart at det hadde vært en fordel e av mange grunner
 141 .h e: om e vi ikke hadde havnet i en situasjon der e: det er riktig e og klokt e at
 142 manuela ramín-osmundsen e fratrer som barne- og likestillingsminister
 143 men når vi først har kommet i den situsjonen (.) at det har e: e vært informasjon
 144 som jeg burde hatt som jeg ikke har fått,
 145 e: og som har betydning for saken og som handler om også min troverdighet i
 146 forhold til at jeg skal kunne si at jeg har hvertfall gjort alt hva jeg kan for at all
 147 informasjon som er relevant kommer fram .h
 148 e da e da er da må resultatet bli det det nå er blitt. e: og sånn er det noen ganger
 149 e og det det forhindrer jo ikke at jeg fortsatt vil være opptatt av å lage regjeringer
 150 .h som er representative, altså der man legger vekt på selvsagt på faglige
 151 kvalifikasjoner (.) men der man også legger vekt på et mangfold (.) fra geografi
 152 som vi har lang tradisjon for her i landet (.)
 153 kjønn e ulik e yrkesbakgrunn .h men også har jeg ment at det er e hadde vært en
 154 fordel at altså det er jeg er stolt av at vi har den første samen i en norsk regjering
 155 (.) Helga Pedersen
 156 e je og og at vi var en regjering som hadde den første med innvandrerbakgrunn.
 157 .h men e den situasjonen vi nå er oppe i gjør at gjør at >det var nødvendig og
 158 riktig det som skjedde<
 159 P: da er det simen granviken adressa (.)
 160 J: skal vi se (.) jeg har et spørsmål til osmundsen det gjelder denne opplysningen

161 om ryel-samtalen .h når du møtte statsministeren i i går (.) hadde du på det
 162 tidspunktet vurdert den opplysningen og lagt den til sides (.) eller er det slik at det
 163 var en type opplysning som har kommet ramlende (.) sånn som de andre .h at du
 164 hadde glemt den
 165 tok du aktivt stilling til om du skulle fortelle den eller ikke >og så la den bort og
 166 så fortalte du om den i morges<
 167 O: .h nei det jeg sier det er at jeg e i lys av den rekonstruksjonen som jeg har gjort
 168 .h har foretatt en e feil vurdering i forhold til hva e: jeg e kunne ha fortalt på et
 169 tidligere tidspunkt til statsministeren
 170 J: =så slik at jeg ikke misforstår da så når du når du og for så vidt hjort kraby
 171 gjorde den rekonstruksjonen sammen .h så hadde du en bunke med opplysninger
 172 og denne opplysningen la du la du til sides det vakke nødvendig å fortelle om (.)
 173 før da i dag da du kom du endret det
 174 O: i forhold til e den rekonstruksjon så er det klart at de siste dagene så har jeg
 175 jobbet med å få .h e: rekonstruert hva som hadde skjedd de siste dagene [og jeg]
 176 sier at jeg har foretatt en feil vurdering =det er en informasjon som jeg kunne ha
 177 brakt fram tidligere
 178 J: [men] J: så av det så kan jeg slutte at den lå på bordet når du var ferdig med
 179 denne rekonstruksjonen
 180 O: ikke nødvendigvis på bordet (.) men i hvertfall i mitt hode
 181 J: =ja takk skal du ha (2,5)
 182 P: alf bjarne johansen vg
 183 J: ja e: ramin-osmundsen e (.) da da man skulle bestemme hvilke av søkeran som
 184 skulle: innkalles til intervju .h (.) hadde du hadde du noen oppfatning av det =la
 185 du noen føring på det eller e var du med på å bestemme hvem som skulle siles e:
 186 for intervjuprosessen
 187 O: (2,2) h. om ansettelsesprosessen så har jeg e: fra e første stund vært opptatt av å
 188 finne den beste kandidaten e: jeg har ikke visst e på altså veldig tidlig e at ida
 189 kraby var søker (.) fordi hun ønsket å være anonym .h så det er e: etter flere
 190 samtaler som hun hadde med departementsråden at jeg har fått hadde fått hennes
 191 navn
 192 .h så jeg har på den måten ikke påvirket hvem som skulle innkalles til intervju .h
 193 fordi hun ble innkalt til intervju e lenge før jeg fikk vite at hun var selv søker (.)

194 fordi hun valgte å være anonym overfor andre.

195 J: =men så vidt jeg forstår da, så var det to av de andre søkerne som som også er

196 bekjente: eller som du har hatt kontakt med tidligere >som ble innkalt til intervju<

197 =så da lurer jeg på om du om du (.) sett bort fra kraby da men når det gjelder

198 søkerlista forøvrig, om du hadde: om du hadde: oppfatninga, ga beskjeda: la

199 føringer på hvem som ble innkalt forøvrig til til intervju =det ble jo foretatt to

200 intervjuer til i tillegg til det sittende barneombudet av hun som ble ansatt

201 O: h. ansettelsesprosess har vært drevet av embetsverket, hvor de har valgt blant

202 de syvogtyve kandidatene som har presentert seg (.) de som de mente de kunne e:

203 e ha samtaler med (.) det er på et mye senere tidspunkt, e opp mot jul (.) at jeg har

204 fått presentert de fire kandidatene som e: var de best kvalifiserte til disse

205 intervjuene

206 =jeg har ikke e påvirket prosessen e: og det har ikke vært min hensikt og min

207 mening heller at den samtalen med anne lise ryel (.) hvor jeg på forespørsel fra

208 hennes side hvor hun spør meg: hvordan går det med barneombudes tilsettingen

209 (.) at jeg på en uforsiktig måte sier at nei nei den er ikke ferdig e: e: ja.

210 J: spørsmål til jens stolttenberg (.) spurte du ramín-osmundsen på noe tidspunkt om

211 hun hadde hatt kontakt med andre felles bekjente til kraby om jobben som

212 barneombud (1,8)

213 S: jeg spurte ved flere anledninger om det var annen relevant informasjon som

214 hun mente jeg burde kjenne til (.) e: og dette er relevant informasjon som jeg

215 burde ha kjent til

216 e: så jeg spurte flere spørsmål (.) men hvertfall spørsmål som dekker denne type

217 problemstillinger e: ved å også stille ganske åpne spørsmål i forhold til e: om det

218 var relevant informasjon som jeg burde ha .h e og og la meg også understreke

219 følgende, det er at e: den de det (.) i går var situasjonen den at de eksemplene vi

220 hadde fått på kontakt på møter e mener jeg falt inn under det ramín-osmundsen

221 tidligere hadde omtalt e: som e altså et et bekjentskap e: som flere formelle og

222 uformelle møter (.) og som en del av den kontakten hun hadde i den gruppen av e

223 kvinnelige jurister.

224 e: så det følte jeg var mer utdyping av informasjon som allerede manuela ramín-

225 osmundsen hadde gitt (.) når vi fikk eksempler på ulike (.) tilstelninger =møter

226 hvor hun hadde truffet ida hjort kraby.

227 (.) det som er nytt i morges .h det er at det kom en annen type informasjon, det
 228 kommer informasjon ikke mer av det vi allerede er kjent med, men informasjon
 229 om noe annet =om noe nytt (.) og det er informasjon som burde vært forelagt meg
 230 tidligere e og derfor er vi der vi er.
 231 OGSÅ vil jeg også si at det jeg har altså alvoret i situasjonen e: formidlet jeg til
 232 manuela ramin-osmundsen (.) og og jeg oppfatter veldig klart at at e det alvoret
 233 oppfattet (.) ramin-osmundsen. (1,0)
 234 P: da er det anders bjartnes dn så setter vi strek etter det spørsmålet
 235 J: det er to spørsmål i forhold til ryel (.) asså vet dere positivt at anne lise ryel gikk
 236 videre til ida kraby med informasjonen som ble gitt under denne middagen =det er
 237 det ene spørsmålet, og det andre er om om ryel har vært i kontakt me: me: altså
 238 med en av dere eller begge nå de siste dagene for å: fortelle e e sin versjon av
 239 dette? (2,5)
 240 S: det jeg kan si om det, det er at så vidt jeg vet så så har ikke manuela ramin-
 241 osmundsen hatt kjennskap til e om det har vært noen kontakter e: det får hun svare
 242 på etterpå (.) for å være helt presis, men det vi har gjort i dag er å ringe anne lise
 243 ryel,
 244 .h e: for å finne ut av hva slags samtale dette var e: og det enkleste er jo at dere
 245 ringer henne selv. sånn at hun kan redegjøre med hennes egne ord. men det var
 246 hvertfall en samtale hvor hun tok opp spørsmålet e: og der e: ryel og manuela
 247 ramin-osmundsen snakket om dette på kvelden den tredje januar, e: og der den
 248 samtalen dreide seg om e tilsetting av nytt barneombud, (.) og der samtalen har
 249 hatt en karakter som gjør at den kan oppfattes som å e: altså påvirke
 250 ansettelsesprosessen. og at det er kommet til uttrykk at hun at e at at ida kraby var
 251 en sterk kandidat.
 252 .h jeg tror det er galt at jeg nå refererer fra en samtale du og jeg ikke har deltatt i
 253 (.) e men det var hvertfall slik at det e: e mine medarbeidere fikk e beskjed om at
 254 den samtalen handlet om e først av manuela ramin-osmundsen og så bekreftet av e
 255 anne lise ryel, det var nok e til at e dette er informasjon som helt klart burde vært
 256 formidlet til oss tidligere,
 257 og som altså er egnet til å kunne e: >skepe inntrykk av at her har man grepet inn
 258 på en annen måte.<
 259 P: [(aslak eriksrud)]

260 S: [men jeg oppfordrer] egentlig til å snakke med henne fordi at e: det isteden for
261 at jeg nå refererer så ja (.)

262 P: aslak eriksrud tv to

263 J: (hvis hele søknadsprosessen rundt barneombudet gjenåpnes (.) ida kraby har
264 likevel ikke fått jobben, hva sier det om regjeringens troverdighet og omdømme)

265 S: ja nå hakke jeg sagt at e hele prosessen skal gjenåpnes, jeg har sagt at det vil vi
266 nå gå gjennom (.) om hvordan man skal håndtere e det spørsmålet, og om det er
267 noe ved den prosessen som gjør at det er riktig å e: se på det på en gang til. men
268 jeg bare er opptatt av at e fordi det er viktig at vi håndterer det på en korrekt måte
269 .h e ser på om dette påvirker utnevnelsen e: har betydning e: og om vi skal gjøre
270 no og i tilfellet hva vi skal gjøre,

271 e: så har jeg ikke tenkt til å gi e: e noen presise redegjørelser for det i kveld e: e
272 det sittende barneombudet sitter jo fortsatt e: e altså langt ut i april e og så får vi
273 komme tilbake til det som en av de første oppgavene til en ny barne- og
274 likestillingsminister,

275 så jeg har ikke sagt at det skal gjenåpnes (.) men jeg har sagt at vi skal se på det

276 J: (men ida kraby kan ikke være sikker på at hun får den jobben)

277 S: altså hun er utnevnt i et e: hun er utnevnt, men jeg bare sier at på spørsmål om
278 om dette har betydning for den utnevnelsen, så sier jeg at e der mener jeg det er
279 riktig at vi går inn i den saken (1.4)

280 P: () dagblad

281 J: e: bare lur på om det finnes andre opplysninger som ikke er e enn >bortsett fra
282 samtalen tredje januar< som ikke er kommet fram i redegjørelsen til stortinget,

283 S: ja altså jeg kjenner jo ikke til andre opplysninger enn de jeg fikk i morges, og
284 som manuela osmundsen da (.) på eget initiativ >tok kontakt med meg for å
285 redegjøre for< men jeg

286 O: det mener jeg ikke foreligger (3.0)

287 P: vgnett

288 J: ja e: et spørsmål til hver (.) ramin-osmundsen, du har sagt at du tok en feil
289 vurdering ved å ikke fortelle denne informasjonen, føler du at du har løyet ovenfor
290 statsministeren? (2.0)

291 O: det e: gjør jeg ikke, jeg føler at jeg har e: ikke brakt all den informasjon som
292 jeg kunne bringe .h jeg har etter beste evne forsøkt å rekonstruere e: mitt forhold

293 til ida hjort kraby og (.) i dag så tok jeg konsekvensen av at jeg så at den
 294 vurderingen som jeg foretok var feil og alvorlig .h og da tok jeg kontakt med
 295 statsministeren .h
 296 og tar nå konsekvensen av min feilvurdering. (1.5)
 297 J: .h stoltenberg du: sier at hun ikke har fortalt all informasjon til deg (.) hvor
 298 tungt veier det at hun ikke har sagt det til (.) det norske folk heller (2.2)
 299 S: poenget med å fortelle det til meg hadde vært at da kunne vi vurdert om det var
 300 relevant informasjon e: og så kunne jeg da ha =så kunne vi sammen ha avgjort om
 301 det var ting som burde offentliggjøres e: og det hadde jeg ment (.) altså det er helt
 302 åpenbart at hadde jeg visst dette i går så hadde jeg ment at dette burde vært med i
 303 redegjørelsen i går
 304 e: men e men som jeg har prøvd å si (.) det det avgjørende her er at e er at e eller
 305 det =det som er viktig i denne sammenheng det er at det er en vurdering som
 306 hvertfall jeg mener at jeg skulle vært med på å ta. (.)
 307 J: føler du deg sveket
 308 S: jeg føler at dette er informasjon som burde vært forelagt tidligere det har jo
 309 manuela ramín-osmundsen selv understreket (.) tatt kontakt med meg for å gi meg
 310 denne informasjonen e: og (.) nettopp fordi jeg har vært opptatt av at i det minste
 311 at jeg skal gjøre det som er mulig for at det er e åpenhet =full informasjon e: så e
 312 så er dette alvorlig og jeg formidlet det alvoret til henne og det har hun klart
 313 oppfattet.
 314 P: heidi skjeset dagsavisen, >nå er strek satt det er flere som prøver å tegne seg så
 315 vi får bare se på tida< men først er det dagsavisen
 316 J: ida hjort kraby ga en begrunnelse til departementsråden om hvorfor hun ehm
 317 ville tilbake i ansettelsesprosessen, hva var den =>det er til Manuela kanskje< hva
 318 var den begrunnelsen?
 319 O: e hun har hatt en begrunnelse til departementsråden og har hatt en egen samtale
 320 .h det jeg har fått opplyst det er at hun ønsket å bli vurdert på nytt, også under
 321 vilkår at hun .h e: fremdeles skulle være e konfidensiell .h
 322 prossessen var da langt fra ferdig, .h e og det var at hun hadde e tenkt seg om og
 323 var fremdeles motivert til å .h e konkurrere med andre. (1.1)
 324 J: når det viser seg at hun har blitt spurt om (.) >oppfølging fra dagsavisen< når
 325 det viser seg at hu.. ida kraby har blitt =følt at hun har blitt oppfordret av deg til å

326 søke har ikke hun da (.) også løyet? for departementet?=når hun ikke angir det
 327 som grunn til at hun kommer tilbake som søker? (1.5)
 328 O: .h det tror jeg hun må svare for selv,
 329 P: da er det vg [(O)]
 330 O: =[Og jeg] jeg e: det jeg sa det er at jeg mener at den samtalen kan ha vært en
 331 medvirkende årsak fra min side .h så har det ikke vært ment som en aktiv
 332 handling, e: det var anne lise ryel som spurte meg hvordan det gikk og e og jeg
 333 svarte uforsiktig til dette spørsmålet, [jeg]
 334 S: [la meg] bare få understreke en ting, det jeg jeg mener at det er jo de som har
 335 deltatt i samtalen som bør referere fra samtalen og jeg vil ikke referere fra den
 336 samtalen for jeg var ikke til stede (.) men det som jeg svarte på først til anders
 337 bjartnes (.) og så kan jeg utdype det litegrann, det er at vi da har snakket med de to
 338 som var til stede på samtalen e: ved at jeg har snakket med manuela ramin-
 339 osmundsen og hun ga et bilde om at her var det altså e formidlet de hadde snakket
 340 om det (.) og de hadde også e vist til at hun var en e sterk kandidat.
 341 .h e og så tok vi kontakt senere i dag med anne lise ryel, og hun bekrefter det (.) e:
 342 og >men hun bekrefter noe annet og som er viktig at blir sagt< og det er at hun
 343 bekrefter også at hun tok kontakt med ida kraby (.) e: og e og e og e så får ulike
 344 mennesker vurdere karakteren av de samtalene .h men det er mer enn nok for å
 345 vite at dette er informasjon som som har betydning
 346 P: da er det vg
 347 J: e jeg har spørsmål til jens stoltenberg hadde manuela ramin-osmunden bestemt
 348 seg for å trekke seg før hun hadde denne samtalen med deg i dag morges
 349 S: .h vi hadde en samtale i morges e: da fortalte manuela ramin-osmundsen meg
 350 om e: disse samtalene eller denne samtalen som e: som e hun har forklart e jeg
 351 anerkjenner at e: at hun på eget initiativ gjorde det,
 352 men samtidig så understreket jeg e: alvoret i at denne informasjonen ikke kom
 353 tidligere og at det var absolutt relevante opplysninger e og jeg formidlet det
 354 alvoret, og jeg oppfatter at det alvoret eh oppfattet ramin-onsmundsen til fulle.
 355 J: =e: ramin-osmundsen, når akkurat var det du bestemte deg for å trekke deg
 356 (1.5)
 357 O: jeg tok kontakt med statsministeren i dag tidlig, og vi hadde et e .h langt møte
 358 og jeg sa at e: jeg e: den, på grunn av den feilvurderingen, så e ba jeg om å trekke

359 meg.

360 P: dagblad ulf andersen (2.1)

361 J: det er til osmundsen (.) dagbladet konfronterte deg på tirsdag (.) med om et var

362 omstendigheter rundt den middagen som gjorde at kraby søkte på nytt fjerde (.)

363 januar dagen etter, (.) hvorfor fortalte dukke om samtalen med ryel da?

364 O: ja det er det jeg sier jeg har foretatt en feil vurdering .h e og det er grunnen til

365 at jeg har bedt om å trekke meg.

366 J: = men visste du=huska du den samtalen da men unnlot å svare?

367 O: jeg (.) i den rekonstruksjonen og under det presset som jeg var utsatt for .h så

368 har jeg=hadde jeg ulike veier å gå (.) og jeg foretok en feil vurdering >i forhold til

369 viktigheten av den informasjonen.<

370 J: =men=men huska du samtalen når vi stilte deg det spørsmålet?

371 O: jeg e: hadde mange ulike spørsmål e: og jeg foretok en feil vurdering da jeg

372 ikke informerte om det. (1.6)

373 P: da er det neste spørsmål.

374 J: e: det er fra vg igjen e det er et spørsmål til e manuela ramin-osmundsen e: har

375 du blitt kontaktet av pressen om denne samtalen 3. januar før du informerte

376 statsministeren om den? (.)

377 O: .h nei det har jeg ikke h (2.8)

378 J: .h statsminister det ikke mange timer igjen til e statsråd=men er det din

379 målsetting å utnevne ny statsråd i morgen?

380 S: jeg vilke si at det er avgjørende at det skjer i morgen e: det avgjørende er at vi

381 nå: e har håndtert dette første spørsmålet (.) og så får vi komme tilbake til e:

382 hvordan vi e når vi utnevner ny barne- og likestillingsminister.

383 J: =kan jeg bare få lov tå ta og rydde opp i en sak som det er litt forvirring om (.)

384 når manuela ramin-osmundsen kom til deg i dag, startet hun da samtalen med å si

385 (.) statsminister jeg ber om å få gå av på grunn av, .h eller sa hun det etter dette

386 lange møtet? (2.0)

387 S: .h i det lange møtet=eller i det motet (.) så formidlet jeg alvoret e: i at denne

388 informasjonen ikke var e gjort kjent tidligere e og gjennom den samtalen så kom

389 vi fram til at >dette var en nødvendig og riktig beslutning.<

390 J: =etter råd fra deg? (1.5)

391 S: det er e vi e det er det jeg sier.

392 P: aslak eriksrud vg=nei teveto

393 J: hvis du hadde blitt informert om innholdet i denne oppsiktsvekkende samtalen

394 før pressekonferansen i går .h ville du da ha stilt deg ett hundre prosent bak rammin-

395 osmundsen (.) sånn som du gjorde i går? (1.1)

396 S: det vil jække spekulere i (.) det som er helt sikkert det er at da skulle all den

397 informasjonen ha vært lagt på bordet med en gang (.) e: og det er=problemet var at

398 det skjedde ikke og derfor er det jeg sier at det er en nødvendig og riktig

399 beslutning (1.0) og det er ikke noen annen mulig beslutning.

400 P: harald stanghelle aftenposten

401 J: e: i morgon så skulle det passere ei historisk ekteskapslov i statsråd kjem den til

402 å gå i statsråd? (0.8)

403 S: nei. (.) men e den kommer til å e passere statsråd snart,

404 J: =så du har ikkje tenkt å forandre den altså?

405 S: =nei, den e vi kommer til å fremme en lov som sikrer at homofile kan gifte seg.

406 ((telefon ringer))

407 P: takk for oppmøtet.

